

A

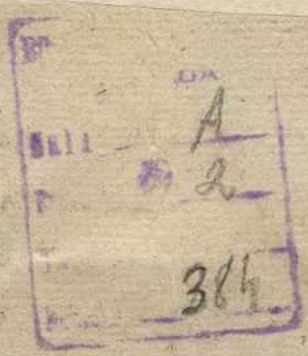
2-384

384

Ma - 6 - 66

~~27~~ ~~28~~ ~~29~~ ~~30~~

 DE LA ~~LIBRERIA~~
 DEL REAL COLEGIO MAYOR
 Reunido de Santa Cruz, y
 Santa Catalina.
 E. J. C. 16 N. 7.

 A
 2
 384

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

(2)
ENARRATIO-
NES VOCVM PRI-
SCARVM IN LIBRIS
DE RVSTICA,

per Georgium Alexan-
drinum.

Philippi Beroaldi in libros XIII. Colu-
mellæ Annotationes,

Aldus de Dierum generibus, simulq; de
Vmbriis, & Horis, quæ apud Palladium,

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,

1541.

COLV MELLAE VITA,
EX IP SO OPERE
COLLECTA.

GADITANVS fuit, id quod conijcere licet ex
lib. quinti cap. quinto, cum ait, M. quidem Columel=
la patruus & c. item libro septimo, cap. II. ubi ait, Nam
cum in Municipium Gaditanū & c. Item lib. octavo, cap.
decimosexto: ubi est, Vt Atlantico Faber qui generosissi=
mis piscibus adnumeratur in nostro Gadium municipio
& c. item lib. x. de lactuca hoc uersu, Et mea quam ge=
nerant Tartesi littore Gades. VIXIT Claudij Impera.
temporibus, id quod conijciatur ex lib. III. cap. III. ubi
Senecae, eiusq; uincarum, & Nomentanae meminit regio=
nis. Cor. Celsi coetaneus, cuius non sine honoris praes=
tione, animiq; candore saepius mentionem facit. SCRIBIT
XII. de Re rustica libros (de eo autem qui est
de arboribus ambigitur) non minus doctè, quàm diligè=
ter. Librum item Lustrationū sacrificiorumq; pri=
scorum pro frugibus: cuius meminit lib. III.
cap. x x II. Libros quoque aduersus
Astrologos & Chaldaeos: quos se
profitetur composuisse, lib.
x I. capit. I. Hactè=
nus quod astrue=
re possumus.

ENARRATIONES

GEORGII ALEXANDRI

ni priscarum uocum in his de Re

Rustica libris ordine

Literario.

A

Bacus, mensa structoria, & coquinaria.

cap. 10. Cato.

Ablaqueare à lacu deriuatur, et est quãdo terra refossa, radices superiores recidimus. cap. 27. Cato.

Abortet, abortum faciat. lib. 2. cap. 4. Varro.

Accat, acidum fiat. cap. 148. Cato.

Accubuli mensura cum dicitur, heminae signatur pars quarta, id est, drachmae quindecim.

Acheloides nymphæ à fluuio Acheloo. Dryades, deæ arborum. Napeæ, collium dictæ. Col. in hort. lib. 10.

Achras adis, genus est syluestris pyri. in hort. Col.

Acratophoron, uineam. puto legendum Græcè ἀκράτοφορον ὄνον. lib. 1. cap. 8.

Amores Acrifioneos, id est, Danaës filia Acrisij, quam cõuersus in imbrem aureum compressit Iupiter. Colu. in hort. lib. 10.

Adijcialis coena, erat adipalis & opipera, ab adijciendo. lib. 3. cap. 6. Varro.

Adserunt, iuxta serunt. lib. 1. cap. 25. Varro.

Aeacij flores, hyacinthus, quem è sanguine Aiadis natum dicunt. Col. in hort. lib. 10.

Aedituus, is dicitur, qui sacras ædes curat, Prisci tamen dixere aeditimum. lib. 1. cap. 2. Varro.

PRISCARVM VOCVM

Aestiuua, ubi aestatem: hyberna, ubi hycnem agunt armen-
ta & greges. lib. 2. cap. 8. Varro.

Sine afflatu, id est sine nota aspirationis. libro 3. cap. 1.
Varro.

Albuclis, uini genus, sicut item uisula. lib. 13. Col.

Alica fit ex zea. (sicut Græci speltam dicunt. cap. 76. Cato.

Alicastrum ea forma ab alica deriuari putamus, qua à sili-
qua siliquastrum. lib. 2. cap. 6. Col.

Allobrogica et Biturica à gente nomē habuerunt. lib. 13.
Columel.

Alopecis à cauda uulpium dicta. lib. 3. cap. 2. Col.

Alterā genitrix Cretæ Prometheæ, alludit ad fabulam,
quia Prometheus ex creta terra hominem formauit.
Col. in hort. lib. 10.

Altinates, ex Altino, quæ urbs olim in littore Venetiæ flo-
rentissima fuit. lib. 7. cap. 2. Col.

Amaranthus, flos ab immortalitate nomen trahens, unde
immortalesq; amaranthi: nunquā enim marcescit, fitq;
ab α priuatiua particula, & μδρᾶνω sicco. lib. 9. cap.
4. Columel.

Amelus, flos est, quem eleganter Vergil. in Georg. descri-
bit. lib. 9. cap. 4. Col.

Ameram apud Columellam legimus, quæ dictio semen ul-
mi significat, Plinius tamen Sameram uocat. lib. 5. ca. 5.
Columel.

Amerino ab Amerino oppido, ubi plurima erat salix ame-
rina, quam nunc uulgus appellat agnum castum. cap.
10. Cato.

Amylum sine mola factum. cap. 87. Cato.

Amuncum genus uitis, à regione Aminea. cap. 6. Cato.

Anites, pertica aucupatorie. Pallad.

E N A R R A T I O.

Amythaon, Melampodis pater fuit, similiter & Chiron.

Colum. in hort. lib. 10.

Ἀμπυθίωνος ἀμπύθιος Ἴχθυος, uitibus plenam. lib. 2. cap. 2.

Varro.

Amphibion dicitur duplicis uitæ. lib. 3. cap. 10.

Amphitrite, uxor fuit Neptuni. Thetis uerò Oceani fœnis. Col. in hort. lib. 10.

Amphrysus, fluuius Thessaliæ. Col. in hort. lib. 10.

Amula, uas ad aquam gestandam. Col. in hort. lib. 10.

Amurca, sex olei, quæ contra culices, & limaces uim habet maximam. Col. in hort. lib. 10.

Andrachne, herba, quæ portulaca dicitur. Colum. in hort. lib. 10.

Antepagmenta, ualuarum ornamenta, quæ antibus adpinguntur, id est, affiguntur. cap. 14. Cato.

Gallinæ Aphricanæ, quas Græci μελαγχριστὰς uocant, nunc Pharaonis aues dicuntur. lib. 3. cap. 10. Varro.

Apinia, ab Apio, brassica, quàm Græci σελινάδα uocant. cap. 157. Cato.

Apianis uuis apes dedere cognomen, præcipuè carum auidæ. lib. 13. Columel.

Apyrenum, malum granatum propriè dulce uocauerunt prisca medici: uerùm si Græcam dictionem Latine ex etymologia explanare ueluerimus, Apyrenum dicitur, cui nulla inest granorum duritia uel minor quàm alijs. lib. 13. cap. 22. Col.

Ἀποδωτήριον apoditeriõ, locus ubi deponbant uestes ante ingressum balnei. in præfat. lib. 2. Varro.

Apothecæ ubi reponitur uinum. lib. 1. cap. 5. Col.

Apparuit, præstò fuit, obsecutus est, unde et Apparitores. lib. 3. cap. 2. Varro.

PRISCARVM VOCVM

- Apri miliarij dicebantur mille librarum, quos solebant in
coenis apponere Romani. lib. 3. cap. 2. Varro.
- Aquisfolios ab arbore aquisfolio. cap. 3. Cato.
- Arbustium ab arbusto possessium. lib. 12. cap. 41. Col.
- Ἐξέμπλον Græcè, Latine exemplar. lib. 3. cap. 5. Var.
- Arelatæ, urbs Narbonensis Gallie. lib. 3. cap. 7. Col.
- Aritia mater porri. Ex Aritia porrum erat capitatum, &
genus caulium non excelsius, folio numerosius, quoque
& tenuius. Col. in hort. lib. 10.
- Armenia, cereola, & damascena prunorum genera. Col.
in hort. lib. 10.
- Armeniaca, præcocia, persica quidã putant: nam tuberes
& armeniaca proximè ab amygdala florent. lib. 11.
cap. 3. Col.
- Armorceæ, genus est raphani. lib. 6. cap. 17. Col.
- Artrare est aratrare, & est quando sata inarantur post
quam & nata sunt, & excrescunt. lib. 13. cap. 23. Col.
- Asiatica persica frigoribus proueniebant, contrà Gallica
tempestate fiebant. Col. in hort. lib. 10.
- Asinaria molæ grauiores sunt, & immobiles. cap. 4. Cat.
- Asini, pisces, qui per diminutionem aselli. lib. 3. cap. 17.
Varro.
- Afferculus diminutium ab affere. lib. 8. cap. 2. Col.
- Asyrio semine radix, hæc Syriaca uocatur radix, quod
ex hortis Syrorum translata sit. Col. in hort. lib. 10.
- Atrienfis is erat, cui credebatur cura atrij. lib. 12. cap. 3.
Col.
- Atriplex, herba est syluestris scilicet, & satiuæ, accusata
à Pythagora. Col. in hort. lib. 10.
- Attæi, hymeti, id est, attici mellis quod optimum nasceba-
tur in Hymeto monte Athenarum. Co. in hort. lib. 10.

Auerrunces, auertas, depellas. cap. 142. Cato.

*Autolytus, maternus Ulyssis auus omnium furacissimus.
lib. 1. cap. 3. Col.*

B

Bacchi, qui orchestra saltabant, hoc nomine dictus
est Priapus, Ἰχθύφραμος Græce. Columel. in hort.
lib. 10.

*Balanus, herba est nõ multum dissimilis à Narcisso. Col.
in hort. lib. 10.*

*Balsamum herbam significat & arborem balsami, sicut
& casia herba, & arbor. Col. in hort. lib. 10.*

Basculi, populi item Hispaniæ. lib. 7. cap. 10. Varro.

Basterna, genus rhedæ. Pallad.

*Battilus herba aculeata sponte nascens, & est marina &
hortensis. lib. 12. cap. 8. Col.*

*Bestiarijs, qui bestias cõficiebant. Si uestiarij legatur, lo=
cum significat seruandarum uestium. lib. 1. ca. 7. Col.*

Betica pars Hispaniæ à flumine dicta. lib. 7. cap. 2. Col.

Bilis atra, melancholia dicitur. cap. 156. Cato.

*Bima, duorum: trima, trium: quadrima, quatuor anno=
rum. lib. 3. cap. 1. Col.*

*Bionias, herba est, quæ pampinorum amœnitatẽ præstat,
& alligat quicquid obuian habet. Col. in hort. lib. 10.*

*Bipalium instrumentum est ad fodiendum. lib. 1. cap. 42.
Varro.*

Biturici populi Gal. inde biturica uitis. li. 3. cap. 20. Col.

Boumas, magnam mammam habens. lib. 2. cap. 5. Var.

Boumas, magnum puerum. lib. 2. cap. 5. Varro.

Boumas, magna fames. lib. 2. cap. 5. Varro.

*Boni consulat, hoc est, bene statuatur, in bonam partem, ut
aiunt, accipiat. in præf. lib. 10.*

PRISCARVM VOCVM

- B**oſpis, magnos habens oculos. lib. 2. cap. 5. Varro.
Bosphorus, bouis transitus, ratio tamen exigit, ut bosporus dicamus. lib. 2. cap. 1. Varro.
Branchiæ dicuntur in piscibus secundum ceruicem, folliū more hiantes partes, quibus anhelitum reddere, ac per uices recipere existimantur. lib. 8. cap. 17. Col.
Brissam uuam, tum dicimus, cum pedibus ad exprimendum uinum calcatur. Col. lib. 12. cap. 19.
Brutia pix, secundus est liquor crassior defluens à ligno igni circumdato, quæ rursus in cortinas æneas coniecta spissatur & coagulatur. lib. 12. ca. 19. Col.
Brutij, populi sunt ultimi habitatores Italiæ Siciliam uersus. Col. in hort. lib. 10.
Bulbus apud idoneos scriptores, non tantum pro cepa capitur, sed etiam pro omni radice rotunda. unde legitur bulbos narcissi, & bulbos cannarum. lib. 4. ca. 39. Col.
Bulbi megarici, à Megaris ciuitate Græciæ, ueniebant etiam ex Africa bulbi maximè laudati, utrunq; genus Col. scribit, cum dicit Megaris & getulis glebis. Col. in hort. lib. 10.
Bumastus à bouis mamma. lib. 3. cap. 2. Col.

C

- C**æcilia, genus serpentis. lib. 6. cap. 16. Col.
Cædua sylua à cædendo. lib. 1. cap. 7. Varro.
Cæliaci dicuntur, qui uentris fluxum patiuntur. libro 3. cap. 16. Varro.
Cæmenta, lapides quibus ædificia consurgunt. Cato.
Cæsim, id est uno ictu. lib. 4. cap. 25. Col.
Calende Veneris, Calende Aprilis, nam à Venere Aprilis nomen traxit. Col. in hort. lib. 10.

E N A R R A T I O.

Calta, herba est nascens in segetibus flore purpureo. Col. in hort. lib. 10.

Campe uermis genus hortenses herbas infestans, dicta à uerbo Græco κάμψω, id est flectere. Col. in hort. li. 10.

Canabinæ possessium à canabe herba. lib. 3. cap. 8. Var.

Cancelli ligna sunt inter se modicis interuallis in transversum annexa, quibus scenæ, & tribunalia atq; fenestræ muniebantur. lib. 3. cap. 5.

Canterius, ordo uineæ simplici iugo porrectæ. lib. 4. cap. 18. Colum.

Canterius, equus cui adempti sunt testiculi. cap. 149. Cat.

Caphisterium genus uasis rustici, putamus Scaphisterium melius legendum. lib. 2. cap. 8. Col.

Capitis porri, id est, capitati porri. Col. in hor. lib. 10.

Capis capidis, genus uasis. inde per diminutionem

Capidula à capiendo. cap. 154. Cato.

Capulatores, qui capulis oleum deplent. Sunt enim *Capule* uasa ansata. cap. 66. Cato.

Cariosus à carie, est enim Caries putrilago & uetustas. cap. 34. Cato.

Carpathium pelagus, ab insula Carpatho dictum, inter Rhodum & Cretam. lib. 8. cap. 16. Col.

Cassiope, astrum, in quod relata fuit Cassiope mater Andromedæ. Col. lib. 11. cap. 2.

Cataclysmus, diluuium, inundatio. lib. 3. cap. 1. Varro.

Catellæ, diminutiuum à catena. cap. 135. Cato.

Catulo feceris, id est sacrificaueris caniculæ, ad quod sydus placandum frugibus inimicum canes immolabantur, facere enim est sacrificare. lib. 2. cap. 22. Col.

Caules in herbis dicuntur, hoc est ipsum robur, siue stipites. lib. 9. cap. 4. Col.

PRISCARVM VOCVM

- Caurus, uentus qui & Corus dicitur. Col. in hort. lib. 10.
 Cauterum, siue cauterium, ferrum ad urendum. Pal.
 Cedria, primus sudor, qui defluit à canali dum pix fit, cui
 tanta est uis, ut in Aegypto corpora hominum defun-
 ctorum ea perfusa seruentur. lib. 6. cap. 32. Col.
 Cellarius, qui habet curam cellarij. Cellarium autem est
 ubi reponuntur ad annuū usum necessaria. lib. 12. cap.
 2. Col.
 Centones ex pannis, uel lanis diuersorum colorum in u-
 num condensatis, uel consitis fiebant. cap. 2. Cato.
 Cerrus arbor glandifera, inde possessiuum cerrcus. lib. 8.
 cap. 17. Col.
 Cherephyllum, herba est frondibus luxurians, ab hocq;
 nomen cepit. Col. in hort. lib. 10.
 Chalbanum, succus est ferulae Syriae: & Graeci χάλβανον,
 dicunt per χ, nostri uerò in g, ch uertunt. lib. 9. cap.
 19. Col.
 Chalcis, piscis est de genere romborum. li. 8. cap. 17. Col.
 Characate uineae, id est, pedatae à Graeco χάρκατος, acos, fœ-
 minini generis duntaxat, pedamentum uitis significat.
 lib. 5. cap. 4. Col.
 Charchari, Elachate, Camarus, Gobio pisces. lib. 8. cap.
 17. Columel.
 Chelas, cancri brachia, qui facere uidentur Librae sydis.
 Col. lib. 10. in hort.
 Chiron & Melampus, medici praestantes, à quorum no-
 mine herbae quoq; dictae sunt centaurea, melampodion
 lib. 3. Col. in praef.
 Choenis, genus uasis. Pall.
 Cicures, domestici, & contrarij feris. lib. 3. cap. 11. Var.
 Cicuta, herba uenenosa. Col. in hort. lib. 10.

E N A R R A T I O.

Cylindrus, lapis teres, quo terra densatur & æquatur.
Col. in hort. lib. 10.

Cymata in brassica dicuntur, quæ uere proximo post primam sectionem à caulibus colliguntur, uel (ut alij dicunt, tenuiores cauliculi. Col. in hort. lib. 10.

Cimerius, ubi iungitur pontus Mæotidi paludi. lib. 7. cap. 2. Var.

Cimolia creta ab insula Cimolo, qua utuntur fullones in uestibus abluendis: hanc nunc uulgus terram saponariam uocat. lib. 6. cap. 17. Col.

Cyperon genus herbe palustris. lib. 3. cap. 16. Varro.

Citheron, Parnasi iugū, ubi erat Nyssa urbs dicata Bacco. Col. in hort. lib. 10.

Citrum, lignum preciosissimum, quo lectos prisce exornabant: & neutri est generis. lib. 3. cap. 2. Varro.

Clatri ligna sunt cauearum, uel quibus aliquid munitur, aut sepitur: inde clatratae fenestrae. cap. 4. Cato.

Clauis, morbus pedes ferè tentans. lib. 7. cap. 5. Col.

Clitella dicuntur ea quibus sarcinae colligatae mulis portantur: inde muli clitellarij. cap. 10. Cato.

Cloaca, per quam sordes publicae eluuntur. Colu. in hort. lib. 10.

Clostra à cludendo. Cato.

Coagmenta, coniunctiones arctae et compares à cogendo, id est, stringendo. cap. 19. Cato.

Coagmentare, est compares coniunctiones arctè cogere & stringere. lib. 4. cap. 28. Col.

Cocula uasa aenea coctionibus apta. cap. 10. Cato.

Codicillus diminutiuum à codice: est autem codex arboris robur. cap. 130. Cato.

Cohortales gallinae, quæ in corte domi aluntur. lib. 8. cap. 2. Col.

2. Columel.

Cohortes sunt uillarum infra macerian spatia. lib. 1. cap. 17. Varro.

Collocasia, herba est Nili. lib. 8. cap. 15. Col.

Colliciares tegule, quæ Deliciares.

Collucare, est, cum profanæ syluæ rami deciduntur officientes lumini. cap. 139. Cato.

Colostrum dicitur spongiosa lactis densitas, quæ post partum prima est, & morbus Colostra, quo lactantes tentantur. lib. 7. cap. 3. Col.

Comitia, ædilitia, in quibus ædiles creabantur. lib. 3. ca. 2.

Compascat, inde compascuus ager dicitur, qui relictus ad pascendum communiter uicinis. lib. 1. ca. 2. Var.

Compendium, utilitas: contrarium dispendium. lib. 3. cap. 20. Col.

Compitalia dies festi à compitis: nam Compita dicuntur in quæ multæ uie conueniunt. cap. 57. Cato.

Compluuiata uitis, dicta à cauis ædium compluuijs. lib. 1. cap. 8. Varro.

Concinnare aptè componere: nam cinnus commistio est. cap. 106. Cato.

Concoqui dicitur cibus calore stomachi. cap. 156. Cato.

Condepsere est cōmiscere, & mollire subigendo, quod uerbum à Græco fit $\delta\epsilon\psi\alpha\sigma$. cap. 76. Cato.

Olea conditanea, quæ condi, uel condiri potest aptè. lib. 1. cap. 24. Varro.

Congylis, rapi genus. Co. in hort. lib. 10.

Coni, nunc cupressi. lib. 6. cap. 7. Col.

Consenteis deos, è quibus consentia sacra dicuntur, quæ ex consensu multorum sunt statuta. lib. 1. cap. 1. Varro.

Conuoluulus, à conuolucendo: & est uermiculi genus, qui
se

E N A R R A T I O.

se inuoluit pampino: unde & inuolutus dictus. cap. 95.
Cato.

Coracinam picem, nigram. Pal.

Corambla, herba est, quæ oculos retundit & hebetes facit, ideoq; dicta, nam ὀσπὰ pupillam significat, ἀμβλύ uerò retusum & hebes. Col. in hort. lib. 10.

Cordum, fœnum sero natum. lib. 7. cap. 3. Col.

Corycium, antrum in Cilicia, unde primum delatum est crocum. lib. 9. cap. 4. Col.

Corymbus, uua est edere. Col. in hort. lib. 10.

Corrudam syluestrem asparagum uocant. cap. 6. Cato.

Cortina, uas quo oleum uel liquidum aliud influit. ca. 66.
Cato.

Cortinale, à cortina, dum mensam aut parietem significat, descendit. lib. 1. cap. 6. Col.

Cotila, genus est mensuræ. Cato.

Coturnices aues sunt aduenæ, terrestres potius, quam sublimes, has nunc uulgus qualeas appellat: quibus ueneni semen gratissimus est cibus, quam ob causam eas damnare mensæ, simulq; propter comitalem morbum. lib. 3. cap. 5. Varro.

Coxendicem, coxam exponit Nonius, de qua dictione enarratius tractabimus. cap. 159. Cato.

Cremor lac expressum ex grano aqua macerato. cap. 86.
Cato.

Crepida prærupti saxi margo, & extremitas uiarum, uel ripæ paulò eminentiores crepidines dicuntur. lib. 3. ca. 17. Col.

Crepitaculum à crepitu. lib. 9. cap. 11. Col.

Crocodilus, lacerta est Nili immense magnitudinis, quam debellauit Ichneumon. Pall.

PRISCARVM VOCVM

Crocomaga, herba est.

Crotum uenatorem fuisse dicunt, precibusq; Musarum in astra relatum, & pro sagittario ponitur. Col. in hort. lib. 10.

Cruditas redundantia stomachi, quæ nascitur ex ægra concoctione. in præsa. lib. 1. Col.

Cuculliones idem putamus quod cucullos. cap. 2. Cat.

Culcitra dicta, quòd in ea tomentum uel saxum inculcetur. lib. 3. cap. 5. Varro.

Culigna, uas propriè uinariū. cap. 132. Cato.

Cumæ, urbs Campaniæ, unde Cumana brassica: sesilis folio, & capite patula. Col. in hort. lib. 10.

Cunila bubula, herba est qua se tuentur testudines contra serpentes pugnaturæ, nunc dicitur cotula, & bouis oculus, & flos eius est maior quàm chamæmilla. lib. 6. cap. 17. Col.

D

Dactylides à digitali gracilitate dicta. lib. 13. Col.

Dardaniæ artes, Phrygiæ faciebant mulierè menstruatâ, nusquàm cinctâ, solutis capillis, nudis pedibus, cõtra crucas, & cætera, hortum circuire. Col. in hort. lib. 10.

Decemmodiæ & trimodiæ, uasa sunt rustica, quibus rustici in ferendò frumento dum serunt utuntur, nec non pollinctor in frumento per molas frangendo trimodiæ utitur. lib. 12. cap. 50. Col.

Decoxit domino, debitam pecuniam, cum non esset soluendo, abstulit. Col. lib. 11. cap. 1.

Decumano: id est, limite decumano, qui fiat ab ortu solis ad occasum, ut supra diximus: aliter uerò limes ex trãuerso currens uocatur cardo. lib. 12. cap. 41. Col.

Decussis etiam dicitur à decem assibus. lib. 3. cap. 13. Col.

E N A R R A T I O.

Decussatim, per decusses. lib. 12. cap. 53. Col.

Decussare, in decusses formare atque diuidere. lib. 3. cap. 13. Col.

Defrutaria, uasa ad defrutum idonea. lib. 12. cap. 6. Col.

Defrutum, uinum ad tertiam partem decoctum: de quo & passa, & sapa, idem Col. scribit. lib. 9. cap. 12. Col.

Delibrare est librum tollere. lib. 4. cap. 24. Col.

Delphica laurus, quod uictores Delphis ea coronarentur, & est uiridior laurus: cypria uero folio breui, & nigro, per margines imbricato, crispa. cap. 10. Cato.

Delitiales tegulae à delitio tigno dictae: has alij Colliciores uocant. cap. 14. Cato.

Denicales Ferae colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur. lib. 2. cap. 22. Col.

Depangere, plantare: inde depactus lib. 3. cap. 16. Col.

Deplere, euacuare. cap. 14. Cato.

Despondere animum, est statuere finem uitae. lib. 3. cap. 5. Varro.

Despondent, hoc loco statuunt, Plautus & Varro addunt animum. lib. 8. cap. 7. Col.

Depsiticum à dependo: est enim depsero, subigendo manibus aliquid molle & tenerum reddere. cap. 74. Cat. quo uerbo utitur Cato frequenter.

Desultor, unde & desultorij equi, qui & desultores, qui olim in cursum agebant singulos equos, ut nunc faciunt, qui eos ad brauium, ut currant, alunt. lib. 2. cap. 7. Varro.

Digitelli, diminutiuum à digito, & uidetur esse genus herbae. lib. 12. cap. 7. Col.

Dyndimus, mons Phrygiae Cybelae sacer: quae dea sacerdotes suos in furias agebat, Col. in hort. lib. 10.

PRISCARVM VOCVM

- Dioneis floribus, id est, Veneris. Col. in hort. lib. 10.
 Διωνεία Græce, Latine mala, difficilis concoctio. cap.
 127. Cato.
 Διφθήρα diphthera, uestis pastoritia, ex pellibus ouium aut
 caprarum. lib. 2. cap. 11. Varro.
 Distabescat, ualde tabescat, absumatur, corrumpatur, col-
 liquescat. cap. 27. Cato.
 Distichon, duorum ordinum, siue uersuum. lib. 2. cap. 10. Col.
 Dodrans, nouem partes asis. lib. 3. cap. 13. Col.
 Dolabella diminutiuum à dolabra. lib. 4. cap. 24. Col.
 Dolus Mendesius scriptor Aegyptius. lib. 11. cap. 3. Col.
 Draco appellatur palmes emeritus, pluribusq; induratus
 annis. lib. 5. cap. 5. Col.
 Ductarius funis qui per orbiculos trochleæ traicitur.
 cap. 13. Cato.
 Ductim, cum mora. lib. 4. cap. 25. Col.

E

- EAbus pro eis. cap. 152. Cato.
 EAbulus, herba est faciens baccas in similitudinē same-
 buci. in hort. Col. lib. 10.
 Elices dicuntur reuolutiones. Col. lib. 11. cap. 2.
 Embannata, à Græco ἐμβάνηται fieri uidentur, & signifi-
 cant immersiones, quādo intingimus uel panē uel ob-
 sonium in uasculis repletis re liquida. li. 12. ca. 54. Col.
 Emblemata, ex origine dictionis, quæ Græca est, significat
 tesseras, quibus instrata pauimenta uariantur & uera
 ficoloria fiunt. lib. 3. cap. 2. Varro.
 Ehippium, stragulum quo equus insternitur. lib. 2. cap.
 7. Varro.
 Epistates, præceptor, siue præfectus rei faciendæ. cap. 56.
 Cato.

E N A R R A T I O.

- Epistomion, dicitur foramen, per quod aqua effluit. lib. 3.
cap. 4. Varro.
- Epityrum, uel sine e, pityrum, ex confractis oliuis fit, ex
quibus nomē traxit: Græce πίτυρος dicitur. cap. 19. Cat.
- Equienti mulae, equū appetenti, ut credimus, iam febrienti
legitur. lib. 6. cap. 37. Col.
- Equile, ab equo, ut ouile & bouile. Cato.
- Erigones canis, id est, canicula sydus. Col. in hort. lib. 10.
- Eruca, uermis rodens herbas. Col. in hort. lib. 10.
- Esculentum dicitur ab esca. lib. 9. cap. 12. Col.
- Esitare, forma frequentatiua, à supino esum deriuatum.
cap. 57. Cato.
- Ethesia, uenti statim, qui quotannis in uigore aestatis per-
stant xxx. diebus. Col. lib. 11. cap. 2.
- Etymon, recta interpretatio. lib. 1. cap. 48. Varro.
- Euante, genus uitis. Pallad.
- Euerriculum, genus retis piscatorij à uerrendo dictum.
lib. 3. cap. 17. Varro.
- Euie nos legendum esse dicimus, quanquam interposita
aspiratione euhye legant: Nam ab εὐοί, quæ uox est
bacchantium, nascitur. Col. in hort. lib. 10.
- Exanietur, exudando siccetur. lib. 12. cap. 50. Col.
- Excudere dicuntur aues post legitimum incubatum pul-
los ex ouis: alibi legitur excludere. lib. 3. cap. 9. Var.
- Exgrumantes, de mensura, & recta uia excedentes, uel
grumos eruentes. lib. 3. cap. 14.
- Eximij proprie sunt porci, qui de grege accepti ad sacri-
ficandum liberius pascuntur. lib. 7. cap. 9. Col.

F

Fabis habilis, herbas significat, quibus fabæ condiri so-
lebant: sunt enim fabæ fabrorum conuiuia. Col. in
bb hort.

hort. lib. 10.

Factores dicuntur, qui oleum faciunt: inde factus. cap. 64.

Cato.

Fastus, libri in quibus cuiusq; anni gesta continebantur.

lib. 9. cap. 14.

Factum quid sit, uide Ostium.

Fauces Caudinae, locus ubi Romanus exercitus fraude Samnitium interceptus fuit. Col. in hort. lib. 10.

Fele, animal, quod Graeci αἰλῶρον uocant. lib. 5. cap. 11.

Varro.

Ferali mense Lupercus, id est, Februarius mensis, in quo sacra feralia mortuis fiebant, & ludi Lupercales. Col. in hort. lib. 10.

Ferrugineis purpureis: nā ferrugo est purpura intensior. Col. in hort. lib. 10.

Fertum, dictum quod feratur ad sacra, & est sacrificij genus. cap. 132. Cato.

Fiber animal extremas fluuiorū oras accolens, hunc Graeci νῆσορα dicunt: Latini uerò fibrum ponticum: huius pilus pluma mollior habetur. lib. 13. cap. 17. Col.

Ficorum genera sunt, chalcidicae, chiae, purpureae, chelidoneae, mariscae, colistrutiae, Lybicae, libyssaee, flauae, & reliqua. Col. in hort. lib. 10.

Figlinae à figulis dictae. lib. 1. cap. 2. Var.

Filicula, puto diminutiuum à filice. lib. 6. cap. 30. Col.

Fiscina, uasis genus. Col. in hort. lib. 10.

Flaccescat, id est, flaccidum fiat. lib. 12. cap. 8. Col.

Flaccidi, à flaccis, quorum aures pendulae, & non arrectae sunt. lib. 7. cap. 5. Col.

Flammeola, rubea: nam flammeum rubeum. Col. in hort. lib. 10.

E N A R R A T I O.

Flores, feces uini. lib. 6. cap. 13. Col.

Flutæ, murenæ dicebantur in freto Siculo, quæ Græce
πλωτῆ. lib. 2. cap. 6. Varro.

Fœnifecæ dicuntur qui fœnum secant. lib. 2. cap. 22. Col.

Forda, dicitur bos grauida: unde etiam sacra fordicalia.
lib. 6. cap. 24. Col.

Foriculis, diminutiuum uidetur à foris. lib. 1. cap. 50. Var.

Fortisfortunæ dies appellatus à Seruio Tullo rege, qui
fanum Fortisfortunæ secundum Tiberim extra urbem
dicauit. Col. in hort. lib. 10.

Fracescere dicuntur oliuæ, quæ collectæ caldore & uetu-
state putrefiunt. cap. 76. Cato.

Fraces, oliuarum sunt carnes, & feces. cap. 66. Cato.

Frietur, teratur digito, inde compositum affrio. libro 1.
cap. 9. Varro.

Fructuis, genitiuus à fructu: ut ab anus anuis. lib. 1. cap. 2.
Varro.

Fruge salis, mica salis. Col. in hort. lib. 10.

G

GALACTOPOTÆ, lac potantes. lib. 7. cap. 9. Col.

GARUM, liquamen ex pisce. lib. 6. cap. 5. Col.

GEMELLÆ uites ab uuis semper geminis nomen habuerunt.
lib. 13. Col.

GEMELLAR, uasis genus uidetur. lib. 12. cap. 50. Col.

GEMINO ASTRO, id est signo geminorum. Columel. in hort.
libro 10.

GERULUS à gerendo, & is est qui corpore aliquid gerit.
Col. in hort. 10.

GILBUS, color est. Pallad.

GLABER, bra, brum, depilem significat. libro 1. cap. 2.
Varro.

PRISCARVM VOCVM

- Glabrata, nuda & sine pilis. lib. 12. cap. 53. Col.
 Glyciridia, dulcis radice.
 Gladiolus, folium narcissi in gladij formam figuratū. lib. 9. cap. 4. Col.
 Gleucinum, Græcè dicitur oleum mustum, hoc est expressum antequam oliuæ calcentur, atq; premantur. Nam *ἄδύκον* mustum Latine. lib. 12. cap. 50. Col.
 Glaucina, herbae genus syluestris & erraticæ, Niagram uocatur, alij Paralion dicunt, nascitur enim in afflatu maris, aut nitroso loco, inde nomen sumpsit: nam glaucus cæruleum significat, qui color est maris. Columel. in hort. lib. 10.
 Gliscere, est crescere: unde pergliscit, ualde crescit per instructionem epularum. lib. 8. cap. 4. Col.
 Glubito, corticem detrahito, de quo plura in Plautinis questionibus. cap. 33. Cato.
 Grauedo, grauior pituita, & crassior, inde grauedinosi. lib. 7. cap. 3. Col.
 Grossi sunt primitiæ ficus. cap. 94. Cato.
 Grumus, collectio terræ minor tumulo. lib. 3. cap. 14.
 Grumæ dicitur ager uel cliuulus. Col. lib. 5. cap. 8.
 Gurgulio, pars gutturis, per quã pulmo attrahit, & rededit spiritum. lib. 2. cap. 4. Varro.

H

- H**Aerediolum, duorum mensura iugerum, quod hæredem sequeretur. in præfat. Col. lib. 1.
 Halcyonij, ab Halcyonibus auibus nomē traxere, quarū foetura ante brumam septem diebus, & totidem post mare sternitur. Col. lib. 11. cap. 2.
 Halecem foeminini generis apud Catonem minuti, & uisus piscis genus putamus esse, quãquã alibi ex intestinis

E N A R R A T I O.

- nis piscium fecem legamus, quæ ganææ olim materiam præbuit. cap. 58. Cato.
- Halesus, fluuius, & mons non longè ab Aethna. Col. in hort. lib. 10.
- Hamonium, coloris genus tendentis in subrufum. lib. 3. ca. 2. Varro.
- Hara stabulum dicitur, tam de porcis, quàm de auibus. lib. 3. cap. 10. Var.
- Haron, in Aegypto uocant bulborum genus, scyllæ proximum amplitudine. Col. in hort. lib. 10.
- Heluolæ, insignes sunt colore inter purpureas nigrasq; medio sæpius uariante, & ob id uarianæ appellatæ. Col. lib. 3.
- Heluenaci generis, id est, uitis heluenacæ, cuius duo sunt genera, maior, & minor, & est in fertilitate princeps. lib. 5. cap. 4. Col.
- Heluolum, color inter rufum & album, unde heluolæ uua, & heluolum uinum.
- Hexastichon, sex ordinum, siue uersuum. lib. 2. ca. 10. Col.
- Hybernus oriens dicitur, unde sol per hyemem oritur. lib. 9. cap. 7. Col.
- Hybero, Hyssano. Col. in hort. lib. 10.
- Hydromelli, mellitæ aquæ.
- Hyena, animal est ferum atq; agreste, quam dicunt alternis annis marem, alternis fœminam, sermonem quoque asimulare, in cuius spina articulus siue nodus est ad medicamina efficax. lib. 2. cap. 9. Col.
- Hyosciamos, herba est. lib. 6. cap. 38. Col.
- Hypenemium à uento natum, uel factū. lib. 2. ca. 1. Varro.
- Hyperionis, id est, solis, nam sol ab Hyperione progenitus est. Col. in hort. lib. 10.

PRISCARVM VOCVM

Hipparchus, Eudoxus, Meton, philosophi, qui de syderibus & tēporibus anni scripserunt. lib. 9. cap. 14. Col.
 Hornotinum dicitur huius anni, alij annotinum legunt.
 lib. 4. cap. 17.

I

Ithyphallus proprie membrum uirile erectum dicitur. Dicuntur & Ithyphalli curatores. Col. in hor.
 lib. 10.

Iligneas ab ilice. cap. 18. Cato.

Illicium, ab illiciendo dictum. lib. 3. cap. 16. Varro.

Imbuere, inficere, & primum intingere. cap. 66. Cat.

Incerniculum ab incernendo genus est cribri. cap. 10.
 Colu.

Ἰθυστοφῶν, loca in quibus aluntur pisces. lib. 8. cap. 1. Col.

Inciles, fossæ dicuntur ad educendam aquam factæ. idem
 & Incilia. cap. 155. Cato.

Indidem, idem mox, ab inde & idem. cap. 15. Col.

Inerticula, genus uitis quoniam incers sit, & uiribus innoxia. lib. 13. Col.

Infriare est terendo aliquid digitis leuiter inspergere.
 cap. 95. Cato.

Infundibulum, quo in uasa liquores infundimus. cap. 10.
 Cato.

Inibi, sic & mox. cap. 10. Cato.

Inire, est concumbere, quando fœmina marē recipit. unde
 legimus fœminas à uiris iniri. lib. 6. cap. 37. Col.

Initia Latine, ἰνῖτια Græce. lib. 3. cap. 1. Varro.

Insipiat, id est, alterando fiat insipidum, quanquàm alibi
 legatur cum fār incipiat. cap. 113. Cato.

Insolare & insolari dicitur solem admittere. lib. 4. ca. 18.
 Colu.

E N A R R A T I O .

Interdius pro interdiu. lib. 1. cap. 9. Varr.

Interordinium, spatium quod est inter ordines. lib. 3. cap. 13. Cato.

Intertrigo ab interterro, quando simul membra interteruntur & confricantur, accedente sudore. cap. 157. Cato.

Intrita, ab intero uerbo, cuius prateritum est intriui & intritum supinum, & proprie dicitur cibus de alleato mortario factus. Col. lib. 12. cap. 40.

Inula, herba quæ suo aspectu atque natura tristitiam affert, nomenq; suum adhuc seruat. Columella in hort. libro 10.

Iolchos, Thessaliæ ciuitas. Col. in hort. lib. 10.

Ἰππιον ὄχος, quod & achaicum dicebatur, Peloponnesi urbs, & uidetur ab equis dictum. lib. 2. cap. 1. Varro.

Ischiaci dicuntur ἀπὸ τῆς ἰσχῆος id est, è coxendice, de qua ditione plura alio loco. cap. 127. Cat.

Ἰσθία Græce, Latine secunde, folliculi sunt continentes foetum in matris utero cum menstruis. lib. 7. cap. 6. Col.

Ἰσθίνας textoria. lib. 1. cap. 2. Varro.

Iubar lumen est, & pro aurora ponitur. Colum. in hort. lib. 10.

Iugata uitis, à iugo, quod ad similitudinem militaris iugis fiebat: nam duabus defixis hastis, tertia superligabatur. lib. 4. cap. 18. Col.

Iuglandes sunt nuces, quasi Iouis glandes. lib. 1. cap. 16. Varro.

L

Lac cyrenaicum, silphium est. lib. 13. cap. 23. Col.

Laciniæ de uestibus dicuntur: discreta item animalia & in partes diuisa, in lacinias segregari dicuntur. lib.

bro 7. cap. 5. Col.

Laeonicum, fornax concameratus ad thermas concalefaciendas. in praefat. lib. 1. Col.

Lactis gustus quæ condit herba. De lepidio intelligere uidetur, cuius usus non est sine lacte, emendat enim cutem in facie, & lepras tollit, & cicatricum uulnera, & nomen trahit à Græco. Col. in hort. lib. 10.

Lactucarum quoque plura sunt genera, hoc est, Cæcilia, Cappadocia, Tartesiaca, Paphia siue Cypria: est etiã sessilis lactuca. Col. in hort. lib. 10.

Lactucula, quamuis descendat à lactuca, tamen alia est herba lac habens. Col. in hort. lib. 10.

Lageos, herba leporaria. lib. 13. Col.

Λαγοροφάα, leporaria. lib. 8. cap. 1. Col.

Lanata uuae à lanugine, quæ eas uestit. lib. 13. Col.

Lanistæ dicebantur qui domi gladiaturam docebant gladiatores, quos deinde uenderent munerarijs. lib. 8. cap. 2. Colum.

De lapide noxium, consuetudinem exprimit Romanam, nam solebant damnatos mortis de Capitolino lapide deijcere. lib. 3. cap. 3. Col.

Lapsana, brassica syluestris: est enim brassica alio nomine caulis, & utraque dictio Latina. lib. 3. cap. 16. Var.

Laserpitium, à serpitio: est autem laserpitium silphium, asan nunc uocant. cap. 116. Cat.

Latrina, locus est priuatorum sordium. Col. in hor. lib. 10.

Lubrica lapathos, quam ὑβολάπτερον uocant. Col. in hort. lib. 10.

Lauream, & laurum, & mutata diphthongo loream pro eodem accipit Cato, alij folia distingunt appellatione laurea.

E N A R R A T I O.

- Lautitia, est epularum magnificentia. lib. 9. cap. 1. Col.
- Leguli olearum lectores. cap. 64. Cat.
- Lentorem, tenacitatem & uiscositatem ex humore procedentem. Nam lentus tenacem & uiscosum significat, unde & lentesco uerbum. lib. 5. cap. 4. Col.
- Lentiscus arbor est, ex qua colligitur mastix, & est trifera. lib. 13. cap. 20. Col.
- Ora leonis, herbam significat leoninam in montibus nascentem, cuius flores cum enuttuntur, similes sunt ori leonino aperto: Col. in hort. lib. 10.
- Lernei cancri, id est, qui ex palude Lerna exijt, dum Hercules pedem momordit pugnantis, & in sydus relatus est. Col. in hort. lib. 10.
- Leucoia, alba uiola. lib. 9. cap. 4. Col.
- Lyceus, & Cyllenus, montes Arcadiae. Col. in hort. lib. 10.
- Ligula, genus mensurae. lib. 12. Col.
- Limaces, cochleae à limo appellatae. Col. in hort. lib. 10.
- Limes decumanus in semitis, & limitatione agrorum is uocatur, qui agrum ab exortu æquinoctiali ad occasum æquinoctialem secat. lib. 3. cap. 20. Col.
- Lingula diminutiuum à lingua, uideturq; signare hic lignum uel lapidem concauum, quò aqua uel uinum confluit: sed de hac dictione plura in Plautinis quaestionibus. cap. 18. Cato.
- Ligusticum herba est in Liguria montibus nascens. libro 12. Col. 56.
- Lyra, signum coeleste. Col. in hort. lib. 10.
- In speciem literae Graecae, id est, δ deltae, uel λ lambdae. lib. 3. cap. 16. Col.
- Litera proxima primae, id est, β, beta. Columel. in hort. lib. 10.

PRISCARVM VOCVM

- Lithostratus**, locus lapidibus stratus, si uerbum Græcum proprie interpretari uolumus. Verùm Lithostrata ex paruulis crustis constabant, quibus solum pauimentum incrustabatur. lib. 3. cap. 1. Varro.
- Loci locorum**, uulua, proprie duntaxat in fœmina, de qua plura alibi dicam. cap. 157. Cato. (Dicuntur etiam loca locorum, ut apud Col. lib. 8. cap. 11.)
- Loculamenta** à loculis deriuari uidentur, & significant capsulas. lib. 8. cap. 8. Col.
- Longurius**, pertica est longior. lib. 1. cap. 19. Varro.
- Lomentum panis ex fâba**. Pall.
- Lorea** ex lora fit maceratis aqua uinaceis. cap. 25. Cato.
- Lotium** urina est. cap. 122. Cato.
- Lotus arbor** est dicata matri deùm: est etiã herba in Phrygia laudatissima, & Aphricæ peculiaris, cuius bacca uescuntur homines. Col. in hort. lib. 10.
- Luridus**, supra modum pallidus. lib. 1. cap. 22. Varro.
- Lupus**, piscis est olim pretiosus, qui lanatus erat, sub ostia fluuiorum captus. lib. 3. cap. 3. Varro.
- Lusitanea**, pars est ulterioris Hispaniæ, quam nunc Portugalam appellant, dictam dicunt à lusu Bacchi. libro 2. cap. 1. Varro.
- Luxa & luxata**, membra suis locis mota, & soluta. cap. 159. Cato.

M

- Mæna** piscis est. cap. 88. Cato.
- Maguderis**, la serpitiij genus, alij dicunt caulem la serpitiij esse. lib. 6. cap. 17. Col.
- Malagma** à uerbo Græco μαλάγω quod est emollio, & eo utimur in duritie mollienda. lib. 6. cap. 17. Col.
- Malleolus** dicebatur surculus utrinq; capitulatus è duro. lib.

lib. 4. cap. 22.

Mandragoræ duo genera, candida, quæ mas, nigra quæ
fœmina existimatur, ferunt mala nucum auellanarum
magnitudine. Col. in hort. lib. 10.

Mareotides Aegyptiæ: nam Mareotis pars est Aegypti.
lib. 13. Col.

Marræ, bidentes, & sarcula, rustica sunt instrumenta.
Col. in hort. lib. 10.

Mauricini, populi prope Marsos. Col. in hort. lib. 10.

Matellionem à matella deriuari sentimus, & est aquariū
uas. cap. 10. Cato.

Matrices dicuntur quæ ad prognerandum aptæ sunt, et
plerunq; à gallinis. lib. 2. cap. 4. Varro.

Maxonomum, Græca dictio, & propriè lancem signi-
ficat ad ferenda obsonia in mensam. lib. 3. cap. 4. Var.

Me cessa, pro mihi quæ cessit: & secundum priscos locu-
tus est, qui tibe, & sibe, & mihe, pro tibi, sibi, mihi, di-
cebant. lib. 3. cap. 16. Varro.

Mediastinus, incola mediæ urbis, uel balneatorum mini-
ster, & curator adium. lib. 1. cap. 9. Col.

Medica herba est, quæ & melica, quæ semel sata decem
annos durat. lib. 1. cap. 42. Varro.

Medipontus instrumentum funarium. cap. 3. Cat.

Melanthius apud Homerum in Odyssea, seruus Ulyssis,
quem herus fœda morte demum reuersus affecit. lib.
2. cap. 4. Varro.

Μελάνθιον Græcè, Latine git dicitur: alio nomine melan-
spermō, id est, nigrum semen, alij nigellam. Columel. in
hort. lib. 10.

Melanurium, piscis à nigra cauda nomen trahens. lib. 8.
cap. 16. Col.

Meleagri

P R I S C A R V M V O C V M

- Meleagrides, & Numidicæ, & Gutteræ, aues sunt, quæ
 & Afræ dicuntur. lib. 8. cap. 2.
- Meles, item animal, auibus inimicum, puto esse id, quod
 uulgus fouinum & maturellum appellant. lib. 3. cap.
 12. Varro.
- Melice gallinæ, quòd in Media id genus auium corpore
 amplissimo fiat. l. litera pro d, substituta.
- Media regio orientis, ex qua Medi, qui & Persæ dicun-
 tur. lib. 8. cap. 2. Col.
- Melincla per unum l, utrobique, sunt mala mustea, à
 μελί, id est, mel, & μάλον malum, quòd mellis saporem
 retinent. lib. 1. cap. 59. Varro.
- Melissophyllus, herba est.
- Μελιτῶνας, apiaria, ubi apes nutriuntur. μελιτῶνας
 etiam dicuntur. lib. 3. cap. 16. Varro.
- Menalippa, mulier, quæ cum Booto filio ad Metapontū
 delata fuit, ubi sacrā ædem habuit. libro 2. cap. 5. Var.
- Mēdesius possessiū à ciuitate Aegypti. lib. 7. cap. 5. Col.
- Meta dicitur congeries, uel strues in acutum tendēs quæ
 Græcè πύραυς dicitur. cap. 46. Cato.
- Inuersæ metæ similis, hoc est, turbicinam habēs figuram,
 cuius ima pars angusta est, superior uerò lata. At metæ
 inferiorem partem latam habet, superna uerò tendit in
 acutum. lib. 9. cap. 14. Col.
- Metreta uas est.
- Miris, siue smirza, uel ut alij mira, herba est similima ci-
 cutæ, caule, flore, folijsq; minor. Col in hor. lib. 10.
- Mirtum coniugulum, id est, coniugalem à coniugijs. cap.
 8. Cato.
- Molle pecus, tectum; hirsutum uerò, colonicum. libro 7.
 cap. 2. Colum.

E N A R R A T I O.

Molochon, agrian ibiscum appellant. Quidam alij dicunt malachon, hoc est maluam. Col. in hort. lib. 10.

Muceat mucorem contrahat. cap. 148. Cat.

Mucrone graphio, quo in pugilaribus cereis scribimus. Col. in hort. lib. 10.

Mulsum, uinum cum melle mistum. lib. 3. cap. 16. Varro.

Mundus muliebris, ornatus Græce κόσμησις. lib. 12. cap. 3. Colum.

Mugiles, pisces sunt tam præcipitis uelocitatis ut transuersa nauigia interim supernatent. lib. 8. cap. 16. Col.

Mullus, piscis olim preciosus, & cum barbatus sit, putant quidam eum esse quem uulgus barbonum dicit. lib. 3. Cap. 17. Varro.

Munerarij dicebantur qui munera, id est, ludos populo dabant. lib. 7. cap. 7. Col.

Munera tartesia, à Tartesso oppido Hispaniæ sito quondam inter Betis ostia, quo nomine etiam fluuius appellatur. lib. 8. cap. 16. Col. (alij tharsensis tamen legunt.)

Murgentinam, alij Pompeianam uocant. lib. 13. Colum.

Muria, sal cum aqua medicatum & induratum, de qua plura Col. lib. 7. cap. 5. Col.

Muscantur, musco integuntur. Col. lib. 11. cap. 2.

Muscipulis. id est, instrumentis ad mures capiendos. lib. 1. cap. 8. Varro.

Mustella, piscis in lacu Brigantino Rhetiæ generatus. lib. 8. cap. 17. Col.

Mustus, nouus.

N

Narcissus, herba est, eiusq; duo genera, Colum. in hort. lib. 10.

Pix naricia, ab insula maris Ionij dicta. Columella. in horto.

PRISCARVM VOCVM

horto.libro 10.

Nasiterna, uas aquale est. cap. 10. Cat.

Nasturtium, herba dicta, quod nasum torquere faciat.
lib. 3. cap. 9. Col.

Natrix: genus natantis serpentis. lib. 1. cap. 5. Col.

Naxius ardor, Bacchi coronæ sydus significat: nã (ut fe-
runt poëta) in insula Dia, quæ postea Naxos dicta fuit,
relictâ Ariadne à Theseo nuptias cū Baccho fecit, do-
nataq; corona inter sidera illata fuit. Col. in hort. li. 10.

Nεαστροφῶν locus ad alendas aues. lib. 3. cap. 10. Varro.

Nepa, scorpium significat: alij cancrum dicunt. Col. in
hort. lib. 10.

Nepita, herba, quæ Græce νεπιτα. lib. 7. cap. 5. Colum.

Nexus, dicitur obligatio quædam, quæ per æs & libram
fiebat. lib. 1. cap. 3. Col.

Nidor, odor rerum assarum. lib. 8. cap. 4. Col.

Nocturnas uolucres, noctuam, bubonem, ululam, uesper-
tilionem: solebant enim Prisci ad hortos tuendos no-
ctuam pennis patentibus figere. Col. in hort. lib. 10.

Nomades, pastores dicuntur, quorum uita omnis in pa-
scendis gregibus habetur, à uerbo νέμο. id est, pascō.
lib. 7. ca. 2. Col.

Nomenclator is erat qui nomina citabat, ciuiumq; &
seruorum nomina nouerat: inde nomenclatio. lib. 3.
cap. 2. Col.

Optima nomina, optimos debitores: unde & pecunie in
nomnibus. lib. 1. cap. 7. Col.

Nomophylaces, dicuntur legum custodes & seruatores,
ἀπὸ τῆς νόμου, id est, à lege, & φύλακτο, id est, custos. lib.
12. cap. 6. Col.

Nouacula, culter tonsorius. lib. 12. cap. 53. Col.

E N A R R A T I O.

Noxis prestari, id est, pro damno satisfacere, & emptore
indemnem facere. lib. 2. cap. 4. Varro.

Numelle, genus uinculi, quo quadrupedes alligantur. lib.
6. cap. 19. Col.

○

Oberati, dicuntur obligati ab are. lib. 1. cap. 17. Varr.
Obstrigilandi causa, detrahendi, mordendi, repu-
gnandi. lib. 1. cap. 2. Varro.

Ocymum herba est, quam basilicon alij appellant, sunt
qui per ζ, ozymum scribant à uerbo Græco ζῶ. Col.
in hort. lib. 10.

Oculi in arborum surculis proprie uocantur: unde germi-
nantur. lib. 4. cap. 22. Col.

Offule, parua offæ, & hoc loco carnis frusta. lib. 12. cap.
43. Col.

Ogyges, rex Thebarum, sub quo diluuium factum est.
lib. 3. cap. 1. Var.

Ois̄p̄ αεστος, asylum Latini uocant, siue tabanum: non-
nunquam furorem significat. lib. 9. cap. 14. Col.

Oleagina ad similitudinem oliuæ. lib. 9. cap. 14. Col.

Oleastellum, diminutiuum ab oleastro. lib. 2. cap. 5. Col.

Oleitas, siue oletas, ut oliuitas, est tempus legendarum oli-
uarum, & fructus oleæ. cap. 68. Cato.

Oletum, confitus oleæ locus. cap. 1. Cato.

Olysiippo, Lusitaniæ urbs, quæ nostris tēporibus Vlisbo-
na dicitur. lib. 2. cap. 1. Varro.

Oliuitatem appellarunt Prisci cum olea colligebatur. lib.
12. cap. 30. Col.

Olus pullum, alio nomine olusatrum. Colu. in hort. lib. 10.

Omphacomelli, immaturo melle. Pallad.

Onychina pruna, quæ unguis colorem habent. ζῶνς enim
est

PRISCARVM VOCVM

est unguis. lib. 12. cap. 10. Col.

Opon Cyrenaicum, succus sylphij. Pallad.

Oporothece, ubi seruantur fructus. lib. 1. cap. 2. Varro.

Orchites, testiculares oliuae. cap. 6. Cato.

Orbiculata poma, à figura orbis in rotunditatem circumacti. lib. 1. cap. 59. Varro.

Oryx, gis, fera est, quae contrario pilo, hoc est, ad caput verso uestitur, orientemq; caniculam contuetur, & adorat, nasciturq; praecipue in Getulia. lib. 9. cap. 1. Cola.

Ornithia, ab auibus tractum nomen: appellantq; tempus quod est septuagesimo die post brumam, ab aduentu auium, tunc enim adueniunt herundines, ciconiae, coturnices, & reliquae aues aduenae. Colu. lib. 11. cap. 2.

Orythos, ὄρνιθον, locus ad alendas gallinas, & aues. libro 3. cap. 9. Varro.

Orythos ornithon, auarium, in praef. libri Varro.

Orthocassos, recta eadera, & rigens, quae sola sine adminiculo stat. Col. lib. 11. cap. 2.

Oscitat leo, aperitur flos leonis. Col. in hort. lib. 10.

Ostum uocauerunt Prisci, quod ex uno facto olei reficitur: factum dicebant, quod uno tempore conficeret: quod alij 160. modiorum: alij 120. faciebant. cap. 6. Cato.

Oxyganum, acetum cum garo significat. ὄξυς enim Graece acetum, γάρου liquamen ex pisce. lib. 12. cap. 57. Col.

P

PAean, laus in Apollinem pro uictoria, uel peste auertenda. Col. in hort. lib. 10.

Paliurus, arbor est Africa, suauem fructum faciens, quo uina commendantur. lib. 7. cap. 9. Col.

Paliurus, herba palustris. Col. in hort. lib. 10.

Palmaria, in insula in mari Tyrrheno. lib. 3. cap. 5. Var.

E N A R R A T I O.

- Panace*, herba est, quæ alio nomine dicitur *centaurea*, cuius plures sunt species, interpretaturq; remedium ad omnia. Col. in hort. lib. 10.
- Pandatharia*, insula in Puteolano sinu. lib. 1. ca. 8. Varro.
- Parilia*, festa Palis pastorum deæ: ubi notandum quod in hac dictione mutatur L in r, lib. 2. cap. 1. Varro.
- Parthenope*, Neapolis. Col. in hort. lib. 10.
- Partiarius*, à partiendo dictus, & is est, cum quo aliquid commune habemus, & partimur. cap. 136. Cato.
- Patibulum*, sera est lignea. Cato.
- Pauimentum*, à pauiendo, id est, à feriendo dictum. lib. 5. cap. 1. Varro.
- Pauicula*, à pauiendo, id est, feriendo. cap. 107. Cato.
- Pauito*, ferito, & percutito. Cato.
- Pausia*, à pauiendo, oliua. cap. 6. Cato.
- Paxillus*, diminutiuum à palo. lib. 8. cap. 8. Col.
- Pectita*, participium uidetur, nouè dictum à pecto: alij legunt *parcita*. Col. in hort. lib. 10.
- Pectunculis*, piscis per diminutiuum à pectine. lib. 8. cap. 17. Col.
- Pedamentum*, palus, quo uinea sustinetur. libro 1. cap. 7. Varro.
- Pedarius* quando pedamentis uinea fulcitur. lib. 4. cap. 11. Columel.
- Pedes*, apud hunc pediculos significat. lib. 3. cap. 9. Var.
- Pedicinus*, idem quod pes, & petiolus, & pediculus. cap. 4. Cato.
- Pegasidum*, musarũ. à Pegaso equo. Col. in hort. lib. 10.
- Pelamides*, à luto nomen traxerunt, quæ primum cordiale, mox cum annum excessere, tynni uocantur. libro 8. cap. 17. Col.

PRISCARVM VOCVM

Pellibus oues uestiri. quomodo oues pellitæ pellibus uesti-
rentur ad custodiendam lanam, Varro docet lib. 2. cap.
22. Col.

Pelliculare, à pellicus fit, & uidetur esse circumligatis po-
sitis pellibus obturare. lib. 12. cap. 39. Col.

Pelusiaci, id est, Aegyptij zithi potus, quem è fruge ex-
cogitauit Aegyptus, ab alijs ceruisia dicitur. Columel.
in hort. lib. 10.

Penicillum, diminutiuum à peniculo, Peniculus uerò à pe-
ne, id est, cauda deriuatur. lib. 12. cap. 18. Col.

Πεπτεράσματα, sunt uela quæ extenduntur ad occluden-
dum, & ornandum locum. lib. 3. cap. 5. Varro.

Πεπτεράριον, columbarium, in præfat. lib. 2. Var.

Πεπτεράριον, seu πεπτεράριον, id est columbarium. lib. 3.
cap. 7. Varro.

Peristylus, locus columnis clausus. in præfat. lib. 1. Var.

Perna à pede dicitur, uel à Græco πέρινα. cap. 158. Cato.

Persica peregrina fuerunt, utpote quæ à Persia ad nos
transierint. Col. in hort. lib. 10.

Pestum, oppidum in Campania, rosis generosum. Colu. in
hort. lib. 10.

Petafo, est coxa cum crure porcino salita. libro 2. cap. 4.
Varro.

Petiolis, paruis pedibus, diminutiuum est. lib. 12. cap. 44.
Columel.

Φαγέδαινα phagedæna, morbus ulcerosus, usq; ad ossa cele-
riter carnem depascens cum adustione, emittitq; foetē-
tem sanie, & puto hoc in loco esse malum, quod in
iumentis uermem appellant. lib. 9. cap. 12. Col.

Φυτῶν historias, plantarum historias, sic φυσῶν αἰδῶν. id
est, causarum naturalium, sic enim Theophrast. librum
inscripsit

E N A R R A T I O.

inscripsit. lib. 1. cap. 2. Var.

Phrygia & Lycaonia, regiones Asiae minoris. lib. 2. cap. 9. Varro.

Pictes, pugillator interpretatur. lib. 8. cap. 2. Col.

Pinacothecae ubi tabulae reponuntur. lib. 1. cap. 2. Var.

Piso, & piso in eodem sensu, est in pila tundere, uel molis frangere. cap. 136. Cato.

Pyrois, gemma à colore igneo dicta. Col. in hort. lib. 10.

Pituita, est catharrus. lib. 6. cap. 7. Col.

Πολύαρνας polyarnas, multorum agnorum. lib. 2. cap. 1. Varro.

Πολυβούτας polybutas, multorum bouum. lib. 2. cap. 1. Varro.

Pocillum à poculo deriuari uidetur. cap. 156. Cato.

Πολύπυρον, multi frumenti. lib. 1. cap. 2. Var.

Polycetes, Phragmon, & Ageladas, statuarij sucre generosi. Col. in hort. lib. 10.

Πολυμήλας polymelas, multarum ouium. libro 2. cap. 1. Varro.

Pollentia, urbs iuxta Alpes, diuidens Italiam à Gallia. lib. 7. cap. 2. Col.

Pollinctore, curatorem pistrini, à polline dictum. ca. 5. Ca.

Pollucere, uerbum est sacrificale, & reddentium libamēta deis: de quo plura in Plautum. cap. 132. Cat.

Polubrum, uas aquatile. Cato. nunc pollulum legitur.

Pomœrium, locus post mœnia. lib. 1. cap. 2. Var.

Pompeij, & Herculaneum, oppida Campaniae. Colum. in hort. lib. 10.

Portitor Helles, Aries qui in caelum deportatus est. Col. in hort. lib. 10.

Portumnus deus maris, quem Graeci Palemona appellāt. Col. in hort. lib. 10.

PRISCARVM VOCVM

- Precia quæ cito maturefcit, quafi præcoqua. libro 13.
Columel.
- Præcidanea, à præcidendo, quemadmodum succidanea à
succidendo, & erat hostia pro frugibus. cap. 149. Ca-
to.
- Præliganeum uinum, à prælegendo. cap. 23. Cato.
- Post principia, locus in castris à principibus militibus di-
ctus. lib. 3. cap. 4.
- Procyon, stella, quæ antecanis dicitur Latinè. Col. lib. 11.
cap. 2.
- Prodromi aquilones appellantur, qui octo fermè diebus
exortum caniculæ præcedunt. Col. lib. 11. cap. 2.
- Promus, à promendo dicitur, & est, qui uictum familie
promit. lib. 12. cap. 3. Col.
- Protocomos, primum comantes: alij prototomos legunt,
id est, primæ sectionis. Col.
- Prouincia dicebatur extra Italiam, & ideo legimus ui-
neas Prouinciales, & Italicas. lib. 4. cap. 1. Col.
- Ptisana, uidetur esse pultis genus ex farina ordeacea. lib.
2. cap. 7. Col.
- Pfitiæ, etiam uites sunt. lib. 13. Col.
- Pullationem, idè putamus, quod pullicium, hoc est, fœturâ
pullorum. lib. 8. cap. 4. Col.
- Pulex, uermiculus herbis infestus, & præcipuè brassicis.
Col. in hort. lib. 16. Varro.
- Pullicium, à pullis deriuatur, & est fœtura pullorum. lib.
3. Varro.
- Pumiles, & pumiliones, in hominibus dicuntur, Græcè
quoq; gallinæ dicuntur pumiles, ὑἄροι. libro 8. cap. 2.
Colum.
- Putrarius, possessiuum, à puteo. Varro.

Q

Verquedula, phalagrides aquaticæ aues. libro 3.
cap. 12. Varro.

Quinquatria, dies Mineruæ sacer. Col. lib. 11. cap. 2.

R

Radula, instrumentum ferreum à radendo. lib. 12. ca.
18. Col.

Ramentum, à radendo dicitur, id est, quod de raso ligno,
uel alia re decidit. lib. 4. cap. 28. Col.

Rapina, à rapo similiter & rapitium. cap. 35. Cato.

Rapistrum, diminutiuum à rapo. lib. 9. cap. 4. Col.

Raui coloris appellantur, qui sint inter flauos & cæsius.
lib. 2. cap. 2. Varro.

Recipere est excipere ad usum suum, & reseruare: inde re
cipitur domino, id est, reseruatur domino. cap. 140. Ca.

Referre acceptum, est fateri se ab alio accepisse. lib. 1. cap.
2. Varro.

Reijcule oues, quæ etate uel morbo graues reijciantur.
cap. 2. Cato.

Repastinari ager is dicitur, cuius natura fodiendo muta
tur. de origine & significato plura Col. Varro.

Resoluit nexus, id est, peperit, & enixa est. Col. in hort.
lib. 10.

Retorridum dicitur, quod intempestiuè amissis uiribus à
sole torretur. lib. 3. ca. 18. Col.

Retrimētū, à reterendo uidetur deduci. Plinius recremē
tum dicit. lib. 1. cap. 64. Varro.

Rhetica, à Rhetis populis Alpium. lib. 13. Col.

Rhynton, Tarentinus nugator uilissimus in agēdis præ
cipuè fabulis, ad quem alludunt tam Varro quam Col.
apud quos modò legitur mython, modo rhynton. lib.

PRISCARVM VOCVM

3. cap. 3. Var.

Ricinus uermis est exitum non habens, canes acrius infestans atq; boues. lib. 2. cap. 9. Varro.

Ricinus genus cucumeris rotundi, à uerme, nam oblongus: cylindro non est absimilis. Col. in hort. lib. 10.

Riphei, montes septentrionales. Col. in hort. lib. 10.

Robigo, deus, quem putabant rubiginem auertere: est autem Rubigo morbus segetum. lib. 1. cap. 1. Var.

Robustus, à robore. Cat.

Rododaphnes, rosa laurina, quam Nercum uocant. Pall.

Romanensis sal, qui Romæ uenditur. cap. 156. Cat.

Rosea, campus appellatur in agro Reatino, quòd in eo arua rore humida semper serantur. lib. 1. cap. 7. Var.

Rubelie Nomentane, dicuntur à rubente materia. lib. 13. Columella.

Rudetum, terra quæ prius rudis fuerat & inculta, tum autem arata. cap. 34. Cato.

Ruframateriæ & Pompeij sunt oppida Campanie. cap. 22. Cato.

Ruscus, herba est aspera, & horrida. Col. in hort. lib. 10.

Rustica uinalia quartodecimo Calend. septemb. celebrantur, quo die primum uinum in urbem deferebant. lib. 1. cap. 1.

Rusticæ, gallinæ sunt agrestes, rostro longiore, quæ per diminutionem rusticulæ quoq; appellantur. lib. 8. cap. 2. Colum.

Rutabulum, dictum in prouendo. lib. 12. Col.

S

SAbelli, populi à Sabinis orti, qui incolunt montes qui sunt inter Sabinos & Marsos. Col. in hort. lib. 10.

Sabæum, arabicum: nam in Arabia felici odorameta preciosa

E N A R R A T I O.

- ciosa nascuntur, ut balsamus, casia, thus. Col. in hort. lib. 10.*
- Sacer mons, est (ut opinamur) sacrum promontorium, quod modo appellant caput sancti Vincentij. libro 2. cap. 1. Varro.*
- Salaria uia, dicta quoniam ex illa sal in Sabinos portari consueuerat. lib. 3. cap. 1. Varro.*
- Salentini, populi Calabriae. lib. 2. cap. 10. Var.*
- Salgama appellabantur à priscis, quaecunque conditanea ad uictum nostrum in uasis seruabantur. Colum. in hort. lib. 10.*
- Salire proprie dicuntur animalia ratione carentia, quando foetum mares ineunt. Ab eo fit salior: unde leta salitur ouis. Et salax est nomen, id est, in coitu fortis & creber. lib. 7. cap. 7. Varro.*
- Sampsucus, herba quam nunc appellant maioranã alioq; nomine amaracus dicitur. Colu. in hort. lib. 10.*
- Sansam, Gregorius Tifernus, utriusq; linguae interpres, quod Strabo Graece dici πίνυρα sansam interpretatur, significatq; Graece os oliuae. lib. 12. cap. 49. Col.*
- Herba santonica, genus est absynthij amarissimi, dicta à Santonibus Galliae populis. lib. 6. cap. 24. Col.*
- Sarranae, uiole purpureae: unde sarranum ostrum. lib. 5. cap. 4. Col.*
- Satureia, thymus, & thymbrae, herbae sunt. Col. in hort. lib. 10.*
- Scapus, est fruticibus & ijs herbis, quae per hycnem non demoriuntur. lib. 9. cap. 4. Col.*
- Scarificatio, est quando tenui uulnere sanguis emittitur. lib. 6. cap. 12. Col.*
- Scarus piscis, qui solus piscium dicitur ruminare, herbisq;*

uesci.lib.3.Varro.

Scandulae fiunt ex robore, abiete, etiam picea fisis, uel
assulatum defectis.lib.8.cap.3.Col.

Schoenus, arbor lentisci, cap.105.Cato.

Scylla, genus est bulbi, Col.in hort.10.

Scylla, cepae est genus.lib.13.cap.23.Col.

Scipio, baculum significat.lib.12.cap.39.Col.

Scirpiculas falces, à scirpando, id est, ligando: nam his utuntur in uinea liganda, cap.11.Cato.

Scobem dicimus, quod per terebram, & ferram in perforandis rebus teritur, atq; educitur.lib.4.cap.28.Col.

Scopula, diminutiuum à scopa.lib.12.cap.18.Col.

Sculponeas, calceos putamus ex lana confectos, cap.59.
Cato.

Scutriscum, uasis genus, & uidetur ex figura Graeca derivari à scutria, cap.11.Cato.

Scutulas, scutis intertextas, quod opus à Gallis est institutum primo, Pal.lib.1.cap.9.

Sebetis nympba, Sebetos fons est Neapoli, cuius aqua uicatim decurrens, omnes ferè usus Neapolitanis praestat, Col.in hort.lib.10.

Sectarius, porcus qui gregem praecedens ducit, cap.150.
Cato.

Secto, sectiuo, Col.in hort.lib.10.

Sectores, dicti sunt, qui spe lucri sui secuti, bona condempnatorum auctioabantur, proq; his pecuniam pensitabant singulis. Sectio uero ipsa auctio.lib.3.cap.2.Var.

Sedentaria opera, quae ab artificibus sedendo fiunt.lib.1.
cap.12.Col.

Sedum, alij sadum, alij sessuum uocant, herba est in tegulis nascens.lib.12.cap.8.Col.

E N A R R A T I O.

Sedum herba est, quam Anagorum alio nomine uocant.
lib. 2. cap. 22. Col.

Sementine feriæ, à semente, quòd sationis causa susceptæ.
lib. 1. cap. 2. Varro.

Seminio, pro semine. lib. 2. cap. 1. Varro.

Septimuntialis satio, dicta à sacrificio septimuntialiorû,
quod fiebat in septem locis urbis Romæ: nominatæ se-
ptimuntium à septem montibus, in queis Roma sita est.
lib. 2. cap. 10. Col.

Serra campanica, herba est, quam millilotum dicimus. ca.
10. Cato.

Serum, aqua lactis. Col. in hort. lib. 10.

Sesquiculleare uas, quod continet culleum, & dimidium
alterius. lib. 12. cap. 18. Col.

Sesquilibra, libra una cum dimidio alterius. lib. 12. cap. 11.
Columel.

Sesquimensis, dicitur mensis unus cum dimidia parte al-
terius: hoc est octaua pars. lib. 1. cap. 26.

Sesquipedes, pes unus cum dimidio alterius. ca. 46. Cato.

Sestiana mala, à Sestio nomen acceperunt. libro 12. cap.
44. Col.

Sybaris, ciuitas Calabriae. lib. 1. cap. 7. Varro.

Sicilire, est ea secare quæ scenifecæ præterierunt. libro 2.
cap. 22. Col.

Signia, urbs Campaniæ. Col. in hort. lib. 10.

Signinum opus, ut diximus, fiebat calce addita confractis
testis. lib. 8. cap. 17. Col.

Silenti luna, coëunte luna, hoc est interlunio. cap. 29.
Cato.

Siler, fluuius iuxta prædicta oppida. Col. in hort. lib. 10.

Similago, & simula, sunt deliciae farinæ triticeæ. Cato.

PRISCARVM VOCVM

- Simus, qui pressis naribus, inde Resimi, qui sursum uersus
resimas gerunt. lib. 6. cap. 1. Col.
- Siphones, fistulae, quibus aquas, uel aliud liquidum inter-
ueniente spiritu attrahimus, atq; emittimus. lib. 3. cap.
10. Col.
- Sirpiculum, canistrum ex sirpis confectum. Colu. in hort.
lib. 10.
- Sirpus, iuncus est. lib. 8. cap. 15. Col.
- Sifer herba, cuius radicem olim nobilitauit Tyberius Cæ-
sar, flagitans eam omnibus annis à Germania. Colu. in
hort. lib. 10.
- Solea, quæ solo pedis subijcitur. lib. 6. cap. 13. Col.
- Solea, rombus, & passer, pisces plani. lib. 8. cap. 15. Col.
- Solitaurilia, hostiarum trium diuersi generis immolatione si-
gnificant, hoc est tauri, arietis, uerris. cap. 141. Cato.
- Solium & labrum, uasa quibus in balneo utuntur. cap.
10. Cato.
- Spartæ, à sparto. Est enim Spartum herba hiberica: La-
tini quidam genistam interpretantur. cap. 11. Cato.
- Sphericum, à sphaera, id est, rotunditate. Cato.
- Spira, dicitur basis columnæ unius tori, & genus operis
pistorij, & funis nauticus, in orbem conuolutus. cap.
77. Cato.
- Stabiæ, uetus Campaniæ oppidum. Col. in hort. lib. 10.
- Staphylinus, pastinaca est agrestis, & erratica. Colum. in
hort. lib. 10.
- Statumina, à statu arborum dicuntur, prout crescēdo sta-
tum accipiunt rami. lib. 4. cap. 2. Col.
- Stellio, genus est stellati lacerti. lib. 9. cap. 7. Col.
- Stephanitis à coronario naturæ luxu folijs acinos inter-
cursantibus. lib. 3. cap. 2. Col.

E N A R R A T I O.

Stramenta à sternendo. Cato.

Stranguria, difficultas urinæ, quando guttatim miſturitur.
cap. 127. Cato.

Strepitus quòd cum ſole circumagatur. lib. 13. Col.

Strigæ appellantur ordines rerum intra ſe continuatè col-
locatarum, à stringendo dictæ. lib. 2. cap. 19. Col.

Strigofum dicitur iumentum, cuius corpus fame aut alia
uitij cauſa stringitur: nam ſtrigofus quaſi ſtringoſus, à
stringendo. lib. 6. cap. 37. Col.

Stringere decerpere, et colligere: inde ſtrictiue oliuæ quæ
manu leguntur ad differentiam caducarum. ca. 66. Cat.

Strues, dicebantur extruſiones rerum, & propriè in ſa-
crificijs. cap. 134. Cato.

Sublinat, pinguat. cap. 15. Cato.

Subſcribere, fauere propriè in cauſis agēdis, unde et ſub-
ſcriptores fautores. lib. 1. cap. 2. Col.

Subſcudes, appellantur tabellæ, quibus tabulæ inter ſe
conſiguntur, quia quo innititur, ſucciditur. Pacuuius,
Nec ulla ſubſcus cohibet compaginem. Cato.

Subſtillum à ſtillando dictum: eſt autem ægritudo quando
ſtillatim urina emittitur. cap. 156. Cat.

Succidia, à ſuibus edendis dicta, ſuccidiū, exponit Nonius
pro larido. lib. 2. cap. 4. Varro.

Suffitas, ſuffumigatas, à uerbo ſuffio. lib. 9. cap. 14. Col.

Suffragines, nodi ſunt ſub crure. Suffraginoſa mula, cu-
ius ſuffragines morbo uitiatæ ſunt. lib. 6. cap. 38. Col.

Suffriare, à ſub & frio, hoc eſt paululum conterere. lib.
12. cap. 36. Col.

Suggestus uel ſuggestum, ut hic, à ſuggero fit, & eſt lo-
cus editior. lib. 3. cap. 5. Varro.

Suppuratio, eſt cū ulcus ad ſaniè tendit. lib. 6. cap. 9. Col.
Suſum

PRISCARVM VOCVM

Susum pro sursum dicebant antiqui. lib. 3. cap. 20. Col.

T

TAges, is fuit, qui primus Hetruscis aruspicij disciplinam tradidit. Col. in hort. lib. 10.

Talca, scissiones sunt lignorum & præsegmina. cap. 45. Cato.

Tamaricum quoq; frutex est. lib. 8. cap. 15. Col.

Tamus, herba est minutis folijs & aculeata. Col. in hor. lib. 10.

Tarcon, Hetruriæ dux & aruspex. Col. in hort. lib. 10.

Tardipedi sacris, id est uulcanalibus. Col. in hort. lib. 10.

Tarentinæ, aues à Tarento, de quibus plura in Plautinis quæstionibus. lib. 7. cap. 2. Col.

Porrum Tarentinum, alio nomine sectiuum dicitur. lib. 8. cap. 11. Col.

Tarentina nux, dicitur à mollicie corticis, eò quòd uix at trectata frangatur. lib. 13. cap. 22.

Tartesi littore. Tartesiam lactucam suam dicit, quòd Columellarum familia ex municipio Gaditano progenita erat. Col. in hort. lib. 10.

Tyrfos tartesiacos, id est, lactucæ tartesiacæ. Paphios, id est, Cypriæ. Colum. in hort. libro. 10.

Taxus, arbor est, ex qua fabricantur arcus. Toxica quoque inde sudare dicuntur. Colum. in hort. lib. 10.

Tectorium, illinimentum, & quasi pauimentum parietis atq; incrustatio. lib. 3. cap. 1. Varro.

Tectum pecus dicitur ad differētiam colonici: appellatum tectum, quòd operimentis tegetur. lib. 7. cap. 2. Col.

Temporius, aduerbiū deductū à tempore aduerbio, quod significat opportunè, & tempestiuè. lib. 8. cap. 4. Col.

Teredo uermis est lignum terens atque exedens. lib. 4. cap.

E N A R R A T I O.

cap. 24. Col.

Termes, termitis, ramus de arbore recisus. lib. 7. ca. 6. Col.
nunc autem tamaris legitur.

Tesseras appellat lapillorum frusta quadrata. lib. 1. cap.
9. Colum.

Thalli dicuntur in porris & cepis medijs stipites, ἀπὸ τῆς
ἐλάσης uirescere. lib. 11. cap. 3. Colum.

Thasie uites, à Thaso insula nominatæ. li. 13. ca. 23. Col.
Thaumantias Iris, filia Thaumantis. Col. in hort. lib. 3.

Θεατρίδιον diminutiuum, forma Græca à theatro. libro 3.
ca. 5. Varro.

Θυρίοτροφῶν, locus ubi feræ aluntur. lib. 3. cap. 13. Varro.

Tholus, lignum, cui inhaeret tectum templi, Græci quidã
exponunt domum esse rotundam. lib. 3. cap. 5.

Thracius, à Thracia, ostium ponti, per quod in Propon-
tida influit pontus. lib. 2. cap. 1. Varro.

Tibe trado, pro tibi, & respicit ad morẽ currentiũ cũ faci-
bus in festo Cereris: quorum primus, cũ ad locũ statutũ
uenisset, facem sequenti dabat. lib. 3. cap. 6. Varro.

Tibur, ciuitas haud lõge ab urbe, olim fertilis pomis. Col.
in hort. lib. 10.

Tomacinae, quæ apud alios tomacula, & canacæ, edulia
ex carne porcina. lib. 2. cap. 4. Varro.

Tomices, Græco nomine appellantur ex canabi impoli-
to, et sparto leuiter tortæ restes, ex quibus funes fiunt.
Pallad. lib. 1. cap. 13.

Trepidanae à mensura dicuntur: alij legunt crepidanae,
à crepida. lib. 3. cap. 2. Col.

Tribularium, à tribula fieri uidetur: est enim tribula in-
strumentum ad terenda frumenta. lib. 1. cap. 7. Col.

Triclinium, est conclauc, à tribus lectis sternendis. lib. 1.
cap.

PRISCARVM VOCVM

cap. 17. Varro.

Trochlae, siue trochalia, instrumenta cū orbiculis ad subleuanda, & deprimenda onera. cap. 136. Cato.

Trulleū, uas, quo manus perluuntur. Trulla tamen et trua uas quo è culina in latrinam aquā fundant. cap. 10. Ca.

Trusatiles molae, alio nomine manuarie, quòd manibus truantur. cap. 10. Cat.

Tuberēs, peregrina poma ex Africa in Italia delata. Col. lib. 11. cap. 2.

Tubuli, fistulae sunt maiores fictiles. lib. 1. cap. 8. Var.

Turiones, dicuntur teneritates summitatum arborum, uel arborum. lib. 12. cap. 49. Col.

Turduli, populi Hispaniae. lib. 2. cap. 10. Var.

Turdus, Merula, Varij, piscium nomina. lib. 8. ca. 17. Col.

Turnilacus, locus ex conualli Aricina, ubi quondam fuit lacus Turni, inde subierunt lacutures caules. Colum. in hort. lib. 10.

Turunda, panificij genus. ca. 157. Cat.

Tornina, a torquendo, morbus, quòd torqueat, unde torminosus. cap. 26. Cato.

Tortiuum uinum, nouissimè expressum. cap. 7. Cato.

V

VAcerra, stipes est, ad quem equos solent religare. lib. 6. cap. 19. Col.

Valetudinariū, locus in quo aegroti stant ut curētur. li. 12.

Valuuli, folliculi sunt leguminum. lib. 6. ca. 9. Col.

Varrī dicuntur obtortis cruribus introrsum, ut putamus.

Nam in exteriorem partem obtorta crura habentes

Vacij dicuntur. lib. 2. cap. 9. Varro.

Vegrandes, malegrandes, paruae, & minutae. lib. 2. cap. 2.

Varro.

Veratrū,

E N A R R A T I O.

Veratrum, helleborus. cap. 113. Cato.

Vergilia, stellæ sunt, alio nomine Pleiades. li. 9. ca. 14. Col.

Veruactum, quasi uere actum, & est quando uere primum agri profcinduntur, ad differentiam restibilis dictum. lib. 2. cap. 4. Col.

Vesuium, siue Vesuium, mons ardens in Campania. Col. in hort. lib. 10.

Veterina, animalia dicunt, quæ uehere quid possunt. lib. 1. cap. 38.

Veterinarij, medici sunt ueterinorum, hoc est animalium, quæ aliquid uehunt. hos nunc marescallos uocant, hinc & ueterinaria medicina. lib. 6. cap. 7. Col.

Veternum, morbus ex nimio ocio. lib. 4. cap. 24. Col.

Viduertas, calamitas dicitur, quòd bonis uiduet. cap. 147. Cato.

Viere, est uincire, uel inflectere. lib. 1. cap. 64. Varro.

Vitibus albis, uite bionia, quæ dicitur ἀμπέλῳ λευκῇ. Col. in hort. lib. 10.

Viiradices, dicuntur surculi cum radicibus, ad differentiam malleoli, & talearum. lib. 3. cap. 13. Col.

Vlpicum, genus allij, quod alio nomine dicitur allium Libycum. cap. 70.

Vrinare, est mergi: inde urinatores, qui sub aqua natant. lib. 8. cap. 14. Col.

Vulturnus, uentus, qui & Græcè εὖρος, & flat ab oriente brumali. lib. 12. Col.

Xυλοβοσκῶν, locus ad pascendos anseres. lib. 3. ca. 10. Var.

Ziziphum, arbor est, non pridem in Italia nota: ex Syria enim ad nos uenit, puto id esse, quod Zizapha creat. lib. 9. cap. 7. Col.

ANNOT. IN COLVM.

fulciendamq; M. Tullius usus est in studijs literarum Ti-
rone adnuniculatore, hoc est adiutore, auxiliatoreq;. Co-
lumel. lib. 4. cap. 26.

Admissarijs) Admissarij dicuntur mariti equarum, qui
admittuntur ad coitum, unde & admissura dicta: admissa-
rium periphrafi poëtica decenter expressit Vergilius, scri-
bens : Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.
Columel. lib. 5. cap. 28.

Aestuosissimum) Aestuosa dicuntur animalia, quæ ca-
lore, & æstu infestantur, sicut alsiosa quæ frigore uexan-
tur. lib. 7. cap. 10. Col.

Affatim) Large, abundanter, copiose, media correpta
pronunciandum. Iungitur frequenter, & eleganter cum
genitiuo, ut affatim lignorum est, affatim nummorum,
affatim hominum. lib. 6. cap. 3. Col.

Africus) nomen est uenti, qui Græcè $\alpha\lambda\psi$, aduersus a-
quilonem flat. De quo Plinius, Gellius, Seneca, & ceteri.
De quo ait & poëta, creber que procellis Africus. lib. 11.
cap. 2. Columel.

Allectores) Id est, conciliatores, cōsolatoresq;, qui alli-
ciant, oblectentq; captiuos turdos, mitigentq; mœstitiam
captiuitatis. lib. 8. cap. 10. Col.

Allecula) Nomē est pisciculi, quem riualet uocat, quia
in riuus nascitur: infra ait, Præberi conuenit tabentes alle-
culas: nam id genus pisces qui sunt incrementi minuti, ma-
iores alunt. lib. 8. cap. 15.

Allucinantem) Somniculosum, stupentem, incuriosum,
Allucinari est errare, allucinatio, erratio. Cloatius docet
lucum dici tarditatem quandam animi, & stuporem qui
allucinantibus plerunq; usu uenit. M. Cic. inquit, Epicu-
rum in rebus naturalibus allucinari. lib. 7. cap. 3.

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

Amariton) legendum amethyston. Nam inercula uua cum a nostris ita nominetur, quia temulenti am sola nō facit, merito à Græcis appellatur amethystos, hoc est, sine ebrietate. Plinius eleganter inquit, quòd nostri iustius hanc uuam sobriam appellassent, quam inerculam dicunt. lib. 3. cap. 2.

Amineæ) Nomen est uuarum generosarū. Quas grammatici tradunt, amineas dici, quasi sine minio, id est, rubore, tanquam album sit id uinum. Macrobius uerò censet ab Amineæ regione nominari: fuerunt enim Amineci populi ubi nunc Falernum est. Pronuncianda autem dictio hæc est, penultima correpta, quod satis liquet ex illo Ausonij uersiculo, Solus qui Chium miscet, & Amineū. Illud Vergilianum ex secundo Georgicōn (Sunt & Amineæ uites) ita legendū est, ne uersus claudicet, Sunt etiam Amineæ uites, ut prima syllaba producat, penultima corripiatur. lib. 3. cap. 2.

Amphibion) Animalia, quibus uictus est in aqua, & terra, uocabulo Græco appellantur amphibia, de quibus M. Varro sic scribit: Transi nunc in id genus quod non est uilla ulla ac terra contentum, sed requirit piscinas, quod uos philogræci uocatis amphibion. lib. 8. cap. 13.

Apianæ) Plinius: Apianis uuis apes debere cognomen præcipuæ earum auidæ. lib. 3. cap. 2.

Anguinei cucumeris) Cucumerem anguineum multi esse arbitrantur cucumerem syluestrem, qui erraticus uocatur, ex quo fit medicamentum, quod elaterium appellant, succo expresso ex semine, nec ullum ex medicamentis longiore æuo durat: annis ducentis seruatum esse auctor est Theophrastus. lib. 8. cap. 10.

Ansatum) habens ansas quibus contineatur. non minus elegan

IN COLV M E L L A M.

eleganter, quàm festiuiter Plautus appellat hominē ansatum, qui brachijs in speciem ansarū deformatis gloriosus inambulat. lib. 9. cap. 15.

περὶ ἀνταθῆν) Opinor legendū esse, ἀνταθῆν, hoc est, de repugnantibus, discordantibusq; dissidio quodam naturali, ac potētia. Flinius ex hac (ut cōiectare licet) doctrina Democritica prodidit cuncta constare ex sympathia, atq; antipathia, hoc est, ex concordia rerū atq; discordia. Nam ignes aquæ restingunt: aquam sol deuorat: luna parit. ferrum ad se trahit Magnes, Adamas dissidet cum Magnete intantum, ut iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atq; auferat: at ipsum Adamanta rumpit sanguis hircinus recens, & calidus. Igitur Democritus per hanc antipathiam scripsit foeminam menstrualem repugnare erucis uermiculis ut decidant emorianturq; repente omnes: si ea solutis crinibus & nudo pede ter circumbeat areolam, in qua eruce olera infestant: super qua re Palladius sic refert, Aliqui foeminam menstruantem nusquam cinctam, solutis capillis nudis pedibus contra erucas, & cætera infestantia hortum faciunt circuire. lib. 11. cap. 3.

Apyrinum facit) Malum puniciū appellant apyrinon, cui lignosus nucleus abest, autor Plinius. Verum Seneca tradit apyrina dici, non quibus nulla sit duritia, sed quibus minima. De apyrinis ait Epigrammatarius: Non tibi de Libycis tuberes, & apyrinaramis, De Nomentanis sed damus arboribus. lib. de arb. cap. 23.

Apothecas) Corrigendus est obiter publicus error male literatorū, apothecas dici tabernas officinas uel existimantium: sed qui pure, & munditer loquuntur, apothecarum nomine significant quasdam quasi cellas uinarias,

Et ea propriè repositoria, quibus uina fumo uetustescunt: Hinc illud Plinianum, apothecas fuisse, et diffundi uina solita anno D C. XXXIII. Urbis apparet, indubitato Opimiani uini argumento. Item uinum si sit fumo inueteratū insaluberrimum est. Mangones ista in apothecis excogitauerunt. Infrà præcepit Col. apothecas his locis esse superponendas, unde plerunq; fumus exoritur, cum uina celerius uetustescunt: quæ fumo quodã genere præcoquẽ maturitatem trahunt: id fumarium uocant. Vitruuius quoq; meminit apothecarum, ostẽdens eas faciẽdas magis esse ad fructus seruandos, quàm ad elegantiẽ decorẽ. Vlpianus eleganter inquit, et sciẽter, uina etiã quæ in apothecis sunt, non cedẽt. Iul. Pollux in VI. onomastici docet ἀποθήκας ἰνῶν, id est, apothecas uini dici uocabulis Græcis διπδρας ἢ πρῶδρας. li. i. c. 6.

Appellando) Significanter et propriè locutus est. Nam appellare dicitur creditor debitore, quãdo ab eo reposcit quod debetur. Quintil. Pauper eras, et à creditoribus appellaberis. Itẽ, non debui tibi pecuniã, nunquã me appellasti. M. Tul. in oratione pro Quintio: Eum tum impudenter appellare nolebas. Ne multis agam, sic loquuntur qui pure, munditer, Latine loquuntur. lib. i. cap. 7.

Arborideum) Arborideus ramus dicitur, qui alitur ut arbore scaturiat, hoc est, ut arbor fiat, et arborea magnitudine adolescat. lib. 5. cap. 4.

Arbustus) Legendum arbutus, nomen est arboris fraga gignentis, alio nomine unedonem appellant ex argumento unum tantum pomum eius edendi: duobus hoc nominibus appellant Græci comaron et memecylon. Iuba autor est quinquagenum cubitorum altitudine in Arabia esse arbutos. lib. 7. cap. 6.

Arbustum) Veteres rei rusticæ scriptores arbustum peculiariter

IN COLV MELLAM.

culiariter appellat arbores uitibus maritatis: unde & ar-
bustum uinū dictum, quod in arbusto progignitur. Plin-
ianum uerbū est arbustare agros, quod significat arbu-
stum in agris facere, & arbores idoneas uitibus maritare,
euo teste iudicatur nobilia uina in arbustis gigni, & lau-
datoria in summis, uberiora in imis. Vites enim maximè
gaudent arboribus, quia naturaliter in sublimè procedūt.
Sicut territorium nostrum penè totum arbustis consitum
mirā pulchritudine, nec minori uuarū largitate spectatur.
lib. de arb. cap. 1. Hinc arbustiua uitis, quæ scilicet in arbu-
sto ponitur, arboriq; copulatur. lib. 13. cap. 16.

Arcturus) Sidus est quod autore Plauto uehemens est
cum oritur, cum occidit uehementius, de quo poëta: Sub
ipsum Arcturum tenui sat erit suspendere sulco. Autumat
Plinius arcturum occidere tertio Idus Augusti, quo ferè
tempore initium est autumnii. lib. 9. cap. 14.

Arcuato) Laboranti icterico morbo. Arquatum mor-
bum ueteres dixere, qui alio nomine regius uocatur, eò
quòd arqus cælestis ei concolor sit de uirore, Græci
ικτερίον uocant, & uulgo ictericam. Ictericus homines fiunt
aureoli coloris, et lutei, unde & auriginè appellant. Cor-
nelius Celsus: Aequè notus est morbus quem interdum ar-
quatum, interdū regium nominant, quem Hippocra. ait, si
post VII. diem febricitante agro superuenit, tutū esse mol-
libus tantū modo præcordijs substātibus. Diocles ex toto,
si post febrē oritur, etiam prodesse: si post hunc febris, oc-
cidere. Color autem cum morbum detegit, maximè oculo-
rum, in quibus quod album esse debet fit luteum. Cur autē
regius morbus dicatur, docet Quintus Serenus scribens:
Regius à uero signatus nomine morbus, Molliter hic quo-
niam celsa curatur in aula. Cōsimiliter Celsus tradit uten-

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

dum esse in hoc morbo frigidis natationibus: lecto etiã & conclavi cultiore, clauso loco, ludis, lasciuia: per quæ mens exhilaretur, ob quæ regius, inquit, morbus dictus uidetur. Plinius memorat icteron auem uocari à colore: quæ si spectetur, sanari id malum, & auem mori. Est & gemma nomine icterias lucido colori similis, ideoq; existimata salubris contra regios morbos. lib. 7. cap. 5.

Argitis) De hac ait poëta, Argitisq; minor cui non certauerit ulla, Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos. Videtur argitis nuncupari à candore, ἀργὸς enim albus dicitur. lib. 3. cap. 2.

Arūdo castratur) Plinius: Reficitur ex sese uetere arundineto extirpato, quod utilius repertum quàm castrare, sicut antea. Inspice quid sit castrare animal, & id transferto ad arundinem & plantas. lib. 4. cap. 32.

Asphaltion) Græcè ἀσφαλτῖον dicitur bitumen, unde asphaltites lacus dictus, quasi bituminalis. lib. 6. cap. 16.

In assem) In totū, & in totā summā: nomine enim asis totum significatur, sicut & hæreditas plena, & solida nomine asis continetur apud iuricons. & oratores. Sidonius Apollinaris frequens est in hac locutione, ut dicat ex asse turbatus: id est, ex toto penitusq; turbatus. Item neminem ipsorum nos docet ex asse damnabilem pronunciare dum uiuit. Item ex asse uegetus: id est, totus uegetus. lib. 3. ca. 3.

Atinia) Plinius de ulmo scribens sic refert: Græci duo eius genera nouere. Montosam, quæ sit amplior. Campesstem, quæ fruticosa. Italia atinias uocat excelsissimas, & ex his Sicanas illis præfert, quæ non riguæ. Alterum genus Gallicas. Tertium nostrates densiore folio, & ab eodē pediculo numerosiore, & quartū syluestre, inter quæ atinia non ferunt samaram. Ita uocatur ulmi semen, omnesq; è radicibus

IN COLV MELLA M.

radicum plantis proueniunt, reliquæ semine. Hactenus Plinius: qui semen ulmi uocat samaram, quæ amera uocatur à Columella. proinde aut hic, aut illic dictio corrigenda, ne sit disidium inter duos scriptores, quorum alter ex altero non pauca exscribit. lib. 5. cap. 34.

Atrienſibus) Atrienſes erant ſerui honoratiores in magnis domibus, qualis eſt apud Plautum in Aſinaria Atrienſis Saurea. M. Tullius in paradoxis: Atq; in magna familia ſtultorum ſunt alij lautiores, ut ſibi uidentur, ſerui, ſed tamen ſerui atrienſes. lib. 12. cap. 3.

Mel Atticum) Antiqui mel hybleum quod eſt Siculum, & hymeticum quod eſt Atticum, præconio bonitatis extollunt. Galenus in medicamentis maxime probat mel Atticum tanquam precioſiſſimum. lib. 12. cap. 38.

Auiaria) Auium receptacula, & gallinaria. Auiarius dicitur paſtor auium & cuſtos, quem uulgo gallinarium uocant. Vergilius auiaria ponit pro nemoribus, quæ ab auiibus frequentantur: ſic enim inquit in Georgicis, Incultra rubent auiaria baccis. lib. 8. cap. 2.

Auitus color) Ab auo auitus dictus. Nam in mulis progenerandis non ſolum color patris, ſed etiam aui eſt ſpectandus. lib. 6. cap. 36.

B

Decem bambatæ) Lego bambatas, uel bammatas, hoc eſt, ſcyllas decem liquefactas, redactasq; ad intinctum, uel ſaluſuram, quod Græca uoce dicitur βαμματα. lib. 12. cap. 24.

Bidentibus) ferramentis ruſticis. Satyrographus uiue bidentis amans, & culti uillicus horti. lib. 4. cap. 5.

Bigemmis) Duarum gemmarum, ſicut trigemmis trium gemmarum, id eſt, oculorum, ſic enim in arboribus, & uitibus nominantur: unde & gemmare, & gemmaſcere dictæ ſunt.

lib. 5. cap. 5.

Bipalio) Genus est rustici ferramenti ad fodendum ac commodati, cuius crebra mētio est apud scriptores rerum rusticarum. lib. 3. cap. 13.

Branchiam) Piscium alij branchias multiples habēt, alij simplices, alij duplices, his aquam acceptam ore remittunt: super qua re sic scribit Ambrosius in Hexame. Pisces branchias habēt, quas nunc plicant, & colligūt, nunc explicant, atq; aperiunt: in hac ergo collectione, et apertione dum suscipitur aqua & transmittitur, ac penetrat, respirationis munus uidentur implere. lib. 8. cap. 17.

Brisam) Videtur brisa poni pro uinaceis. Nam Plinius hoc idem memorans de passo conficiendo sic insit: Quidam ex quacūq; uua dulci dum percocta illa faciūt siccantes sole, donec paulò amplius dimidiū pondus supersit, tu- sasq; leuiter uuas exprimunt, deinde quantum expressere adiiciunt uinaceis aquæ puteanæ, ut et secundariū passum faciant: diligentiores eodē modo siccatis acinos eximūt, ac sine sarmētis madefactos uino excellēti, donec intumescāt exprimunt: & hoc genus ante cætera laudant. Dispice an ex hac brisa deduci commodè possit Briseus, propter illud Persianum: Est nunc brissei quē uenosus liber Acci. Quo in loco interpretes multi multa cōminiscuntur, pauci pauca bene. Nihil decerno ut dogmatistes, sed opinor ut opinator. Scio apud Macrobiū cognominari Bacchū brissea. Quidam autumant Brissam uuam tunc dici, cum pedibus calcatur ad uinum exprimendum. lib. 12. cap. 39.

Picis brutiæ) Plinius: Pix in Italia ad uasa uino condendo maxime probatur brutia. lib. 12. cap. 23.

Bucolos) Nouellos boues, & tyrunculos Græci Βούκωλον uocant bubulcum, & Βουκόλιον armentum boum.
lib.

IN COLVMELLAM.

lib. 6. cap. 2.

Bulbos radices) Cor. Celsus in bulbis numerat allium, et cepam: Plinius discriminat docens quo modo ferendi sint. Megaricos bulbos laudat Cat. A poëtis optimo epitheto salaces nominantur: quoniam stimulant uenerem. Verum de hisce bulbis nihil ad rem præsentem: sunt præterea bulbi in radicibus arundinum, liliorum, aliarumq; plantarum similitudine dicti. Hinc Plin. scribit radicem lilij unam sæpe bulbos quinquagenos emittere. Item scribens de asphodelo herba sic refert: Radix eius naxis modicis simulis est, neq; alia numerosior octoginta simul aceruatis sæpe bulbis: & mox radicem: id est, bulbos interpretatur. Idem Plinius scribens & ipse de arundine, enarrat quid sit apud Colu. bulbus in radice arundinis. Plin. uerba sunt hæc: Seritur arundo bulbo radices, quam alij oculum appellant, dodrantali scrobe, ab eodem Plin. bulbosæ, & bulbacæ radices appellantur, in quibus bulbi tales cõspiciuntur, quales in radicibus arundinum. lib. 4. cap. 32.

C

Caducam oliuam) Est oliua strictiua, quæ manu legitur. Est caduca, quæ cadit, & pertica siue arundine decutitur, laudabilior est quæ manu stricta colligitur. libro 12. cap. 49.

Cepina) id est, cepa, satioq; cepearum, eo inclinamento cepina dicta, quo rapina pro satione raparum. lib. 11. ca. 3.

Cesale) Vocabulum id infrequens apud scriptores: significatq; locum ubi purgamus uentrem. M. Var. decenter nominauit sellam familiarem. lib. 2. cap. 15.

Calami pondo) Consimiliter Cato inquit, schoenum & calamum in pila contundito. Calamum intelligit odoratum, qui nascitur in Arabia. Calamo odorato precium

dd 5 in libras

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

in libras unius assis. Plinius in compositione unguentorum commiscet calamum. Plautus in Persa: Bene ut in strutheis concalcat, calamum inijce. lib. 12. cap. 21.

Calculo) Ratiocinio. Idem Iuuenalis: Ponatur calculus, adsint cum tabula pueri. Inde calculator dictus ratiocinator. Infrà quoque ait: hic calculus quem posuimus. lib. 3. cap. 3.

Calda) Caldum ueteres dicebant, nos calidum, quod & Quintilianus annotauit. Martial. Iam defecisset portantes calda ministros. Caldor pro calore ponitur. lib. 6. cap. 29.

Castaneta caluescunt) Ex caluitio hominis cognoscet quomodo castaneta uineæq; caluescant. Nā sicut in capite hominis calui uel nullus uel rarus est capillus, ita castaneta caluescere dicuntur, quando rare sunt arbores castanetarum, & sine stirpibus sine fructibus loca nudata cōspiciuntur. Hæc inter se opponuntur, caluata, & frequētia, ut pro raro & infrequenti caluum accipias. lib. 4. cap. 33.

Quis custos incorruptior?) Garamantum regem canes ducenti ab exilio reduxere, preliantes contra resistentes. Propter bella Colophonij, Castabalenses que cohortes canum habuere, & primæ dimicabant in acie, nunquam detrectantes: hæc erant fidelissima auxilia, nec stipendiorum indiga. Pugnassee aduersus latrones canem pro domino accepimus. Fidelissimi, ut inquit Plinius, ante omnia homini sunt canes & equi. lib. 7. cap. 12.

Canterio) Genus est simplicis iugi, siue iugata uineæ porrecto ordine quem canterium appellant, meliorq; ea uino est, quando sibi ipsa non obumbrat, assiduoq; sole coquitur, & afflatam magis sentit, & celerius rorem demittit, pampinationi quoq; omni facilius, super cætera desflorescit, utilius fit id iugū pertica aut arūdinea, aut funiculo.

I N C O L U M E L L A M.

lib. 4. cap. 18. Hinc Canteriatæ uites. lib. 5. cap. 3.

Canterioli) Sicut in ædificio sunt canterij, & per diminutionem canterioli, quibus contignationes & tabulata fulciuntur, ita per translationem ait canteriolos, hoc est, adminicula adhibere oportere capitibus caprarum. Infrà quoq; ait, arundinibus humiles cãterij sũt. Est & in uinea canterius, de quo dictum est suo loco. lib. 11. cap. 5.

Capulis suis) Quid si legas capillis. Nam sunt in uitis capillamenta quædam capillos imitantia. Inferius ait Columella: Is ex quolibet & minimo capillamento fieri potest. Est & capreolus coliculus intortus ut cincinnus siue capillus qui ad capiendum se erigit, ex quo à capiendo capreolus dictus. lib. 4. cap. 25.

Capitatas uineas) Quæ crescunt in caput & robur crassitudinis accipiunt in stirpe dicuntur capitatæ. Quæ uerò brachiorũ & ramorum incrementis adulescunt, brachiate nuncupantur. lib. 5. cap. 3.

Carex) Nomen herbæ aculeatæ noxiæ est, unde carectũ dicimus locum carice refertum. Vergilius: Tu post carectã latebas. lib. 11. cap. 2.

Cariosa) Putrida, exesa, situ senioq; corrupta. Caries putrilago est ex uetustate. Cariosi dentes dicuntur putridi foraminatiq; lib. 4. cap. 26.

Catulorũ caudas) Plinius mentionẽ faciens huiusce rei & loci sic refert. Columella autor est, si quadragesimo die, quando sit natus, castratur morsu cauda, summus que eius articulus auferatur, sequenti neruo exempto, nec caudam crescere, nec canes rabidos fieri. lib. 6. cap. 12.

Catulo feceris) Catulum sacrificaueris. Tradit Plin. catulos lactentes adeo puros habitos esse apud priscos, ut placandis numinibus hostiarũ uice catulis uterentur. Geni

to mane

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

to mane catulo res diuina fit. In canario sacrificio rutilæ canes immolabantur pro frugibus, ut ita deprecarentur propulsarentq; scuitiam sideris caniculæ. lib. 2. cap. 22.

Forantur cauis) Foraminibus, nomen est substantiuum. Horatius: Ne sylua cauisq; Tutus ab insidijs tenui solabitur eruo. lib. 5. cap. 3.

Cecilia) Nomen est serpentis. Quidam apud Plinium mendose legunt cæcas serpentes, cum legendum sit cecilias. lib. 6. cap. 16.

Ageratori) Utinam tam facile ueras dictiones possem inuenire, quàm facile falsas, adulterinasq; cognosco, qualis est hæc explosa procul à latinitate, inutilis, cassa, nihili dictio, obelo fodienda. Cuius in locum substituo laserato, ut sit sensus medicamento ex lasere, & laserpitio, de quo assatim suo loco dictum est. Vel potius corrige cerato: quod & magis quadrat: & tali medicinæ est accommodatius. Nam ceratum liquidum, ait, immittendum esse intra locos capræ genitales. A cera, ceratū dictum, quod uulgò cerotum nuncupant. Plinius: Non fecit, inquit, cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota, parens illa, ac diuina rerum artifex officinarum, immo uerius auaritiæ commenta sunt. lib. 7. cap. 7.

Cedrina liquore) Liquor picis, qui aquæ modo fluit, ex teda dum coquitur, cedrinum uocatur, cui tanta uis est, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum eo perfusa seruentur. Est etiam oleum cedri, quo peruncta materies, nec tineam, nec cariem sentit. Hinc illud Epigrammatarij: Cedro nunc licet, ambules perunctus. Cedriam quoq; accepimus appellari humorem manantē ex ambusta picea. lib. 7. cap. 12

A cellarijs) Cellarij dicuntur, qui ex cella promptuariâ,

ria, siue ex cellario promunt necessaria familiae, uocabulo Plautino promus & condus nominantur. lib. II. cap. I.

Censorium opus) Censores sunt castigatores morum, et rectores. Hinc ait Marcus Tullius in libris legum: Censores mores populi regunt. Censura est regula morum castigatrix, quam idem Marcus Tullius magistram pudoris, & modestiae appellat in oratione contra Pisonem. Opus ergo censorium significat castigatio uitiorum, & morum regula. Nam, ut inquit Lilius, penes censuram erat regimen morum disciplinae Romanae. Praeterea uectigalia P. R. erant sub nutu, atque arbitrio censorum: inde supercilium censorium ponitur pro grauitate austeritateq; castigatorio. lib. 2. in praefatione.

Cepheus inter sydera) Cepheus est, quem Aethiopum regem fuisse tradunt, Andromedae patrem, quae ceto proposita à Perseo liberata est, qui omnes inter sydera recepti esse memorantur. Cepheus, ut ait M. Cicero, sequitur manibus passis terga septentrionis. lib. II. cap. 2.

In Ceretano tuo) Ceretani populi sunt citerioris Hispaniae, qui Iuliani cognominantur. De his intelligendum est apud Epigrammatistam scribentem, Ceretana mihi fiat, uel massa licebit. Namq; ab his Ceretanis mittebantur pernae optimae: quod & Strabo memorat. Apud eosdem nascébatur uina generosa, quae scriptores magna cum laude nominant. De quibus idem Epigrammatarius intellexit, scribens: Ceretana nepos ponat, setina putabis. Male literati enarratores Ceretana uina, & salsamenta falso existimant referenda esse ad Ceretes Ethruviae populos. Ego olim puer in Pliniana recognitione annotaui quaedam annotamenta non indigna cognitu super Ceretanis uinis, & pernibus, quae leguntur in calce Plinianorum codicum, qui impressi,

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

preſi Parmæ fuerunt. Apud Columellam, & hic, & aliubi fit mentio uinorum Ceretanorum : & de Hiſpanienſibus eſt intelligendum. lib. 3. cap. 9.

Ceratura) quære Gummitio in g.

Cerris) inter arbores glandiferas eſt cerrus: ex glande cerrea, ut Nigidius tradit, porcina caro fit ſolidior. Autumat Plinius, cerrum ne Italia quidem maiori ex parte notam eſſe. lib. 7. cap. 9.

Sacrorum certaminum) Sacra certamina ſunt apud Græcos ſamigerata Olympia, Pythia, Nemea, Iſthmia appellant Græco uocabulo, ἱερῶν ἀγῶνας, ut docet Pollux, in tertio onomaſtici. Inde hieronicas uocant uictores in ſacris certaminibus, de quibus copioſiſſimè ſcripſi in cōmentarijs Tranquilli. lib. 3. cap. 9.

Charcatas uocant) Legendum characatas. Eſt autem χάρκαξ ſœminino genere pedamentum uitis: unde uites characata dictæ pedaminibus admixtæ. Prouerbiſm Græcorū eſt, χάρκαξ τῆν ἀμπέλων, id eſt, Palus uitem ἕξ ἀπὸ τῆν ἀκα cepit. lib. 3. cap. 4.

Chenoboscia) Loca in quibus anſeres aluntur, chenoboscia Græco uocabulo appellant. Nam χῆν Græcè anſer dicitur, βοσκω, paſco. M. Varro: Vbi anſeres aluntur, nomine chenoboscion appellatis. lib. 8. cap. 14.

Cylindro) Lapis teres inſtar colūnæ, et uolubilis, dicitur Græco uocabulo cylindros. Verg. præcipit aream cylindro æquari oportere. Cylindrææ figuræ ſunt ſiliquæ piſi. De cylindris geometricis dictum eſt, in commenta. Tuſcula. lib. 11. cap. 3. & apud Cato. cap. 159.

In Ciman) Cima eſt quidā caulium delicatior, teneriorq; cauliculus. lib. 11. cap. 3. & apud Cato. 159.

Ciminus) De hoc lacu Vergilius, & Cimini cum monte lacum

Lacum. lib. 8. cap. 15.

Creta cimolia) *Cretæ* terræ plura sunt genera, ex his *cimolia*, duo ad medicos pertinētia, ab insula *Cimiola* dicta *cimolia*. lib. 6. cap. 17.

Cinera) Nomen est oleris cui inditum uidetur nomen à cinere: quoniam huic herbæ id genus stercorationis est aptissimum, plura uide in hortum *Col. Bapt.* lib. 11. cap. 3.

Quæ circo) Id est, ludis circensibus, qui & Romani, & magni nominantur de sacris certaminibus, quorum uictores uocant *hieronicas*, supra explicatum est. lib. 6. cap. 26.

Cita) *Euocato*, *educito*, *citato*, uerbum est imperatiuum. *Col. de arb.* cap. 8.

Acit aluum) Legendum *cit*, hoc est, mouet, concitatq; uerbum *Plinij* propè peculiare in hoc significato, lib. 6. cap. 4.

Citra hoc experimentum) Sine hoc experimento, locutio est elegans, & celeberrimis scriptoribus frequētissima, *Citra musicen*, *Citra suspitionem*, dixit *Quintilianus*: *Citra fastidium*, *citra perniciem*, *Plinius*: & *citra salem*, pro sine sale. *Citra ebrietatē*, *Citra crudelitatem*, *Seneca*. *Dicimus citra Calendas*, pro ante *Calendas*, & multa consimiliter ab eodem fonte deriuata. lib. 2. cap. 134.

Cyperum) *Cyperus* in *Aegypto* est arbor, semine *coriandri*, candido, odorato, quod coquitur in oleo, & inter odoratos frutices numeratur. *Hieronymus* in commentarijs *Cantici* tradit *cypron* esse genus uirgulti quod fructu ferat odoratum in modum uuae florentis, & *cypros uua* florens appellatur. Præterea *cyperon* uocant iuncū quendam triangulum, quē multi non discernunt à *cypro* uicinitate nominis. *Plinius* distinguit utrunque, aitq; *cypirum* esse *gladiolum* radice bulbosa, *cyperum* uerò iuncum angulosum,

gulosum, iuxta terram candidum, cacumine nigrum, folia porraceis exiliora, radicem oliuæ nigrae similem cyperida uocari, magni in medicina usus. lib. 12. cap. 21.

Clatris munitur) Clatri sunt signa transuersa, quibus aliquid munitur, à quibus fenestræ clatratae dicuntur, Cancelli quoque nominantur. Horatius: Obiectos cauea uoluit si frangere clatros. Cato: Clatros oportet inter se pedes distare, hinc clatrare uerbum, munire, & cancellos inducere. lib. 8. cap. 3.

Clauorum) Inter ulcera sunt clauis, quorum quidam morticini appellantur: nascitur clauus nonnunquam alibi, sed maxime in pedibus, ut docet Cornel. Celsus: Clauo periit Silius Italicus. lib. 6. cap. 14.

Clibano) id est, furno, cuius pars prima patentior, Graeci καλὸν uocant κάμνον. Vnde Clibanicij panes dicti in clibanis cocti, quorum mentio fit à Plinio: Dicitur & κλιβανός: unde & βί. id est, panes, dicti κλιβανί, quorum Polux, Suidas, Aristophanes, meminerunt. Columel. lib. de arborib. cap. 19.

Clima) Docet in hoc loco Columella, quid sit clima in mensuris agrorum. Apud astrologos clima in situ terrarum dicitur spatium quo regionatim uariat horologium. Vniuersa terra diuiditur in septem climata, quae nostri circulos appellauerunt, Graeci parallelas. Plinius noster septem, à quo praeter illa septem notissima adduntur quinque exquisitissima quadam subtilitate, ut ita fiat climata siue segmenta numero XXI. Bononia patria mea septimo segmento, siue climate continetur. lib. 5. cap. 1.

Clitellis aptior mulus) Clitellas uocant strata iumentorum, quibus sarcinae alligantur, unde muli clitellarij dicti. Prouerbum est, boui clitellae sunt impositae: cum bos

naturaliter sit impatiens, insolensq; clitellarum, minimeq; ferendis clitellis idoneus. Plautus festiuiter appellat homines clitellarios, qui onera imposita uehant, & dorso portant, quasi dossuarij. lib. 6. cap. 36.

Secundum codicem) Iuxta caudicem, & stirpem. Itali dicebant ex codicare, id, quod ablaqueare dicunt scriptores agricolationis. Id autem nihil aliud est, quam circa uitis caudicem circumfodere, & quosdam quasi lacusculos efficere. lib. de arb. cap. 10.

Coëant) Coagulentur, & unitas fiat. lib. 12. cap. 21.

Cohortalis est auis) In uilla cohors est, ex eo dicta quod circa eum locū pecus cohercetur, autor M. Var. Inde aues dictæ cohortales, quæ intra cohortem uillaticam cōtinentur: quales potissimum sunt gallinæ. Ouidius: Abstulerat multas illa cohortis aues. Apud Martialē, per contractionem dictionis scriptum est: Rauca cortis aues, & oua matrum. Item: Accipe cortis aues. lib. 8. cap. 2.

Cola) Vasa, siue instrumenta ad colandum uinum, defecandumq; accommodata, à colando nominata, de quibus Vergilius: Colaq; prælorum fumosis deripe tectis. Villius, ut inquit Cato, habere debet cola uitilia tria, cola, queis florem demat, tria. lib. 11. cap. 2.

Coliculus) Cauliculus est scapus. lib. 11. cap. 2.

Colymbadas) Plinius in xv. Colymbades franguntur, eadēq; herbarū uiridiū sapore condiuntur. lib. 12. cap. 46.

Colliquias deriuemus) Videtur legendum, in collicias. Sunt autem collicia siue colliquia sulci maiores amplioresq;, & quasi loculamenta, quibus humor agrorum noxius ex minoribus sulcis deriuatur extra segetes. Vitruuius appellat colluuiaria, omnis colluuii, & purgamentorū receptacula. Plinius meminit colliciarū his uerbis. In

usu est, & collicias interponere, si ita locus poscat ampli-
ore sulco, quæ in fossas aquâ deducât. In Plinianis codici-
bus ferè omnibus, legitur collectritas. Verû siue colliquias,
siue collicias, siue collectritas legere libet, haud equidè in
magno ponâ discrimine, dum modo nouerimus uocabulû
hoc ab humore colligèdo, uel eliquâdo esse deductû. Fiunt
autè i agris huiuscemodi collicia, ad colligèdas aquas, atq;
educèdas extra segetes, sicuti quoq; sunt elices, sulci aqua-
rij, ab elicièda aqua noiati. Cato cloacale flumè dixit, pro
colluue cloacarû. M. Varro collicias signare uidetur, cum
ait: Sulcât in fossas quo pluuialis aqua dilabatur. li. 2. c. 8.

Collyria) Attende collyria dici non solum medicamèta
oculorû, sed aliarum quoq; rerum. Item Corn. Celsus, col-
lyria ponit pro medicamentis fistularum, docens quo mo-
do fieri debet collyrium ad fistulas curandas. Scribit Sui-
das, *χολαία*, id est collyria esse pharmaca iatrica, id est me-
dicinalia. Idem docet panes quosdam quasi mutilos eo-
dem nomine appellari. lib. 6. cap. 6.

Neq; arborem collucare) Tria sunt priscorum uerba
ab eodem fonte deriuata, collucare, sublucare, interlucare,
quæ hoc discerniculo disparantur. Collucare, est arbores
sylvæ officientes lumini succidere, & succisis arboribus
locum luce complere. Sublucare minus est, quàm colluca-
re, significat enim ramos arborum supputare, & ueluti
subtus lucem immittere. Docet M. Cato quemadmodum
Romano more locum collucare oporteat. Interlucare ue-
rò est in arboribus frugiferis per interualla deputare ra-
mos in densitate ramorum, qui sunt superuacui, unde nata
interlucatio est, cui in uitibus consimilis est pampinatio.
Plinius: Interlucatio arboris prodest, sed omnium anno-
rum trucidatio inutilissima. lib. 2. cap. 22.

Colocasij) Nomē est herbæ, de qua Martialis: Nilia-
cum ridebis olus lanasq; sequaces. Plinius: In Aegypto
nobilissima est colocasia, quam cyamon uocant. Aliqui
hanc à Nilo metūt, caule cum coctus est arenoso, in mādē
do spectabilis est, folijs latissimis, quibus implexis in uariā
speciem uasorum portare gratissimum habent. lib. 9. ca. 15.

Columbaria) Vulgo columbarium uocāt stabulum co-
lubarum, ipsum edificiū, & locum columbis alēdis ac-
commodatum, et ita Palladius quoq; appellat: uerum Co-
lumella, & M. Varro columbaria capiunt pro nidis, &
loculamentis, & cellis in quibus singula paria foetificant.
M. Varro sic refert: Columbaria singula esse oportet, ut
os habeant, quo introire, & exire possint. Columbarius
dicitur custos, & pastor columbarum. lib. 8. cap. 8.

Colostram uocant) Dicitur colostrum neutro, & colo-
stra foeminino genere: quæ nil aliud est, quàm spongiosa
densitas lactis à partu. Plinius: Ex primo semper lacte à
partu colostrata fiunt. Hinc colostrati infantes dicti, quibus
perniciosum fuit gustasse id lac. Plautus: Mea colostrata,
meus molliculus caseus. Epigrammatista: De primo ma-
trum lacte colostrata damus. lib. 7. cap. 3.

Commeatus apum) Itiones & rediciones à cōmeando.
lib. 9. cap. 8.

Iugerum compluua) Antè dictum est uineam dici com-
pluuiatam à compluuijs domorum, quibus consimilis est
in longitudinem latitudinemq; iugata. lib. 4. cap. 24.

Condititia) Quæ reconduntur & diuturno tempore
seruantur longæ usionis gratia, ea uocant condititia ci-
baria. Cato conditiua appellat poma, quæ conduntur in
hyemem duratura. lib. 8. cap. 8.

Vicini cōditionibus) Emendo uillici, tanquam ad uilli-

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

cum parum pertineat compositio olei gleucini. Cōditio-
nes autem accipe pro condituris. Sic enim M. Tullius, sic
ueteres frequenter appellant, ut inter conditiones & con-
dituras nihil quidquam intersit: cum utraq; dictio à con-
diendo deflexa sit. lib. 12. cap. 50.

An cōsemineis uineis) Consemineas uineas uidetur in-
telligere eas, in quibus aceruatim multa semina uitiū con-
fusa sunt, nec proprijs generibus distincta, quæ etiam con-
seminales dicuntur. lib. 11. cap. 45.

Consiliginem uocant) Plinius lib. xxvi. scribit hæc:
Radix uerò herbe consiliginis, quam nuper inuentam di-
ximus, suum quidem & pecorum omnium remedium præ-
sens est pulmonum uitio, uel traiecta tantum in auricula.
bibit debet ex aqua, haberiq; in ore assidue sub lingua.
Idem xxv. Nostra ætas meminit herbam in Marsis re-
pertam, nascitur & Aequiculis circum uicum Ninnerue-
sia, uocatur consiligo. lib. 6. cap. 5.

Tanquam olitæ reductum) Emendo tanquam lituræ
ductus appareat. lib. 6. cap. 5.

Coni cupressum) Conus dicitur fructus cupressorum,
unde coniferæ dictæ à poëtis, ^{κωνοειδής} Græce nominatur:
quoniam rotunditate in acumen attollitur: κωνοι autore
Suida sunt strobuli: ubi strobulos accipere malo pro nu-
cleis pineis quàm pro fructibus cupressi. Nam & Galen.
in vii. lib. qui ^{κωνοειδής} inscribuntur, docet conos antiquitus
appellatos esse ab Atticis strobulos, id est, fructus pineos.
M. Var. galbulos nominat, pilas istas cupressorū cortinas
in quibus inclusa sunt semina primigenia. lib. 6. cap. 7.

Cordum uocatur) Plinius: Rursus rigari defecta oportet,
ut secetur autumnale fœnum, quod uocant cordum.
Antiqui cordum dixere serotinum, unde & frumētā cor-
da,

da, quæ sero maturescunt, & agnos cordos, qui serius nati forent. Et in hominibus dicti cordi sunt ultimo foetu pro- geniti, hoc est quod ait Quintilianus, præceptorem subti- lem & eruditum scrutaturum origines uerborum unde cordi nomen traxerint. Lego fuisse Cordos duos scripto- res historiarum. lib. 7. cap. 2.

Corrudâ) Corrudâ est syluestris asparagus. Cato præ- cipit corrudâ seri debere eo in loco in quo fuerint harũ- dines, ut ita asparagi fiant. Nam cõuenit harundinetũ cũ corrudâ. Plinius: Syluestres, inquit, fecerat natura corru- das, ut quisq; demeteret passim, ecce altiles spectatur aspa- ragi. Item hortorum indicauimus corrudam, hunc intel- ligimus syluestrem asparagum, quem Græci orminon aut myachanton uocant, alijs ue nominibus. lib. 11. cap. 3.

Cortinale) Non id est cortinale quod glossematici opinantur, neq; à mensa parieteq; deducitur. Sed corti- nale dicitur propriè locus in quo sapa et defrutũ coquũ- tur in cortinis. Sunt autem Cortinæ scriptoribus agricu- lationis uasa defrutaria, hoc est, defruto sapæq; coquen- de accommodata, quæ magis plũbea quàm ærea esse debet. Plinio cortinæ sunt uasa quibus uellera tinguntur sorbẽ- tia succum & medicamina insectoris, à quo cortina dici- tur uiridis & immatura, quando nondum lana ebibit ad plenum eximum illum colorem, qui expetitur in uestimẽ tis. Idẽ ait, Vela pingi in cortina: & cum sit unus in cor- tina color alium atq; aliũ fieri in ueste accipientibus me- dicamnis qualitate mutatũ. Alio significato apud eccle- siasticos scriptores, alio apud poetas cortina usurpatur, qua nil notius est, uulgatiusq;. lib. 1. cap. 6.

Vel coro) Nomen est uenti, quem & caurum uocant: de quo Iuuenalis: In caurũ, atq; eorum solitus seuire fla-

gellis: à Græcis argestis nominatur. Plinius ab occasu æquinoctiali fauonius, ab occasu solstitiali corus: zephyron, & argeston uocant. lib. 11. cap. 2.

Crudum) Id est, intactum sine sulco, & pastinatione. lib. 3. cap. 13.

Cubitorem bouem) Qui libèter decumbit in sulco, & uitio decumbendi obnoxius est. lib. 6. cap. 2.

Ac cudentibus) Cudentes dicuntur, qui in arca baculis excutiunt, exteruntq; legumina ac frumenta: à cudendo, id est feriendo nominati. lib. 2. cap. 10.

De collo cucurbitæ) Semina in cucurbitis quæ proxima collo fuerint, proceras pariunt, quæ in cibus sunt esculentiores, quæ in medio sunt, rotundas, quæ in lateribus crassas, breuiorèsq; prognerant. Cucurbitarium locum uocant cõstitutum cucurbitis, sicut cucumerarium ubi sati sunt cucumeres. lib. 11. cap. 3.

Cum culabula) Emendo cunila bubula, hoc enim nomine appellatur herba, cuius plura sunt geuera. Est enim cunila quæ bubula appellatur, cuius semen contra serpentes uino bibitur. Est alia cunila gallinacea appellata à nostris, à Græcis origanum Heracleoticum. Tertium genus est eius quæ à Græcis mascula, à nostris cūilago uocatur. Vires cunilæ uehementissimas in omnibus his generibus tradunt. lib. 6. cap. 12.

Custos summittendus) Alendus palmes quem custodem uocant & præsiuariũ, de quo Plinius hæc: Qui uocatur custos hic est nouellus palmes, non longior tribus gemmis, proximo anno materiam daturus, si uitis luxuria se consumpserit. lib. 4. cap. 24.

D

Dactyliq;) Vuæ sunt prælongis acinis porrectæ. unde

¶

Et nomen à digitorū longitudine sortiuntur, sicut et da
ctylides dictæ à digitorū gracilitate. Bumasti uerò ab eo
nominantur quòd tument mammarum modo. De quibus
poëta, tumidis bumaste racemis. Alio nomine bumammam
uocant. Mos est Græcorū in magnitudine rei demōstran-
da, apponere hanc particulam, Bu, ut docet Suidas: hinc
βούπειρα ἢ μεγάλη πείρα, id est, magna fames. hinc βούλιμον ἢ
βούλαοι, aliaq; cōpluscula: autumat M. Varro à bobus
dici pleraq; id genus magna. lib. 3. cap. 2.

Dapsilis musto) Larga copiosa, et musti ubertate lu-
xurians. Dictio Græca est nostris frequenter usurpata.
δασύλεια dicitur largitas, et opulentia, ut inquit Suidas,
πολυτέλεια, δασύλης ὁ πολυτέλης. lib. 3. cap. 2.

Decacuminanda) Cacumine priuanda. Decacuminare
est cacumen decutere, unde decacuminatio. Plinius: Hæc
similes et decacuminatio rationem habet cupressi, pi-
cæ, cedri, hæ enim detracto cacumine aut ignibus adusto
intereunt. lib. 5. cap. 4.

Delibretur) Decorticetur. Decorticiatio, id est, corticis
detractio, infesta est et exitialis arboribus. Nam nouelle
in primis arbores cortice in orbe detracto necantur. Ex-
cipitur suber, quod sic etiam iuuatur. lib. 5. cap. 4.

Decemmodiæ) Capaces decem modiorum, ut trimodiæ
trium. lib. 12. cap. 18.

Decoxit) Cōminuitur, fitq; minor, atq; deterior, trans-
latio sumpta ab his quæ coquuntur ad ignem, fiuntq; co-
ctura longè minora. Inde uerbum translatum in eos qui
ære alieno cooperti cū soluedo non sint, uel latitant, uel
solum uertunt. Nam decoxisse dicuntur, et decoctores no-
minantur. Epigrammatarius: Nihil colonus uillicusq; de-
coxit. Crassus qui primus diues est cognominatus, deco-

xisse suis creditoribus traditur. Notissimum est illud Ca-
tullianum, Decoctoris amica Formiani. lib. 1. cap. 8.

Iuxta decumanum) Suprà docuimus, decumanum dici
limitem secantem agrum ab exortu ad occasum, uincas
quoq; limitari decumano. lib. 4. cap. 20.

Decussabimus) Id est, deformabimus, ducemusq; in de-
cussas, id est, denormabimus, digeremusq; ad æquilibrium.
Hoc uerbo utitur & Vitruuius, dictumq; uidetur à de-
cussibus, hoc est, à denario numero, qui perfectus, & abso-
lutus est. Quidā legunt decussauimus, ut sit præteriti tem-
poris, quod intellectu magis quadrat. Quòd autem ait in
speciem Græcæ literæ, neque Δ, intelligo, neque λ, ut qui-
dam opinantur, sed χ. Talis enim litera stellæ similior est,
cuius effigiem representare ait hanc machinā lib. 4. cap.
13. Hinc in stellam decussare ait lib. 4. & decussatim per
decusses, & per frustra cuiusdam magnitudinis absolutæ,
sicut decussis, hoc est, denarius numerus perfectus habe-
tur. lib. 12. cap. 53.

Cellam defrutariam) Impositum est nomen uillæ defru-
tariæ ab eo quòd in ea fit defrutū. Est autē defrutū uinum
ad dimidiā mensuræ partem decoctum, ut docet Pli. Autu-
mat Palladius defrutum à defruendo dictum esse, quod ubi
ad spissitudinē fortiter despumauerit, effectum est. Cale-
num uerò dicitur cum ex tribus partibus perdita tertia,
duæ remaserunt. Sapam uerò appellant ubi ad tertias de-
coquitur, quod Græci syrium & exsema nuncupant, &
ita frequenter à Galeno nuncupatur. lib. 1. cap. 6. Hinc de-
frutarium locus in quo fit, & defrutaria uasa defruto co-
quendo maximè idonea. lib. 12. cap. 21.

Defrutare) A defruto inclinatū est uerbum defrutare,
quod significat defrutum conficere, & sapam coquere.

Vnde & defrutariae cellae nomen est inditū. Defrutū uerò à defruendo dictum est, significatq; uinum decoctum ad dimidiam mensurae partem, redactumq; ad spissitudinem mellis, cuius uicem quoq; praestat. lib. 2. cap. 22.

Ferijs denicalibus) Festi Pompeij uerba haec sunt: Denicales feriae colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur. Graeci enim νεκρῶν mortuum dicunt. Tu dispice an ex hisce doctissimi grammatici uerbis scribendum sit denicalibus ferijs, tanquam ἀπὸ τοῦ νεκρῶν formato uocabulo. possumus & denicales legere, ut à numero denario dictio ducta sit, sicut nouendiales dixere à numero IX. dierum. lib. 2. cap. 22.

Depingere) Vnius literae immutatione tollendū est mendum, ut legas depangere, quod plantare significat, itidem paulo mox quinq; malleoli pangendi sunt. lib. 3. cap. 16.

Depletur) Exhauritur, educitur, ex uasis post pressuram. Statius: Digno depleuimus haustu. Cato: Oleum si poteris, bis in die depleto. Idem dixit amurcā deaurito in eodem significatu. Plinius noster uerbo infrequenti, sed elegantissimo ait, Oleum saepius die decapulandum, pro eo quod est, deplendum deauriendumq;. A Catone dictus capulator is cuius officium est ut concha oleum diligentissime tollat ac depleat, de quo mox paulo sic scribit Columella, Protinus capulator depleat: utiturq; per sepe hac dictione. Dicitur autem capulator à capula quod nomen est uasis, cuius nominis Nonius & Varro meminerunt. lib. 12. cap. 49.

Desponderis sapientiam) Desperaueris te sapientiā ad perfectū posse percipere, & ad eam peruenire. Despōdere animum dicitur apud autores, pro eo quod est finem suae spontis statuere, ac mori uelle ex desperatione. M. Varro:

Hoc ideo in secluso clam, ne reliqui, si uideant, despondeant animum, atq; alieno tempore uenditori moriantur. Liuius: Nec ipsi solum desponderant animos, sed contēni coepti erant à finitimis populis. Plautus: Ne lamentetur, ac ne animum despondeat. lib. 11. cap. 1.

Dicimus & Despondere sine additamento pro eodem, ut idem Colu. lib. 8. cap. 10.

Deuerrendus) Scopis purgandus. Deam nomine Deuerram coluit antiquitas, quæ præerat domibus euerrendis. Conuerritores dicti scoparij, illi scilicet qui scopis à prandio, à cœna pauimenta deuerunt, & purgamenta escarum tollunt. lib. 7. cap. 4.

Deustica) Id est cremata, tostæq; in pruinis. libro 6. cap. 17.

Diffusa) Id est, recondita in dolijs. uina diffundi dicuntur in apothecis in uasis uinarijs in quibus diu seruantur. Iuuen. Ipse capillato diffusum cōsule potat. Horat. Vina bibes iterum Tauro diffusa. Verbum hoc est frequens, is usus apud Plinium iuriconsultos uel cæterosq; classicos scriptores. lib. 3. cap. 21.

Plus dipondio & semisse) Id est, plus duobus pedibus & dimidio. Peculiaris hæc elocutio est Columellæ, de qua iam suprâ diximus. lib. 4. cap. 1. & dipondio & dodrante id est, duobus pedibus, & 1x. unciarum. lib. 3. cap. 13.

Disspendium) Damnum, compendium, lucrum. libro 6. in præfatione.

Differenda) Per interualla serenda. lib. 11. cap. 3.

Sub diuo) Sub Ioue, sub cœlo libero & aperto, dicimus & sub dio, unde subdialis deriuatur. lib. 6. cap. 3.

Dolabella) Diminutiuum à dolabra quod genus est feramenti. lib. 4. cap. 24.

Sint duramina) Brachia in uitibus modò duramenta uocant: modò duramina. Plinius, Relicto semper duramentum in singulis tabulatis. lib. 4. cap. 22.

E

Elices sulcosq; aquarios) τὸ αὐτὸν, id est, bis idem dixit, namq; elices uocant sulcos aquarios, per quos aqua collecta educitur ex liris agrorū: nō longè distant fossæ inciles, quæ & incilia appellant, de quibus sic scribunt iurisperiti, Titulo de riuis: Incile est locus depressus ad latus fluminum, ex eo dictus, quòd incidatur. Inciditur enim uel lapis, uel terra: unde primum aqua ex flumine agi possit. lib. 11. cap. 2.

Eluenaci generis) Inter uites generosas nominatur eluenaca, quam fertilitas commendat. Duo eius genera. Maior, quam quidam longā: minor quam arcelacā appellant, non tam fœcundam, sed gratiorē haustu. lib. 5. cap. 3.

Emacietur) Fiat macrum. lib. 7. cap. 10.

Embammata) Plinius noster intinctus subinde uocat, quæ Græco uocabulo embammata nuncupantur. Sunt autem liquamina multiformia, quibus intingimus bucellas escarum, gulæ prorsus irritamenta, uulgo sapes appellant. Græci dicunt ἐμβάπτειν, intingere: unde & embammata intinctus. Illud ex Euangelio: qui manum intinxerit in catino: Græce dicitur, ἐμβάπτειν τὴν χεῖρα ἐν τῇ κλίτῳ. lib. 12. cap. 54.

Emittet in iugum) Lego emicet, id est, profiliat, tale est illud poëticum, Emicat Eurialus. sic & Plinius: Quæ ita emicuerit materia fructum dabit anno sequente. lib. 4. cap. 20.

Emplastraturus es) Id est, insiturus, eo genere insitionis, quam emplastrum, & emplastrationem uocant, quæ

quæ ita fit, Detrahitur cortex ex parte arboris nitidissima, eiq; imprimitur cortex cum gemma ex alia arbore par: sic compage densata, ut delibrata parti bene cõueniat tessella hæc, siue scutula insiti corticis, mox oblinitur intrita, integiturq; . Huic emplastrationi consimilis est inoculatio, quæ excidit in arbore oculum cum fistula gemmamq; includit sumptam ex alia arbore. Inoculatione si gnauit Vergilius numeris poetiis, scribens: Nec modus inserere, atq; oculos imponere simplex. Et mox paulò: Huc aliena ex arbore germen, Includunt, udoq; docent inolescere libro. lib. 12. cap. 2.

Ephiporam) Lege ephoram, morbus est oculus: cuius crebra mentio apud Plinium: Nascitur & ephora in genitalibus. lib. 6. cap. 17.

Epityrum) Columella euidenter ostendit epityrũ dici in oliui genus cõdituræ, docetq; quemadmodum id fiat. Cato quoq; ante Columellã tradidit compositione epityri, cuius uerba hæc sunt: Epityrum albũ nigrũ, uariumq; sic facito, ex oleis albis, nigris, uarijsq; nucleos ei cito. Sic condito, concidito, ipsis addito oleũ, acetũ, coriandrum, cuminum, foeniculum, rutam, mentam, in orculã condito, oleum supra fiet, ita utitor. M. Varro lib. de lingua Latina tertio, enarrans illud Plautinũ: Si unum epityrũ estur, Epityrũ (inquit) uocabulũ est cibi, quo frequentius Sicilia, quàm Italia usa. Quidam, quia apud Græcos caseus dicitur τυρός, opinati sunt epityrũ dici cibum caseatum, quibus reclamatione autoritas scriptorum classicorum, quos non nauimus. Videtur autem appellari epityrum à confecta oliua, quæ Græcè dicitur πτύρις. lib. 12. cap. 47.

Equienti mula) Equum appetenti, & maritum desideranti. Canes consimiliter dicuntur catulire, quando cupiunt

piunt maritari. Tradit Plinius equas domitas sexaginta diebus equire antequam gregales. lib. 6. cap. 37.

Equus) Hunc Aratus, & alij complures Pegasus esse dixerunt, qui in Helicone saxum ungula feriens fontē aperuit, qui ex eius nomine Hippone dictus est. lib. 11. cap. 2.

Eurengij) Legendū eryngij. Est enim eryngion, siue erynge herba inter aculeatas, in primis clara contra serpentes, & uenenata omnia nascens. Eius radix bibitur aduersus ictus morsusq; , Apollodorus aduersus toxica cū rana decoquit. lib. 6. cap. 5.

Ergastularij) Quidā autumant ergastularios dici seruos uinctos in ergastulo. Tu cape ergastularium pro eo qui prepositus ergastulo, & mancipijs : quod genus seruos prisca habebant in ergastulo compeditos ad culturam rusticationis exercendam. Plin. coli rura ergastulis pessimum censet esse, tanquam quidquid illi agunt, à desperatibus agatur. lib. 1. cap. 8.

Erronem) Erraticum, & fugitiuum. Labco iuriscōsultus, ut scriptū legimus titulo ad ædilitium edictū, definit erronem esse pusillū fugitiuum, & ex diuerso fugitiuum magnum erronem esse: sed proprie erronem sic definiunt iuriscōsulti eum, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa uagatur, & temporibus in res nugatorias consumptis ad dominum redit. De errone terno, ait Horatius: Fugitiuus, & erro. lib. 9. cap. 10.

Eruum) Eruum genus est leguminis, quod uim medicaminis obtinet: quippe quo diuus Augustus est curatus. Innoxium est bobus primo uere satū, autumno uerò grauedinosum. De hoc Horatius: Tenui solabitur eruo. Fresum dicitur, quod infractum, & cōminutum est, sicut & faba fresca nuncupata, quæ molis frangitur. Col. lib. 6. cap. 3.

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

Euanidæ fiunt) Imbecillæ, languidæq; à Seneca gaudium euanidum, decenter dictum. Col. de arb. cap. 17.

Eugeniæ) Eugeniæ uuæ à generositate nuncupantur. Græco enim uocabulo εὐγενία, dicitur nobilitas. Euganei quoq; populi Alpiū incolæ traxere nomē à præstantia generis: hoc est, ab Eugenia. Itaq; Eugeniæ uuæ respondent suo nomini, quādo uinū generosum fundunt. lib. 3. cap. 2.

Euronotus) Nomen uenti est, qui medius flat inter eorum, & notum, unde & nomen accepit. autor Plinius in secundo. lib. 11. cap. 2.

Exacuit) Hoc est, ut ego interpretor, acorem fecit, & aceti saporem concepit. lib. 12. cap. 17.

Exaltant) Exaltare sulcum, est alta fossione deprimere. Est enim altitudo superior, & inferior. Col. lib. 3. cap. 13.

Exaniari) Quasi sanie purgari defecariq; , quo uerbo utitur Cor. Celsus. Consimile est Apuleianum uerbū exanurcari, pro eo, quod est amurca emundari, & sanie repurgari, & quidquid est feculentum extillare. infrā ait Columella scribens de salsura suillæ carnis, Compositis in tabulatum tergoribus pondere imposito, ut exanietur: hoc est, noxius humor emundetur. lib. 12. cap. 46.

Excerni) Id est, expurgari, uentilariq; . Cōsimilia sunt subcernere, & incernere, inde excernicula, incernicula dicta genera cribrorū. Aliàs excernere, est uentrē purgare: unde excrementa dicuntur, quæ & retrimēta. lib. 2. cap. 21.

Excludant) Gallinæ dicuntur excludere, cū post incubatum pulli maturi rupto ouo nascuntur. Plinius: Celerius excluduntur calidis diebus. Item quædam gallinæ gemina oua pariunt, & geminos interdum excludunt. Dicitur & excudere in eodem significatu. lib. 8. cap. 2.

Exherbatur) Herbis liberatur, repurgaturq; . li. 4. ca. 3.

Exudent

Exudent) Quasi sudando siccescant exuantq; noxium
succum. lib. 12. cap. 5.

F

Fecinium) Inter genera uitium est fecinia, ex eo dicta,
quod plus quam cetera fecis affert: quod tamen incommo-
dum repensat uuarum multitudine: uentos, & imbres pa-
tienter suffert, aestu infestatur, minuti acini, & durae cutis
uvas habet. lib. 12. cap. 7.

Flaccescat) Languescat, & quasi flaccidū fiat. Plinius
à flaccidis auribus autumat deriuari cognomina Flacco=
rum. Ait Apuleius: Flaccet rebus oratio, id est, languescit,
& iacet. Potes legere fracescat, pro eo, quod est putre=
scat, & corrumpatur. lib. 5. cap. 10.

Fastus) In notis Seruij annotauimus Seruium errasse,
dum erroris arcessit Lucanum, qui scribit fastus esse quar-
te declinationis, quādo significat superbiā. Secūda uerò,
quando significat librū, qui dierum habet computationē.
Vnde errauit (inquit) Lucanus, dicēdo: Nec meus Eudoxi
uincetur fastibus annus. Nanq; indiscriminatim dicimus
fastos, & fastus in secundo, & quarto ordine pro libris,
quod & Priscianus tradit, & magnorū scriptorum con-
firmat autoritas, quæ pro ratione est. lib. 9. cap. 14.

Fatiscit) Resoluitur, languescit, deficit. Plinius: Sine
calciatu fatiscunt. lib. 7. cap. 3.

Fefellerit) Latuerit. Horatius: Nec uixit male, qui na-
tus, moriensq; fefellit. Liuius: Explorator Carthaginensis
Romæ biennium fefellit. lib. 12. cap. 3.

Feles) Animal est familiare, ac domesticum, omnibus no-
tum, uulgo catus nominatur (ut opinor) à solertia. Nam
catum sapientem dicunt, & acutum, Græci *ἀλυσος* uo-
cant. Plinius tradit felium oculos in tenebris fulgere.

Idem

Idem alibi sic refert, Feles quidem quo silentio, quàm le-
nibus uestigijs obrepunt auibus, quàm occulto speculatu
in musculos exiliunt, excrementa sua effossa obruunt ter-
ra, intelligentes odorem illum indicem sui esse. Verùm
apud Columellam, & Varronem, feles accipi videtur pro
fouino, sic enim uulgus appellat bestiolam gallinis maxi-
mè infestam, noxiamq; & sæpe gallinaria tota contruci-
dantem. lib. 8. cap. 3.

Fellicula) Legendum filicula. Est enim diminutiuum,
à filice herba: de qua Persius: Non tamen ista filix ullo
mansuescit aratro. Pterin Græci uocant. Præterea alia
est herba filicula, quam Græco uocabulo polypodion ap-
pellant, similis est filici, bilem detrahit, in petris nascitur.
lib. 6. cap. 26.

Femina) id est, femora coxæ interiores, sine diphthōgo
scribi debet, cū prima syllaba corripitur. Verg. Eripit à
femine. Hinc subfemina, id est, subfemora interiora. Inter-
femineum eleganti uocabulo Apuleiano dicitur genitale
muliebre, quasi inter femina collocatum. lib. 6. cap. 37.

Pellicij fibri) Latini fibrum dicunt, Græci castorem, qui
amputatione genitalium liberat se à uenatoribus, gnarus
ob medicatos testes se peti. lib. de arb. cap. 15.

Testaceis puluinis fibulantur) Id est, alligantur, & qui-
busdam quasi fibulis coagmenta cōnectuntur. Fibulatio-
nes à Vitruuio dictæ coniunctiones fibularum in machi-
nationibus. Diffibulare est fibulā dissoluere, quod & resi-
bulare dicimus: quamuis apud epigrammatistam id uer-
bum dicatur in re obscœna de fibula citharædorum, &
comædorum, cuius cum mordacitate satyrica mentio est
apud poëtis. Testacei autem puluini in pauimentis dicun-
tur coagmenta spicata, & loricationes, quibus ad regu-
lam

lam perfricantur, ut nullæ lacunæ insunt. Et sunt quasi extantes cumuli. Item puluini sunt eminentiores partes in arcis agrorum, & quasi tori. lib. 1. cap. 6.

Fidelia) Nomen est fictilis uasis, de quo Persius: Respondet uiridi non coacta fidelia limo. Plinius: Multis cõgialem tibi plenam faciam fideliam. Fidelia crebra mentio est apud Col. hoc uolumine, utpote uasis cõdendis salgamis maximè idonei. lib. 12. cap. 7.

Fidicula) In cælo sydus est, quod appellatur modò lyra, modò fidis, modò fidicula. Alias fidiculas accipimus pro genere tormenti, ut in commentarijs Suetonij est explicatum. lib. 11. cap. 2.

Fisco) Fiscina iuncea. Col. lib. 12. cap. 48. hinc fisculus paruus fiscus, siue fiscella iuncea. lib. 12. cap. 49. & lineũ fiscum uocat lib. 12. cap. 38.

Flutas) Murenæ, & anguille uocantur Græco uocabulo plotæ, Latino flutæ, quòd in summo supernantes sole torrefactæ curuare se posse, & in aquam mergere desinunt: atq; ita faciles capta sunt. Autor Macrobius. Col. lib. 8. cap. 17.

Focaneus) dictus est palmes, quasi faucibus uitis enatus: nam, ut inquit Columella, solet in bifurco medius proreperere, illud autem bifurcum ueluti fauces in uite repræsentat. lib. 4. ca. 24.

Ferramentum fœnifecis) Fœnifex, sic enim elegantius dicitur, quàm fœnifecus, siue fœnifeca, est is, qui fœnũ secat. Fœnifecia dicuntur fœnifeciones. Pers. Fœnifeces crasso uitiarunt unguine pulles. lib. 2. cap. 18.

Præcipuè foetæ) Foetas, serè semper idonei scriptores appellat puerperas, hoc est, eas quæ pepererunt. Inclytus tamen poëta dixit, loca foeta furentibus austris, pro plena.

Idem ait: Non insueta graues tentabunt pabula foetas, pro pręgnantes. Verum alio in loco posuit foetam pro ea, quę iam peperisset. Sic enim inquit, in aspido poea: Fecerat, & uiridi foetam Mauortis in antro Procubiuisse lupam. Plinius noster foetam semper usurpat pro ea, quę à partu cubat. Col. lib. 7. cap. 6.

Forda non admittit) Vacca pręgnans, dicitur forda à foetu. Ouidius: Forda ferens bos est. Ab alijs horda appellatur quadam cognatione literarũ, ut hœdus fœdus. Inde in fastis dies hordicalia, siue fordicalia nominantur, quę nonnulli appellant fordicia, quibus hordę siue fordę, id est, grauidę uaccae immolabantur. lib. 6. cap. 23.

Fossas ueteres tergere) Verrius Flaccus iuris pontificij peritissimus, quia ferijs tergere ueteres fossas licebat, nouas facere ius non erat, festiuiter dicere solebat, ferias idoneas magis uiduis esse quàm uirginibus ad nubendũ, tanquam fossę ueteres sint uiduę, quas feriatis diebus tergere fas esset. lib. 2. cap. 24.

Cum fracibus) Sicut floces prisco uocabulo significat uini fecem è uinaceis expressam: ita fracas ex oleis. Plinius dixit fracas esse carnes oliuarum, & inde feces. Oleum, ut inquit Cato, quãndiu in amurca & in fracibus erit, tam deterrimum erit. Hinc uerbum factum uidetur Fracescere, quod est fracibus resolui corrumpi; atque putrefieri uetustate. M. Varro, Olea lecta si nimium diu fuerit in aceruis calore fracescet. Item hæc de qua fit oleum, cõgeri solet aceruatim dies singulos in tabulata, ut ibi mediocriter fracescat. lib. de arb. cap. 14.

Infriatur) Friare quod & infriare dicitur, est in puluerem redigere, & minutim digitis terere atq; inspergere, uulgo dicunt puluerizare. lib. 8. cap. 5.

IN COLVMELLAM.

Vis frigoris excoquit) idem est effectus frigoris, & caloris iuxta illud Maronianum: Penetrabile frigus adurit. Consimiliter Lucanus: Vrebant montana niues. In hanc sententiam Palladius. Ita utraq; pastinatio decoquetur beneficio algoris & solis. lib. 11. cap. 3.

Furunculus) Palmes est iuxta palmitem, custodem nuncupatum, qui est uerruca magnitudine, uocaturq; furunculus. Alias furunculus dicitur ulcus nascens passim in quacunq; parte corporis ac maximo incommodo, mortiferum aliquando malum confectis emaciatisq; corporibus. Alias furunculus pusillus fur, ut latrunculus. lib. 4. ca. 24.

G.

Galactopota) id est potores lactis, & lacte uictitantes. Græcè γάλα dicitur lac. Suidas ait, γαλακτοπότης ὁ γάλα πίνων, id est galactopotes est lac bibens. lib. 7. cap. 2.

Caseum Gallicum) Laus apud priscos erat præcipua caseo Nemausensi (sic enim a ciuitate Galliae nominatur) cuius meminit Plin. in x. 1. qui scribit caseo Nemausensi fuisse commendationem, sed musteo tantum ac recenti. libro 12. cap. 57.

Gallinaria) Quæ superius Græco uocabulo dicta sunt ornithotrophia & ornithones, nunc Latina uoce appellat Gallinaria, uidelicet stabula Gallinarum & receptacula. lib. 8. cap. 3.

Sestarios gari) genus est liquoris exquisiti, quod garon uocauere, a pisce garo nominato, ex quo antiquitus conficiebatur. Autumat Plinius garum fieri intestinis piscium sale maceratis. Martialis: Nobile nunc sitio luxuriosa garum. lib. 6. cap. 34.

Gemellar) Nomen est uasis, cui fortassis ex eo inditum hoc nomē, quod geminas mensuras continet. lib. 12. ca. 30.

Glaber) sine pilis, Glabella femina decenter dicitur Apuleio, cuius corpus est leuigatum, politum, nulloq; pilo hispidū. lib. 7. cap. 3. hinc glabrescit, id est, fit glabra & polita leuigatāq; lib. 2. cap. 20.

Locus glabrentibus) Glabrentia loca dicuntur quasi caluentia, quæ & glabreta nuncupantur, sine stirpe, sine stipula, sine frondibus, ut hominis caluitium sine capillo est. Græci consimiliter loca nudata fruticibus phalacras uocant, à quibus φαλακρῶ dicitur caluus. Vnde phalacrocaraces dicti corui aquatici caluitio monstrabiles. Caluescere de arboribus quoq; usurpatur. Infrà ait Colu. Sæpe nouella castaneta caluescunt. Vineæ caluata dicitur Cato= ni, Plinioq; in quararæ sunt uites. lib. 2. cap. 9. Et glabra ta, id est, depilata. lib. 12. cap. 52.

Gleuconi) Græci ἄγλυκον mustum uocant: Græca quoq; uoce dicitur aigleuces, hoc est semper mustū quod inter dulcia est. Id euenit cura: quoniam, ut docet Plinius, feruere prohibetur. Hinc oleum gleucinum dictum ab eo ἄγλυκον. i. mustum incoquitur uapore lento, consumiturq; mustum oleo, cui admiscet etiam odoramenta. Plinius oleum gleucinū memorat inter genera olei facticij, quod nunc quomodo fiat, eleganter Columella perscribit libro 12. cap. 50.

Glycorhizes) Vocabulum Græcum est, quod significat dulcem radicem, tanquam id uini genus à dulcedine musti, & radice herbe cum qua fit, sit nominatum. libro 12. cap. 35.

Quasi pabulo gliscit) Crescit pinguescit, saginatur, Gliscere enim crescere est: Vnde glires dicti, qui somno gliscunt, id est, crescūt, fiuntq; pinguiores. Glisceras mēsas dicebant antiqui opimas, et lautas, quasi gliscētes per in=
structio

IN COLV MELLA M.

structionem epularū. Alibi Columella scribens de gallinis
farcendis sic inquit: Prima luna saginari coepta uicesima
pergliscit. lib. 2. cap. 14.

Graminoso) Herbofo, à gramine ducto uocabulo. Est
autem gramen inter herbas uulgatissimum, iumentis her-
ba non est alia gratior, siue uiridis, siue in foeno siccata.
Sunt qui & aculeatum gramen uocent, cum in cacumine
sint aculei, quod Græci dactylon uocant: quia digitis me-
deatur. lib. 6. cap. 1.

Grauedinem) Grauedo, ut docet Corn. Celsus, humor
est ex capite distillans. Apuleius: Nares grauedine opple-
tæ. Græci uocant coryzas, nostri grauedinem: unde gra-
uedinosi dicti, qui ad morbum grauedinis procliuiores
sunt. M. Tullius: Itaque dicimus grauedinosos quosdam,
quosdam torminosos, nō quia iam sint, sed quia sæpe sint.
lib. 7. cap. 3.

Gummitione) Inspersione gummi, & quasi tectorio.
Itidem ceratura dicitur inductio ceræ, & quædam quasi
incrustatio ex cera facta in dolijs olearijs. lib. 12. cap. 49.

H

Obseruare halitus septentrionales) Plinius: Qui mares
concipi uolet, in aquilonem pascito, ut sic in eundem in-
eant: qui foeminas concipi uolet, in austrum spectantes
inire cogito: tradunt omnes fermè scriptores hoc fieri,
sed cur fiat, minime causas explicant: uideor itaque factu-
rus operæ precium si ea, quæ apud Albertum Magnum
rerum naturæ consultissimum legi, conducentia ad hanc
rem, hoc in loco explicauero, qui in libris de animalibus
trahit, ideo flante Aquilone concipi mares, quia is
uentus calorem naturalem intus cohibet, & ita corpora
fiunt ualentiora firmioraq; & ipsum semen siue sperma

meliorescit, cōtrā flante austro corpora fatiscunt, & resolutō calore sūt imbecilla, unde fœminæ tunc facilius concipiuntur, qui foetus est quàm masculus lōgè imbecillior, molliorq; .lib. 7. cap. 3.

Hallecula) pisciculi nomē est, potest esse diminutiū hallecis, quæ sex est murie imperfecta, nec colata. li. 6. cap. 8.

Hara) Stabula porcorū, atq; cubilia. Plautinū illud notū est, In hara habitare uideor, nō in ædibus: apud Varro. lib. 3. cap. 10.

Albi uel helui) est enim color heluus, siue heluolus, interpreturū, & nigrū. Vnde uuae heluolæ nomē acceperūt, quæ à quibusdam appellatæ sunt uarianæ, à colore sæpius uariante. Grammatici heluū colorē appellari dicunt mediū inter rufum & albū, qualis est color bouū. M. Tullius hinc uidetur heluolas herbas scito epitheto nuncupasse, cū ait, Heluolas herbas ita condiunt, ut nihil possit esse suauius. lib. 2. cap. 2.

Rustici hexastichō) Vulgò dicitur hexastichō sex uersibus constans: Distichon duobus. Hic hordeū nominatur hexastichon, quasi sex ordinū: sicut alterū genus distichō, duorū ordinū. Nā in hordeo spicæ quædā binos ordines habēt, & id distichon uocāt: quædā senos, & hoc à numero ordinum hexastichon appellatur. lib. 2. cap. 9.

Cū distendetur aqua cutis) Id est, laborabit hydro-pisi, sic enim Græco uocabulo appellant morbum aque subter cutem fusæ: cuius tres sunt species, Tympanitis, hypofarca, & ascites: Communis est omnium nimia humoris abundantia: Olim quidam hydropticus sitis impatiens bibit suam ipsius urinam, atque ita in exitium semet præcipitauit. Ita autem ordinanda sunt uerba Columellæ, ut aqua sit septimus casus, cutis uerò rectus, ut exponas
cutem

eutem distendi aqua, & nimio humore subter cutem fuso corpus extuberare. lib. 7. cap. 7.

Hippomanes) Vt eximius poëta describit, uirus est lentum distillans ab inguine equarum per id tempus quo libidine extimulantur. Hippomanes est caruncula nigra, ὃ τὲ μετώπῳ τῆ πόλῳ, id est, In fronte pulli equini ueneficium amoris: de quo intellexit poëta in serio opere: Quæritur & nascentis equi de fronte reuulsus, Et matri præreptus amor. de quo Plinius, Solinus, Aristoteles, & cæteri. Est & Hippomanes autore Theocrito ποτόν ὕπνωσι: id est, planta, siue herba, qua gustata equi in furias aguntur, unde & nomen. lib. 6. cap. 26.

Quam in hircis) Lego in hirtis, ut ad genus ouium hirtum, hoc est hirsutum referas, quod minus preciosum est. Si mauis hircis, intellige in gregibus ouium plures parandos masculos, quam in gregibus caprarum hircos. lib. 7. cap. 4.

Hornotinas plantas) Ab horno hornotinus fit, ut à prieco pristinus, autore Prisciano, et pro re annua siue ipsius anni accipitur. Dixit Horatius, Si thure placaris, & horna fruge lares. Cato: Hornotinae nuces uirides sunt. Col. lib. de arb. cap. 30. & lib. 5. cap. 6.

Sic utriq; proximū horreum) Nomine horrei significatur repositorium: unde horrearius dictus, super quo affatim in cōmentarijs Apuleianis annotauimus. lib. 1. cap. 6.

Pensile horreum) Repositorium sublime & editum. Plinius & Varro probauit suspensa & sublimia, hoc est, pensilia horrea. Consimiliter pensilis uua dicitur quæ suspendi solet ad perennitatem. Pensiles horti erant Thebis Aegyptijs memorabiles. Sergius Orata habuit pensiles balneas. lib. 12. cap. 49.

In hortensi lira) Id est, in arcola & sulco horti: hor-

tensia appellant omnia quæ feruntur & nascuntur in hortis, Græco uocabulo dicuntur cepurica. lib. 9. cap. 4.

I

Ichthyotrophia) Vox Græca est, qua uiuaria piscium significantur, quæ & piscine nominantur. Plin. noster hæc omnia receptacula auium, piscium, ferarum generali uocabulo uiuaria appellat. lib. 8. cap. 1.

Impetigines) Pustulae sunt infestates corpora, quarum, ut docet Corn. Celsus, species sunt quatuor, ab impetu inditum nomen, ut ostendit Quintus Serenus illo uersu, Si uerò uitium est, quod ducit ab impete nomen. Vulgo uolaticam dici autumat. Impetiginem Plin. lichenas esse sentit, hæc memorans: Arida cum resina impetiginem & scabiem quam psoram & lichenas uocant. Nam Ἰωσὰ Græcè scabies, relinquitur ut lichen sit impetigo. lib. 6. cap. 30.

Incanæ) Canescentes & albæ. Virg. Incanaque menta Regis Romani. lib. 8. cap. 2.

Incernemus) Cribrabimus. Incerniculum genus cribri est: incernere cribrare, cribroque transmittere. li. 5. cap. 4.

Incilia) Incilia fossæ sunt quæ in agris fiunt ad aquam deducendam, dicuntur & deriuationes deriuo communi factæ. Portius Cato: Incilia aperire, aquam deducere, uias & segetem curare oportet, ut fluat, item in monte fossas inciles puras habere oportet. lib. 5. cap. 9.

Inemptas dapes) Versus Verg. ex IIII. Georg. quos hoc in loco citat Columella, sunt hi, Regum æquabat opes animis, seraque reuertens Nocte domum, dapibus mensas oncrabat inemptis. lib. 11. cap. 2.

Ineunt) Coeunt, & primum initum facere incipiunt. lib. 7. cap. 9.

Inexputabilis) Infinitus, qui supputari ob multitudinem

IN COLV MELLA M.

nem non poterat. lib. 9. cap. 4.

Non inficior) Non nego. Ire inficias est negare, inde status inficialis apud Oratores. Inficiator pro eo qui negat. Epigrammatista: In ius ò fallax aut inficiator eamus. lib. 4. cap. 28.

Infriata) Minutim insparfa. Friabile id Latine uocatur quod facile difteritur, uulgo uocant puluerizatum. libro. 7. cap. 5.

Velut per infundibulum) Instrumenti rustici nomen est quo uina diffunduntur in dolia, in usu cellæ uinariæ frequentissimo. Portius Cato scribit, oportere uillicum habere in instrumento fundi infundibula duo. Refert Flauius Vopiscus in Aureliano, fuisse quendam bibacem qui bibere solebat infundibulo appposito plus orca. Est autem orca genus uasis. lib. 3. cap. 12.

Infufci) Nigrantis coloris. lib. 9. cap. 10.

Ingluuias) Albertus Magnus doctior quàm eloquentior, Pappam uocat in auibus, quam Columella uocat in gluuiem. Idem Vergil. illo uersu, Improbis ingluuiem ranisq; loquacibus implet. A' Plinio dicitur sinus gutturis. Est autem capacitas gulæ patentior, qua merguntur recentia cibaria. lib. 8. cap. 5.

Inire gregem) Id est, coire cum grege. Ausonius: Sic me taurus inuit, sic proxima buccula mugit. Ouidius: In eas quamlibet ante uelim. Hinc inuitus ponitur pro coitu. Plinius tradit equos, & canes, & sues inuitum matutinū appetere. Idem de bobus scribens ait: Conceptio uno inuitu peragitur. lib. 7. cap. 3.

Innotat) Inurit, signat, inscribit. lib. 7. cap. 9.

Inodare) Plinius pertinentia ad hanc sententiam hæc scribit: Cæterum ut odore careant, omnia hæc iubentur

seri cum luna sub terra sit, colligi cum in coitu. sine his Menander è Græcis autor est, allium edentibus, si radicem betæ in pruna tostam superederint, odorem extingui. lib. 11. cap. 3.

Impicato) Pice oblinito, picare, impicare, oppicare uerba sunt ab uno picis fonte corruata. lib. 12. cap. 29.

Irim) Herba est laudatissima in Illyrico. Floret diuersi coloris specie, sicut arcus cœlestis, unde & nomen: natura est feruens. lib. 12. cap. 28.

Insolatis) Insolati dicuntur dies multo sole, & puro intepescentes. Insolari etiam est sole impleri, concoq̄ uiq̄; lib. 11. cap. 3.

Ad instrumenti curam) Titulus est apud iuriscōsultos de fundo instructo, & instrumento legato. Vbi docet Vlpianus instrumentum dici apparatus rerum, sine quibus exerceri nequeat possessio. Idem ait, instrumenta fundi ea esse, quæ fructus quærendi, cogendi, conseruandi gratia parata sint. Triplex est instrumentum rusticum, Vocale, Semiuocale, Mutum. Vocale, in quo sunt serui. Semiuocale, in quo sunt boues. Mutum, in quo sunt plaustra, ligones, falces, & alia. Hoc genus Græci uocant ἐργαλεῖα, χωρικήα, & ἄσκηα. lib. 1. cap. 8.

Insuccanda) Aspergenda, & quodam quasi succo irroranda, madefaciendaq̄; lib. 7. cap. 4.

Iteratos tertiatos esse) Iterati dicuntur agri, quando secunda aratione coluntur, quod & offringere nuncupant, unde & iteratio. Tertiari uerè, quando tertia aratione, & tertio sulco repetuntur, tuncq̄; boues lirare dicuntur. lib. 2. cap. 4.

Interordinium) Spatium quod est inter duos ordines dicitur interordinium, sicut interuallum inter columnas, intercolumn

intercolumnium nominatur. lib. 3. cap. 13.

Ad intertriginem) Intertrigo corporis uitium est, fit autem id malum, quando femina, id est, coxæ interiores equitatu aliâ ue de causa atteruntur. Græci dicunt *paca-trimma*. Docet M. Varro intertriginem, & intertrimen-tum ab eodem uerbo deriuari, cuius uerba sunt hæc: *Inter-trimentum* ab eo, quod duo, quæ inter se trita, & dimi-nuta, à quo etiam intertrigo dicta. M. Cato: *Intertrigini* (inquit) *remediū est, cum in uia ibis, absynthij pontici sur-culum sub anulo habeto. lib. 6. cap. 32.*

Intritam) *Intrita* uocabulo generali dicta est, ab interi-tu. Interdū *esculenta* est, sæpius alijs rebus accommodata. Ait Terent. in Phor. *Tute hoc intristi, tibi omne est exe-dendum.* Exposuit Donatus hoc, inter rusticos de alliato mortarij dici solere: *Propriè enim, inquit, intrita dicitur huiusmodi cibus. Alia res est Catonis intrita, hoc est, empla-strum ad insitionem, cui emplastrationi nomen est maximè idonea. Pli. in 17. Sed id etiam apud ueteres Græcos inue-nitur, & apud Catonē, qui oleam, ficumq; sic inferi iussit mensura etiam præfinita, secundum reliquam diligentiam suam cortices scalpro excidi quatuor digitorum longitu-dine, & trium latitudine, atque ita coagmentari, & illa sua intrita oblini: hic uidetur intrita pro fece uini poni, sicut infra ponitur intrita folliculorum, quibus acina uua-rum conteguntur. lib. 12. cap. 40.*

Nisi interuaseris) Sicuti supra, ita hic quoq; corrigend-um est, *interraseris*. Nanq; *interradi* dicuntur arbores, quando rami intermediij succiduntur, quoniã densitas offi-cit, ideoq; laxioribus interuallis serendæ sunt arbores, *in-terradi* gaudent oliuæ, autore Plin. Columel. lib. 5. cap. 8. & 12. cap. 19.

PHILIP. BEROALDI. ANNOT.

Inula) Iulia Augusta illustrauit inulam, dum ea uescitur quotidiano cibo. herba est hortensis, amara, & per se stomacho inimicissima, eadē dulcibus mixtis saluberrima. Defectus præcipuè stomachi excitat. lib. 12. cap. 45.

Inurinare) Innatare, & mergi: urinantes uocant, qui sub undis natant, quorum frequens mentio apud Plinium. Vrina, ut docet M. Varro, ex eo dicta quòd urinatur, id est, mergitur ad hauriendam aquam. Firmicus Maternus docet urinatores habere in horoscopo sydus delphini. li. 8. cap. 14.

Totius iugi) Vinearum multæ species sunt, aliæ humiles, ac sine palis, aliæ sublimes, ut quæ appellantur iugate, ut pleræq; in Italia: quibus stat recta uinea dicuntur pedamenta, quæ transuersa iugantur, iuga nominantur, ab eo quoq; uineæ iugatæ dictæ. Iugorum ferè sunt genera quatuor. Pertica, arundo, restes, ac uites. Iugationis species duæ, una directa, altera compluuiata, hoc est, in longitudinem, & latitudinem iugata, dicta à cauis ædium compluuijs. lib. 4. cap. 18.

Iugario ad circumeundum) Nomine iugarij is significatur, qui iungit boues, iugumq; imponit, demittitq; libro 6. cap. 6.

Iugeratim) In singula iugera, aduerbium est, ea figura formatum, qua templatim, pagatim, uicatim, & alia sexcenta hoc genus. lib. 3. cap. 3.

Fracta iuga) Genus est uineæ, quam uocant iugum. Fit autem cum defixis humi palis annectuntur singulæ transuersæ perticæ, per quas prorepūt uitis pampini. Id genus iugi canterium uocant rustici, inde iugata uinea scriptoribus rusticationis nuncupata. lib. 4. cap. 17.

Ad iusta) Integra, & plena sine diminutione. li. 6. c. 29.

IN COLVMELLAM.

Iuuentus) In apibus dicitur decenter iuuentus, gens, populus, plebs, & cætera hoc genus, translatione ab hominibus facta. lib. 9. cap. 12.

L

Labello) Nomē est uasis, diminutiuum à labro, de quo M. Tullius: Labrum si in balneo non est, cura ut sit. Villicus habere debet ex præscripto Catonis labrū uinariū, labra aquaria quinq; labrum lupinariū unū. lib. 12. ca. 28.

In Lacinias) In particulas, ut separatim distributus, & particulatim diuisus bene conualescat: uocabulum ductū à lacijs uestimentorum quæ cæsuratim sectæ, & quasi diuisæ sunt. Infrà ait, Separatim lacinie deducantur. lib. 7. cap. 6.

Laconicis excoquimus) Balneæ ardentes, ne dicam calentes, fuerunt in usu quotidiano priscorum, quibus persuasissimum habebant in corporibus cibos coqui, & cruditatem digeri. In balneis erant tepidaria, caldaria, frigidaria: erant & sudatoria, quo ex genere est laconicum. ubi sudando, exercendoq; corpus, cruditatem digerebant, & appetentiam edendi prouocabant. Scribit Vitruuius Laconicum, sudationesq; coniungendas esse tepidario, qui saturitate epularum immodica crudi erant, & castomachi cruditateq; laborabant: hi ad balneas confugiebant, & in sudatorijs, laconicisq; sudorem euocabant: ita stomachi cruditatem digerentes, quam epulæ copiosiores afferunt. Cor. Celsus docet sudorem elici duobus modis, aut sicco calore, aut balneo: sicco calorem esse Laconicorum, quæ utilia sunt, quoties humor intus nocet, isq; digerendus est. Consimuliter Seneca in epistolis moralibus carpens hunc uentricularum morem sic refert. Quid mihi cū istis calentibus stagnis? quid cū sudatorijs? in quæ sic-

cus uapor corpora exhausturus includitur, omnis sudor per laborem exeat. Poëtæ Satyrici consono ore carpentes in gluiem helluonum, quorum deus uenter est, cōsimiles scētētias numeris poëticiis complexi sunt. Horatius: Crudi tumidiq; lauemur. Persius: Turgidus sic epulis atque albo uentre lauatur. Iuuenalis: Crudum pauonem in balnea portas. Igitur Columella Satyrico morfu, & canina facundia inuectus in delitias luxuriosorū ait, Romanos saturos cibo, potuq; distentos, excoquere digereq; quotidianam epularum cruditatem in laconicis, hoc est, sudatorijs, ubi sudores digerebant, & ita apti rursus ad ganeata cibaria, cœnasq; esculentiores reuertebantur. Laconicum autem, ut Dion tradit, à Laconibus dictum est inuentoribus: quoniam nudi, unctiq; ante alios in hisce sudatorijs exercebantur. Plinius autumat id genus instrumenta pessum dedisse mores bonos, & debellasse corpora Romanæ iuuentutis. Col. in præfat. lib. 1.

Lacon) Auctor est Pollux, generosas canes esse Laconicas, Arcadicas, Argolicas, Celticas, Ibericas. Tradunt antiquitus Lacenas canes ex uulpibus, canibusq; pgenitas: & ob id uocari Græco uocabulo ἀλωπεχίδες, quasi à uulpe uulpinares. lib. 7. cap. 1.

Lacusculos) Loculos, siue loculamenta disclusa ut unū quodq; genus seorsum, ac separatim reponatur. M. Varro loculatas piscinas appellat in quibus generatim disclusi pisces continentur. Diminutiuum est à lacu, & significat uis torcularis. lib. 12. cap. 49.

Auium lanista) Sicut lanista comparat familias gladiatorum, easq; edocet armorum disciplinam, ut mox uendat munerarijs, ita per translationem dicuntur lanista auiū, qui gallinas parant, instruuntq; ad certamen, qui mos ho-

IN COLV MELLAM.

dieq; durat apud Boëmos: ubi primores præparant gallos gallinaceos pugne quasi gladiatorie, fiuntq; spōsiones precij non parui, dum unusquisque pecuniam largam deponit, quam aufert dominus uictoris gallinacei. Plinius refert Pergami omnibus annis spectaculum gallorum publice edi solitum, ceu gladiatorum. lib. 8. cap. 2.

Vel de lapide noxium) Serui dicuntur de lapide empti, propterea q̄ uenales serui astabant in lapide, foro Romano ubi præco uenales proclamabat. Hinc illud Plautinū: In eo astas lapide, ubi uenales præco prædicat. M. Tullius, in oratione contra Pisonē, non minus scienter, quam eleganter tribunos duos dixit esse de lapide emptos, quia mercede redempti fuerant, ut fauerent Clodio: Sicut serui de lapide pecunia comparantur. Labitur Merula errore manifestario, qui enarrans hunc locū Columellæ existimauit id totū referendum esse ad eos, qui de Capitolino lapide deiciabantur, quod quam ridiculum sit interpretamentū, penitusq; ab intellectu scriptoris dissentiens, quiuis uel mediocriter eruditus intelligit. lib. 3. cap. 3.

Lapsanæ) Oulus est syluestre trium foliorum, diui Iulij carminibus præcipue iocis militaribus celebratum: alternis quippe uersibus exprobauere lapsana se uixisse apud Dyrrhachium, præmiorum parsimoniam cauillantes. Est autem id, ut inquit Plini. cima syluestris.

Exiguum laseris) Virgultum clarissimum est, nomine laserpitium, quod Græci silphion uocant, cuius succum uocant laser, magnificum in usu medicamentisq; & ad pondus argentei denarij pensum. In Cyrenaica prouincia præstantissimum, unde epitheto optimo Catullus Cyrenas laserpiceras nominauit. Pallad. Græco uocabulo opon Cyreniacē appellat laser, quasi succum Cyrenaicū.

Galenus

Galenus quoq; opij Cyrenaici mentionē ex ebro facit, intelligi uolens hoc laser: quāuis mendose hæc dictio legitur in codicibus impressis. Plinius de lasere scripsit hæc: Laser ex silphio profluens inter eximia est naturæ dona numeratum: pluribus compositionibus inseritur, per se autem algores excalfacit. Potum neruorum uitia extenuat, sceminis datur in uino. à lasere laserpiciatum acetum dictum. lib. 5. cap. 8.

Neq; latere) Id est pariete lateritio, & structura ex lateribus coctis facta. Col.

In uentrem latefcunt) Lati fiunt prægrandesq; & uentricosi. lib. 2. cap. 10.

Lentorem) Vulgo uiscositatem uocabulo barbaro appellant. Lentor dictio est infrequens: sed oppidò quam elegans, Plinianiq; splendoris. lib. 6. cap. 4.

Leucoia) Candida uiola hoc nomine nuncupatur. Nā Greci leucon candidum, & ion uiolam dicunt. li. 9. ca. 4.

Superposita libella) Norma est siue instrumentū quo libratores aquarum utuntur. Structuras ædificiorum, ut inquit Plinius, ad normam, & libellam fieri, & ad perpendicularum respondere oportet. in alia significatione libella in argento significat decumam partē denarij numeri. Sembella dimidium libellæ. lib. 3. cap. 13.

Liberæq;) Libera dea est, per cuius beneficium scemina emissa in coitu seminibus liberentur, unde & nomen, quam etiam Venerem esse putant. Autor August. in sexto de ciuitate dei. Quidam autumant Liberam esse uxorem Liberi patris, hoc est Bacchi: numen utriusq; in bacchanalibus celebratur. lib. 12. cap. 18.

Ligula) Nomen mensuræ parue, instar coclearis, à linguae similitudine ligula dicta. Quidam grammatici
perti

I N C O L V M E L L A M.

pertinaciter contendunt lingulā dici debere potius, quā ligulā, quos hoc disticho taxat Epigrāmatista, Quamuis me ligulam dicant equitesq; patresq;, Dicor ab indoctis lingula grammaticis. Plinius lib. 20. Sunt qui comitibus morbis dandum putant ligulæ mensura. Ligulam quoque dicimus uinculum calceorum, de qua Iuuen. Et ligulas dimittere sollicitus. Lingulam dixere ueteres gladiolum oblongum in speciem linguæ factum. lib. 12. cap. 22.

Ligone) Ferramentum est rusticum à legendo dictum: Nanque eo propter latitudinem id quod sub terra est, facilius legitur. Vlpianus inter instrumenta fundi, quæ culturæ utilia sunt, enumerat ligones. lib. 2. cap. 16.

Ligustici) Ligusticum est olus siue herba hortensis à Liguria nominatum. Plin. in x v i i i. Ligusticū siluestre est in Liguria suæ mōtibus, seritur ubiq; suauis satium, sed sine uiribus: panacē aliqui uocant. Apitius cōdimentis apitianis frequenter immiscet ligusticum. lib. 12. cap. 57.

Lirantur) In liras digeruntur sulcanurq; factis porcis, de quibus supra scripsi satis diligenter. lib. 11. cap. 2. hinc liratum aduerbium per liras. lib. 11. cap. 3.

Mustum lixiuum) Plinius & Græci scriptores protropon uocant mustū sponte defluens antequā calcetur uuæ.

Fœminæ locis) Id est genitalibus & naturalibus equæ. Locos proprie appellant genitalia mulierum. Plinius: Fœminis eadem omnia præterquam uesicæ iunctus utriculus, unde dictus uterus: quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis animalibus uuluam. M. Cato: Mulier si eolotio locos fouebit, nunquam hi uiriosi fient. Corn. Celsus: Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, sternutamento leuatur. lib. 8. cap. 11.

Loculamenta) Loculi sunt et receptacula quæ apud nos fiunt

fiunt uiminea, & ordine collocantur in peristerotrophio, in quibus nidificant colūbæ. M. Varro loculatas piscinas decenter appellat quibusdā quasi loculamentis distinctas, ubi disspares disclusi pisces habentur. lib. 8. cap. 8.

Locustæ) Locustas intelligit, quæ sunt in genere sectorum, quas Græci *ὄξυπιδὶς* uocant, de quibus multa Plinius noster in undecimo. Ecclesiastici conditores memorant olim locustam totam executisse Aegyptum. olim à locustis ciuitas in Africa pulsa est. Alias locustæ sunt pisces. Fuit & Locusta fœmina uenefica, cuius Tranquillus, Tacitus, Iuuenalis commemorerunt. lib. 8. cap. 11.

Ad lucubrationem uespertinam) Rustici duas habent lucubrationes, easq; maximè noctibus hybernis: alteram uespertinam, alteram matutinam, quam antelucanam uocant: quia ante lucem euigilant. Literatis quoque consimiles sunt lucubrationes, magna tamen dissimilitudine dissparata. Siquidem rustici lucubrantes rusticana opera efficiunt, & uilia, literati uerò diuina, & immortalia: illi corpus, hi ingenium exercent, illi manus mouent in canabe, & ligno & materia, hi inter chartas, & calamos scriptorios sunt occupati, qua occupatiuone, nihil honestius, nihil potest esse præstantius. lib. 11. cap. 2.

Optima habentur à lumbis) Membra hominis, & partes ad alias quoq; res decenti translatione transferuntur. Nam montibus poëta persæpe dant caput, humeros, pedes. Nec Columella in uitibus lumbos, & humeros, indecenter appellat eas partes, quæ si uitem metiaris, ut hominem obtinent uicem lumborum, & humerorum. Cùm similiter Plinius dat uitibus digitos, pollices, caput, crines, alia quoq; humani corporis membra. Idem tradit ab humeris arborum surculos petendos esse ad insitionem. Col. lib.

M

Maceria) Sepimento, Plautus in *Truculento*: *Maceria* illa in horto in singulas noctes latere fit minor. M. Varro docet maceriam in fundo esse fabrile sepimentum, cuius species sunt quatuor, quod fit è lapide, quod è lateribus coctilibus, quod è lateribus crudis, quod ex terra, & lapillis compositis informe. lib. de arb. cap. 18.

Macescat) Legendum est macescat, hoc est, macer fiat. Plautus: *Macesco*, *tabesco*, *consenesco* miser. lib. 7. cap. 3.

Malagmatis) *Malagmata* medicamenta quæ molliunt, unde & nomen. lib. 6. cap. 16.

Malleorum) Corrige malleolorū. Sunt enim malleoli uocabulo apud scriptores rei rusticæ frequentissimo, surculi uitium utrinque capitulati, & ob id malleoli nuncupati, perinde ac mallei effigiem representantes. lib. 3. cap. 21.

Malignis lignis) A malo arbore pomifera malignum lignum dici arbitror. Plin. melinum unguentum celebrat, ex eo dictum, quod ex malis cotoneis fit. Nam μῆλον Græcè malum appellatur. lib. 7. cap. 8.

Marathitè) Lego marathritè, hoc est, uinū ex foeniculo cōcinnatum, quod Græci marathron uocant. lib. 12. ca. 35.

Maritabis) Dicuntur decentissima translatione arbores maritari, quando illis uitis copulatur. Plin. consimiliter, *Alternis*, inquit, seruantur brachia, alternis putantur annis, sexto anno maritantur. Horatius quoq; dixit in *Epo*do, *Altas maritat populos*. lib. de arb. cap. 16.

Materiam submittito) Id est, pampinum educato, producitoq; ad incrementum, ut mox fructum ferat. Frequens uerbum apud Columellam in hoc significato, sicut & materia pro uirga siue palmite uitigineo. In sexto ait idem,

Materiam uocamus palmitem, ea & fructum, & noua flagella bene procreat. Aliàs materiae appellatione significatur omne lignum accommodatum ad ædificandum. Ideoq; scribit Vlpianus: Si cui legata ligna sunt, ei arbores materiae causa succisas non deberi. & ut autor est Paulus: Per tice & pali in numero materiae redigendi sunt, & ideo lignorum appellatione non continebuntur. Hinc materiarius uocabulo Plautino dictus faber tignarius, & fabrica materiaria Plinio nūcupatur fabrica tignaria, quam Dædalus inuenit. Apud Vitruuium uerba sunt materiari, & materiationes. Apud M. Tullium ædes male materiata, id est, tignis, trabibusq; male fultæ, maleq; adminiculatæ, & ob hoc uitium facientes. lib. de arb. cap. 1.

Matrices) Quæ fiunt matres, & progenerant, uulgo matricem uocant genitalia foeminae, qua foetus ipse concipitur, contineturq;. Eruditiores matricem ponunt pro ea quæ secunda est, & mater fit, & parit. Infrà loquens de gallinis, inquit, Sint matrices robusti corporis. Et est hæc dictio in hac significatione propè in usu Columellæ. Suetonius arborem appellauit matricem, ex qua planta tatum foret. Videor, si memoria non labat, legisse apud Plinium, uno tantum in loco matricem poni pro locis genitalibus secundum uulgarem significatum. lib. 7. cap. 3.

Mediastinus) Significat seruū ministerio rustico priuatum attributum, quod sanè erat laboriosum. Sed quod in agricolatione sit id officium mediastini nō satis liquet, nisi accipias pro eo qui balnea curat & domum. Quidam etymon mediastini deducūt à medio astu, id est, ciuitate, quasi in media ciuitate uersetur, & mediæ urbis incola sit, quæ significatio planè conuenit cum illo Horatiano carmine: Tu Mediastinus tacita prece rura petebas. Quidam
mediastin

I N C O L U M E L L A M.

mediastinum à medio stando uocari memorant, non pauci mediastinos tradunt dici uilissima quæq; mācipia, qui abiectissima quæq; officia tam in agro, quàm in urbe inter seruos peragūt, ut omnibus pareant, nullius imperiū detrectantes, quasi in medio, ac propatulo ad omniū domesticorum iussa præsto sint. De mediastinis Nonius, Porphyrio, Priscianus. Ego re solerter, curiosq; perpēsa, uideo apud Columellam mediastinos proprie intelligi eos operarios, qui in studio agricolationis uersantur: quales sunt occatores, sarritores, runcatores, messores: hoc signat ipse Columella scribens in secundo, posse ducentorū agrum iugerum subigi duobus iugis boum, totidemq; bubulcis, & sex mediastinis. Nam præter bubulcos mediastini sex, qui alij intelligi possunt, quàm hi qui reliqua opera præter arationem in agricolatione conficiunt, ut est sarrire, runcare, occare, metere, & cætera hoc genus: sunt autem quasi hi in medio aratorum, & uinitorum consistentes. lib. 1. cap. 9.

Viridem medicam) nomen est herbæ pabularis, de qua Vergilius: Tunc te quoq; medica putres Accipiunt sulci. Columella in secundo inter genera pabulorum, eximiam scribit esse herbam medicam, quòd semel seratur decem annis omnibus. lib. 7. cap. 4.

Melicum) M. Varro: Ad hanc rem electis maximis galinis, nec continuò his quas melicas appellant falsò, quod antiqui, ut thetin, thelin dicebāt, sic medicam, melicam uocabant, hæ primo dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erant allatæ, quæque ex his generatæ postea propter similitudinem. lib. 8. cap. 2.

Mellificijs) Melli conficiendo, operiq; mellifico. libro 9. cap. 13.

Mellifones) Græci μελιφῶνες uocāt apes, unde melifones

nes dicuntur apiaria, quæ mellaria quoque nominantur, loca uidelicet in quibus siti sint aluci apum. Loca quibus pascuntur anseres, Græca uoce nuncupantur chenotrophia, Nam Χρησος dicitur anser. Leporaria dicuntur loca quibus uidelicet lepores inclusi pascuntur, quanquam M. Varro leporaria intelligi uelit omnia septa adificia uillæ, quæ habent inclusa omnis generis animalia quæ pascuntur. In leporario (inquit) apri fuerunt multi. Scipio, qui purissimè locutus est, roboraria appellat uiuaria ferarum, à roboreis tabulis, quibus sepiri solent. lib. 8. cap. 1.

Melimellis) Nomen est liquoris, composito uocabulo ex malis, hoc est cydonijs, & melle. lib. 12. cap. 45.

Menstruus fiat) Id est, ne id mense uno impendatur, absumaturq; quod per totum annum sufficere debet. libro 12. cap. 1.

Mentigo) Videtur in agnis, & hæc mentigo id ferè malum esse, quod in hominibus mentagram appellant. Vtriusque uocabuli etymon à mento est, quoniam ab ea parte ferè oriebatur, scædisq; ulceribus mentum, os, labra, obsidebat. lib. 7. cap. 5.

Multi mergis) Videntur mergi esse ferramenta idonea metendis frugibus, quæ à Plinio mergites appellantur, sic scribente: Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atque inter duos mergites spica dstringitur. Notum est illud Maronianum, Aut foetu pecorū aut cerealis mergite culmi. Exponunt grammatici mergites dici manipulos spicarum, quo intellectu an hic & apud Plinium mergi mergitesq; accipi possint, æstimant eruditi. alias mergus dicitur in uinea, ubi supra terram uitis curuatur iuxta suum admiculum, à mergendo uidelicet nominatus, de quo Palladius hæc, Mergum dicimus, quoties uelut arcus supra ter-

ram relinquatur, alia parte uitis infossa. Mergi post bini-
nium reciduntur in ea parte quæ supra est, & in loco iu-
stas uites relinquunt. lib. 2. cap. 21.

Mergis propagare) Mergus genus est propagationis,
ubi scilicet uitis iuxta suum adnuculum curuatur, atque
perducitur ad uacantem palum, à mergendo dictus. Instar
enim arcus curuatura fit in mergo, & ex arcu euocatur
materia, quæ protinus applicata suo pedamento ad iugum
trahitur. Vitis celerrime prouenit propagata mergis, qui
Columellæ maxime probantur. lib. 4. cap. 2.

Simile miliario) Miliarium nomen est uasis: quo, ut
ostendit Cato, utebantur in trapeto. Palladius, docet al-
tum & angustum formari solitum, qui hoc idem memo-
rans quod Columella, sic refert: Vas æneum miliario si-
mile, id est altum & angustum, uespere intus cum lucer-
na collocemus, & in fundo eius ponamus lumē accensum,
illuc papiliones conuenient, & circa lumen uolitant
& angustia uasculi ab igne proximo in terra cogentur. li-
bro 9. cap. 14.

Patiere minime) Ad minus, ut uulgo dicitur, eloquutio-
nis genus Columellæ peculiare. Plinius in eo significatu
dicit minimum. lib. de arb. cap. 16.

Mas & foemina aratro) Mos fuit priscorum in con-
dendis urbibus, ut conditores taurum, & uaccā simul iun-
gerent, cincti ritu Gabino, tenentes stiuam incuruam, ut
glebæ omnes intrinsecus euaderent, & ita sulco ducto lo-
ca murorum designabant, aratrum suspendentes circa
loca portarum. Ex hac antiquorum consuetudine tractum
est illud Vergilianum: Interea Aeneas urbem designat
aratro. Hinc Ouidius quoque scribit in Fastis: Inde pre-
mens stiuam signauit moenia sulco, Alba iugum niueo cū

boue uacca tulit. Videtur Colum. mutuatus esse hæc ex M. Varrone ita scribente, Et æs antiquissimum est, quod conflatum, pecore est notatum, & quod urbs cum condita est, tauro & uacca qui essent muri & portæ definitum Colum. in præfatione lib. 6.

Molita) Mola contusa, media correpta pronunciatur molitum. lib. 6. cap. 9.

Muridas & exesas) Quodam quasi mucore obductas corrosasq; Mucor peculiare uitium est uini. Lex uendendo uino est, ut neque muceat neque aceat. Proprium est, ut Plinij uerbis utar, inter reliquos liquores uino mucescere aut in acetum uerti. Satyricus poëta dixit mucida frusta farinæ, intelligi uolens panem cibarium prædurū, ac mucore situq; inamabili obductam. Plinius ait gracilescere uitem ac emucidam exire totam in fœtum nisi recidatur. lib. de arb. cap. 6.

Mundum muliebrem) Appellatione mundi Muliebris significatur ornatus, quo matronæ fiunt mundiores, elegantioresq;. Iurisconsultus autumat eo contineri specula, matulas, unguenta, uasa unguentaria, & si qua similia dici possunt, separatq; mundum ab ornatu, tanquam mulier possit esse munda, nec tamen ornata. Verum oratores, & historici luculenti, quorum autoritas apud me in elegantia Latinitatis pro ratione est, mundum muliebrem accipiunt pro ornatu matronali, cultuq; & eo quidem preciosissimo, ut puta auri, purpuræ, & gemmarum. Ero interim contentus uno exemplo, quod suppetit Linius: Mundicie ornatus, & cultus, hæc sœminarum insignia sunt, his gaudent, & gloriantur. Hunc mundum muliebrem appellauerunt maiores nostri: quid aliud in luctu, quàm purpuram, atque aurum deponunt?
quid

quid aliud cum eluxerunt, sumunt? Lucilius satyrographus mundum muliebrem non masculino genere, sed neutro appellavit his versibus: Legavit quidam uxori mundum omne penūq;. Quod mundum, atque penum? nam quis dijudicet istud? lib. 12. cap. 3.

Muria dura) Muriam duram sic faciunt: Dolium oris patentissimi aqua cœlesti replent, siue fontana, tum indūt sportam iunceam plenā sale candido, qui quandiu liquescet, signum erit nondum esse muriam maturam, itaq; subinde alius sal tandiu ingeretur, donec in sporta permaneat integer, nec minuatur, quod cum animadverteris, tunc scias muriam habere maturitatem suam. Est aliud muriæ maturæ experimentum: Nam ubi dulcem caseum dimiseris in eam, si pessum ibit, scies esse adhuc crudam, si innabit, maturam. In alio significato muria nomen est exquisiti liquoris, qui ex thymo fit præstantissimus. Antipolis muria laudatur. Hinc illud epigrammatistæ: Antipolitani (fateor) sum filia Thygni. Muriatica Plautino uocabulo dicuntur salsamenta. lib. 6. cap. 30.

Murinus) A mure color murinus dici uidetur: alij à murra deducunt, quem Palladius mureum uocat, atq; inter colores equinos maximè probari: uulgo murellum uocitant. lib. 6. cap. 37.

Muscantur) Musco herba inuoluuntur, contegunturq; ut quodam seu tegumento uestitæ aduersus frigora muniantur: & ne sole findantur. lib. 11. cap. 2.

Mutuli) sunt mutuli in ædificijs quædam proiecituræ prominentes in parietibus, de quibus ait Vitruuius, in quarto scribens: E cantheriorum proiecituris mutulorum sub coronis rationem inuentam esse, ita ferè in operibus lapideis, & marmoreis mutuli inclinatis sculpturis desor-

mantur. ait M. Varro mutulos præbere sedilia auibus. Idem refert mutulos in pariete pro columbarijs esse ponendos. lib. 8. cap. 9.

N

Napinæ, rapinæ) Id est, sationes naporum vaporumq;. M. Cato: Rapinam & coles rapicij unde fient, & raphanum in loco stercoreato bene, aut in loco crasso serito. Annotandum dici rapicium à Catone, prout uulgo uernacula dictione usurpatur. Rapina in hoc significato media correpta pronunciat. lib. 11. cap. 2.

Nauus) Qui sit nauus, cognosces ex contrario, quod est ignauus. M. Tullius in Oratore: Noti erant, & nauis, & nari, quibus cum in præponi oporteret, dulcius uisum est, ignoti, ignaui, & ignari dicere, quam ut ueritas postulat. lib. 7. cap. 9.

Picis Nemeturicæ) A loco nomen accipit, ut Nemeturica diceretur. lib. 12. cap. 24.

Nepa) Nepam dicunt esse scorpium, quamuis quidam cancrum dici existiment. M. Tullius, Pectusq; nepai. libro 11. cap. 2.

Nepotum fructu) Palmites in uitibus nepotes narrantur, translatione facta ab hominibus, hominumq; sobole. Infra quoque inquit, Nepotes natos discernemus. lib. 3. cap. 6.

Nesotrophij) Nesotrophium nomine Græcanico dicitur locus in quo anates aluntur. Græci enim νίστρον uocant anatem, & τροφήν, alimentum. Scribit Plutarchus Catonem Censorium aluisse domesticos egrotos carnibus nesarum, & phassarum: expone anatum, & palumborum. Græci φάραξ dicitur palumbus.

Sine nitro) Qui uult brassicam uiridem efficere in co-
ctura

Etura adhibeat nitrum, cuius natura non multum distat à sale. Hinc exijt illud epigrammatistæ: Ne tibi pallentes moueāt fastidia caules, Nitrata uiridis brassica fiat aqua. Plinius: In coquenda brassica nitrum uiriditatem custodit. Apitius quoque inquit, ut omne olus smaragdinum fiat, cum nitro coquatur, olus autem smaragdinum pro uirenti positum est, à uirore smaragdi, qua gemma nihil est uiridius. lib. 11. cap. 3.

Nomenclationis) Nomenclaturæ, nominationisq; uocat enim eleganter aucupium nomenclationis diligentiam illam immodicam, atq; superuacaneā percensendi nominatim uocabula omnium uittium, quarum infinitus est numerus, infinitæq; appellationes. de seruo nomenclatore scripsimus affatim in Tranquilli commentarijs. lib. 3. cap. 2.

Optima nomina) Id est, debitores. Liuius nomina impeditoria, uocat malos debitores. Apud Iurisperitos locutio usitatissima est, ut nomina pro debitis, & debitoribus usurpentur. Hinc illud Scæuolæ: Filio meo nomina ex Calendario quæ elegerit filius meus sibi x x. dare damnati sunt, sine dolo malo: & cum omnis propè substantia Calendarij x x. nominibus contineretur, quæsitum est, an huic filio eorum nominum electio sit pernuttenda. In topicis argumenta ducuntur ex ea pecunia, quæ in nominibus debeatur. Apud Satyricum poëtam nomen hoc intelletu accipiendum est in eo uersu: Cum uenit ad dubium grandi cum codice nomen. Vbi codex significat librum, siue Calendarium, in quo ratio accepti, expensiq; perscribitur, de quo sic inquit M. Tullius: Non refert parua nomina in codice, id est, paruas summas debite pecunie, non scribit in codice accepti, & expensi, in quo nomina, id est debitores, digerere, & diligenter perscribere negotiatores,

res, mensurarijque consueuerunt. Illud Senecæ sat notum: Nunquam magis nomina facio, quam cum dono. Quò sententialiter ostendit, debitores ueros parari liberalitate oportere. lib. 1. cap. 7.

Nomophylacas) Vocabulum Græcum, siue Græanicum est: quod significat legum custodes. Tradunt Græci scriptores, nomophylacas fuisse apud Athenienses magistratum quendam, qui cogebat primores uti legibus. Differunt à nomothetis, nomophylaces, quoniam hi custodes sunt legum, illi conditores. M. Tullius in libro de legibus sic refert, Græci hoc diligentius, apud quos nomophylaces creantur, nec hi solum literas (nam id quidem etiam apud maiores nostros erat) sed etiam facta hominum obseruabant, ad legesque reuocabant. lib. 12. cap. 3.

Vini nota) Est uinum primæ notæ, quod est generosissimum, & secundæ, & tertiæ notæ, id est, secundæ, & tertiæ loci, atque ita gradatim prout bonitate præstat, dicitur quæcunque uini nota, pro, uinum quodcunque tam nobile, quam ignobile. Horatius: Chio nota si commixta Falerni est. lib. 12. cap. 19.

Noxæ dedimus uelut carnifici) Verbum est iurisconsultorum, quod significat tradere seruum nocentem ob noxam, id est, delictum actori iniuriarum. Nam quando seruus deliquerat, licebat domino deditioe ipsius corporis, quod deliquisset, cuitare litis æstimationem. Detracta noxæ deditioe, dabatur noxalis actio in dominum: qui si decessisset, hæres eius non tenebatur, ut docet Ulpianus, titulo de noxalibus actionibus. Igitur nunc quadam decenti similitudine conqueritur Columella rem rusticam dedi, ac tradi pessimis seruis, uelut carnificibus tanquam nocentem, ac pessime tractandam, sicut seruus qui deliquerat à do-

mino dedebatur illi, cui nocuerat: & per eam noxæ dediti-
onem transferebatur dominium in actorem. Dedita autē
noxæ mancipia à nouo domino male multari, tractariq;
solebant. Hinc obnoxius obligatus pœnæ dictus ob noxā,
id est, delictum. Col. in præfat. lib. 1.

Nubilarium applicari) Rusticum ædificium est nubi-
larium, à nubilo aëre dictum, sub quod totam messem fun-
di, & semitrita frumenta conferre rustici consueuerunt, si
repentinus imber per trituram interuenerit. Id autem nu-
bilarium iuxta aream est faciendum: dicitur & nubilar.
lib. 1. cap. 6.

Numellis) Numellæ, quarum mentio fit à Plauto, sunt
uincula, quibus quadrupedes in pascuis deligantur, unde
& nomen impositum est: siquidem Græca uoce νομαί di-
cuntur pascua, unde & Apollo Nomius creditur esse co-
gnominatus. lib. 7. cap. 8.

Numidicam dicunt) Dissentit à Varrone scribente,
gallinas Africanas à Græcis appellari Meleagrides, tan-
quam res una sit, nomina tria: ut Africane, Numidicæ,
Meleagrides pro uno, eodemq; auitio habeantur. Sunt
autem gallinæ gibbosæ uarijs plumis sparsæ, quæ ob id à
Martiale dicuntur guttæ Numidicæ. Ab Horatio, Afræ
auis: de his intelligi uoluit Papinius in syluula: Quas udo
Numidæ legunt sub austro. lib. 8. cap. 2.

○

Obescant) Esca pascunt, ac saginant, ab esca ductum
uerbum obescare, sicut & inescare. lib. 8. cap. 7.

Opus obibit) Peraget, adibit. lib. 4. ca. 24.

Obligat) Alligat, obligare uulnus est alligare, fascijsq;
uinciri. lib. 11. cap. 2.

Obsidia) obsidionem, & insidias. lib. 9. cap. 7.

Obsoletior

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

Obsoletior) Squalidior, decoloratiorq; lib. 2. cap. 11.

Obstetricum) Obstetrices dicuntur, quæ præsto sunt foeminae parturienti, dictæ ex eo, quòd opem ferant, uel ut interpretatur diuus Ambrosius, quòd obsistant, ne foetus recens editus in terram defluat. Plinius & Aristoteles frequenter testimonia citant obstetricum, tanquam in rebus talibus peritissimarum: nanque diutino usu, qui magister est optimus, exercitatissimæ non parum multa melius no- uere, quàm medici lib. 7. cap. 3.

Cum obstipæ sues) Obstipum uocabulo antiquo dicunt obliquum. Solent hypocritæ tristes, & adumbrati philosophi incedere ceruice obstipa, & capite obliquo. Hinc exijt illud Persianum: Obstipo capite, & figentes lumine terram. Horatius: Stes capite obstipo, multum similis metuenti. Scribit Sueto. Tiberium fuisse ceruice rigida, & obstipa. Plinius noster memorans & ipse signa ægrotantis suilli pecoris, quod à Columella dicitur obstipum, dixit obliquum: sic enim inquit, Index suis inualide cruor in radice setæ dorso euulsæ, caput obliquum in incessu lib. 7. cap. 10.

In occatum) Occatione facta satum. Occare autem, hoc est glebas comminuere satores solent, & quasi occidere, unde & nomen. Quidam ab occæcando occationis uocabulum dictum esse autumant. Occator nominatur is operarius, qui facit occationem. Iocus Plautinus hinc innotuit: Occatorem dicere debebas prius: nam semper occant priusquam sarriunt rustici lib. 2. cap. 8.

Occidit mane) Occasum matutinum intelligit. De quo Plinius scitissime scribit: cum uerò ait, Exoritur mane, signat ortum matutinum lib. 11. cap. 2.

Tam otij, quàm negotij. M. Tullius in oratione pro Plautio

Plautio sic scribit: Etenim M. Catonis illud, quod in principio scripsit originum suarum semper magnificum, & præclarum putavi. Clarorum uirorum, atq; magnorū non minus ocij, quā negotij rationem extare oportere. Econtrario dicere solebat Galba, neminem rationem ocij sui reddere cogi. lib. 2. cap. 22.

Oculi domini) Maiores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerant: & ut autor est Aristoteles in Oeconomicorum primo, Persa interrogatus quid equum maximè saginaret, oculus domini respondit. Item Libycus quod stercus agro foret utilissimum, domini inquit, uestigium. Huc pertinet scitum illud Catonis, Frons occipitio prior est, quo eleganter significatur frontem, hoc est præsentiam domini, & aduentum plus prodesse fundo, quā occipitium, id est, absentiam atq; discessum. Alibi tradit Columella oculos, & uestigia domini res esse in agro saluberrimas. lib. 3. cap. 21.

In Oeconomico) M. Tullius secundo de Officijs sic refert: Has commodissimè Xenophon Socraticus persecutus est in eo libro, qui Oeconomicus inscribitur, quem nos ista ferè ætate cū essemus, quo es tu nunc, è Græco in Latinum conuertimus. lib. 11. cap. 2.

Offa) Massula, & frustum. lib. 12. cap. 38.

Oleastellum) Ab oleastro forma diminutionis deducitur oleastellum, tanquam olea hoc etiam nomine dicta sit, quia similis est bacca oleastri, hoc est, oliuæ syluestris. lib. 12. cap. 24.

Oliuitas) Oliuitatem grammatici esse dicunt, frustum oleæ. Verum, ut ego sentio, non tam frustum oliuæ significat hæc dictio, quā tempestiuitatem, tempus quæ oliuæ legendæ, ipsamq; collectionem tempestiuam, & ut ita di-

cam uindemiam olei. Hoc docet ipse Columella qui paulò mox inquit, Media est oliuitas, plerunq; initium mensis Septembris. lib. 12. cap. 47.

Vuae ollares) Scriptores uuas ollares uocant quæ in ollis fictilibus conditæ perenant, sunt durabiles. Plinius tradit uenuculam uuam ollis aptissimam. Hinc illud Horatianum: Venucula conuenit ollis. De ollaribus uuis ait Papius in hendecasyllabo. Ollares rogo non licebat uuas, Quidã creta figulina uuas illinunt, siccatasq; sole suspendunt usu diluentes cretam. Liguria uuas sole siccatas iunceis fascijs inuoluunt, Græci platani folijs inuoluunt, aut ipsius uitis aut fisci. Ollares uuae, hoc est, in ollis seruatae, os stomachumq; et auiditatem excitant, paulò tamen grauiorres existimantur fieri uinaciorum halitu. Galenus eas celebrat, putatq; saluberrimas. Docet hoc in loco Columella quemadmodum ollæ fictiles parandæ sint, quibus uuae conditæ seruentur. lib. 12. cap. 43.

Velut olympionicarũ equarum) Equæ dicuntur olympionice quæ in olympico certamine uictrices sunt, sicut olympionicas uocant uictores athletas in olympijs ludis. M. Tul. Cum Rhodius Diagoras olympionices nobilis uno die duos suos filios uictores olympiæ uidisset. Apud Græcos esse olympionicem iudicatur propè maius & gloriosius, quam Romæ triumphasse. lib. 3. cap. 9.

Itemq; onagro) Asinus syluestris dicitur onager, cuius pullos uocant lalisiones. Epigrammatista: Dum tener est onager solaq; lalissio matre Pascitur, hoc infans & breue nomen habet. Tradit Plinius mulum ex onagro & asina genitum omnes antecellere. M. Varro, Asinorum genera duo, unum serum, quos uocant onagros. lib. 6. cap. 36.

ἄρνιθος) Græci ἄρνιθα gallinam uocant & alitem, τῶν

ορνυ alimentum: unde ornithotrophia loca nominamus quibus gallinæ inclusæ saginantur. Dicuntur & ornithones generali uocabulo, sunt auium receptacula, auitaria inferius lata dictione nominantur gallinaria. lib. 8. cap. 2.

Opacentur) Obumbrentur. lib. 5. cap. 3.

Operculati) Operculus tecti. lib. 11. cap. 2.

Opiuchos) In cælo supra Scorpionem constitutum est sydus ita figuratum, ut manibus anguem medium teneat: unde à nostris dicitur anguifer & anguitenens, à Græcis ophiuchos, qui dicunt ορνυ serpentem, καὶ ἴχω teneo. Quidam appellant ophiulcum, ab eo quod est ἴχω tra=ho, celebratior est prior lectio. apud Higinum fabulosa narratio est quis fuerit hic anguitenens. Habet in capite stellam unam, in utroq; humero singulas. In sinistra manu tres, in dextra quatuor. Totus constat ex stellis numero uiginti tribus. lib. 11. cap. 2.

Orbiculata) De his mentio fit à Cælio scribente: Malis orbiculatis esse pasti uidentur. Plinius autor est orbiculata dici ex figura orbis in rotunditatem circumacti. libro 12. cap. 45.

In orcas) Vasa sunt fictilia quibus penora conduntur. Persius, Menaq; quod prima nondū defeceritorca. Apud eundem accipitur pro uasculo oleatorio, scribentem, Augusto collo nō fallierorca. Apud Pliniumorca est bellua marina formidande uastitatis & formæ. De orcis ficarijs, id est quibus fici conduntur, sic inquit Plinius in xv. At ubi ficorum copia abundat, implenturorca, in Asia cadi. lib. 12. cap. 15.

Opimant) Pingues faciunt, & saginant. lib. 8. cap. 9.

Orchos) Legendum orchis, species oliuæ est & nomē, orchis, siue orchites. Vergilius tria oliuarum genera di=

xit illo uersu: Orchites & radij, & amara posia bacca. In codicibus mendosis legitur orchades: autumāt grāmatici orchites dici à forma testium, qui Græcè nominātur ὄρχιδες, unde & buteonē, quod genus est accipitris, triorchē uocant, quia scilicet tres numero testes habet. lib. 5. cap. 6.

Organum) Docet Vitruuius nomine organi machinas significari multifarias in architectura. lib. 3. cap. 13.

Origum) Ex genere caprarum sunt origes à quibusdam soli dicti contrario pilo uestiti, & ad caput uerso. In uenalis, Et Getulus orix. Item epigrāmatisa, Sæuus orix cōstat quid mihi morte canum. Scribit Plinius origem esse unicornem, & bisulcum. Idem tradit, in Africa generari origem perpetuo sitientē ex natura loci potu carentem, cū mirabiliter efficax sit ad remedia sitientium. Nanq; Getuli latrones eo durāt auxilio, repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris haustu uesticis. lib. 9. cap. 1.

Ornithiæ) Fauoniū uentū quidā Chelidoniā uocant, ab hirūdinis uisu, quæ Græcè dicitur χελιδὼν. Tūc enim incipit flare, cū hirūdines aduentant per uer. Nonnulli appellant ornithiā ab aduentu auū, quæ Græco uocabulo ornithes nominātur. Flant autē uenti ornithiæ, ut docet Plin. uno & septuagesimo die post brumam. Aristoteles quoq; in secundo Meteororū tradit, ornithias flare post brumā, esse etesias debiles. De etesijs, alibi plura. lib. 11. cap. 2.

Ornithones) Septa in quibus aues pascuntur, ornithones appellantur Græca dictione, siquidē ὄρνις dicitur auis, & gallina. Boëtius composuit ornithogonia, id est, de auium generatione. Lege Varronem, & Gellium, qui te docebunt quid sint ornithones. Item M. Varro ornithoboscion nominat gallinaria, hoc est, loca, quibus gallinæ incluse pascuntur. lib. 8. cap. 1.

Orthocissos) Græco uocabulo orthocissos dicitur recta hederæ, quæ per se rigens stat sine adnunculo. lib. 11. ca. 2.

Oscilla lupinorum) Quæ hic oscilla lupinorum dicuntur à Columella, ea Plinius noster uocat umbilicos, cuius uerba subscripsi: quæ sunt hæc cū uerbis Columellæ cōgruentia, Condi lupinos in fumo maximè conuenit, quoniam in humido uermiculi umbilicum eius in sterilitatem castrant. Videtur autem dici oscilla, quasi parua ora tertio gradu diminutionis, unde & oscilla Vergiliana cōmodè deduci possent, quamuis grammatici aliter enarrent, quibus non assentior. Quidam malunt legere oscilla lupinorum, quasi ossa minutula, uocabulo ab osse, nō ab ore, deflexo, uerum agricolæ super hoc consulendi. Mos fuit priscorum, ut oscilla fictilia, id est, imaguncula, & sigilla uenderentur, quæ homines pro se, & pro suis capitibus in sacellū Ditis offerrent, in festiuitate sigillariorum. lib. 2. cap. 10.

Oues uestire) Hinc pellitæ oues dictæ, quale erat pecus Tarentinum, de quibus suprâ diximus. lib. 2. cap. 22.

Oxygalam) Docet Plin. oxygalam appellari butyrū quod in summo fluit, et supernatat, cui additur exēpto sal: fit et oxygala alio modo, uidelicet, recens lac cum acido lacte miscetur, acescitq; , quod & utilissimum stomacho. Græcè dicitur ὀξύγαλα acetum, ὀξύ τὸ γάλα, lac, inde copulatis dictionibus fit oxygala. Galenus meminit casei, quem oxygalacticum appellat. Nūc noster Columella plurimis condimentis docet oxygalam fieri. lib. 12. cap. 8.

Oxymelli) Fit uinum ex aceto, & melle quod oximel uocauerunt uoce Græcanica. Nam ὀξύς dicitur Græcis acetū, & μέλι mel. Fit autē oxymel hoc modo: Mellis decem libræ cum aceti heminis quinq; , hæc decies subseruefaciūt, atq; ita sinūt inueterare. Themison summus autor,

damnauit oxymel, & hydromel. Est autem hydromel uinum ex aqua & melle confectū, unde & nomē. Celebrāt autores & omphacomel, quod fit ex uua semiacerbæ succo, & melle fortiter trito, unde & nomen, Græcè enim ὄμψακός dicitur uua acerba, & ὄμψακίς uocat uuas, & fructus immaturos. Hinc omphacium oleum dictum, quod ex oliuis acerbis quas drypas uocant, fit: & omphacium ex uua, quod uulgò agreste nominitant. lib. 17. cap. 95.

Oxyporum) Condimenta, quibus inest acetum, quæq; aceto diluuntur, generali uocabulo uocāt oxypora. Græcè enim acetum dicitur ὄξος. Ex eodē genere est oxybaphon, quasi dicat, intinctus aceti: quanquàm oxybaphon uas quoq; sit acetū continēs, ut docet Suidas. Oxybaphi meminerunt Aristophanes, & Pollux. Plin. in xx. differens de fœniculo sic scribit: Idipsum condimentis propè omnibus inseritur, oxyporis etiā aptissimè. Ex eodem quoq; genere est oxygarum: sic enim uocant liquorem gari cum aceti mxtura conditum. Plinius in xxxi. docet liquoris exquisiti genus esse, quod garon uocauere, quod olim cōficiebatur ex pisce, quem Græci garon uocabāt, unde & nomē. Postea ex scombro pisce laudatissimū factū est, appellabātq; garū sociorū. De oxygario ait Epigramatista: Inter lactucas oxygarūq; liber. li. 12. cap. 56.

P

Ex uetere palma) Nomine palmæ uitem significari supra annotauimus. lib. 3. cap. 17.

Vitis paletur) Palis adminiculetur, & pedamentis filiatur. lib. 11. cap. 2.

Palæ) Membranas illas intellige quæ sub gutture galorum sunt pendulæ tanquā quædam palcaria. M. Varro, Palca rubra subalbicanti. lib. 8. cap. 2.

IN COLVMELLAM.

Palmipedalis deponi) Dicitur malleolus palmipedalis, qui habet longitudinem pedis, & palmi. Palmum autem constare digitis quaternis docet Vitruuius. Pes constat ex palmis quatuor, hoc est, digitis sexdecim. Cubitus ex sex palmis, id est, digitis 96. lib. 3.

Palmas relinquito) Vitis ut docet M. Varro, dicta pārcilema est, à pariendo, deinde immutatis literis palma. lib. de arb. cap. 10.

Pāpinare) Vineā pāpinare, & pāpinos superuacuos detrahere. Arbuſta pāpinari nō est moris. Nam, ut inquit elegāter Plinius noster, plurimæ arbores amputari sibi uolunt onerosa, & superuacua: sicut nos unguē, & capillū. In pampinatione nō hos oportet pāpinos detrahere, qui cum uua sint. lib. 13. ca. 10. hinc pāmpinator. lib. 4. ca. 17.

Pampinariuſ palmes) Duo genera palmitū: quod è duro exit, materiamq; in proximū annum promittit, pampinariuſ uocatur, alteruſ fructuariuſ. lib. 5. cap. 6.

Nec pandantur) Curuētur. pandere & pandare uideatur uſurpatum in eadē ſignificatione pro curuari. Vnde pandationes dictæ curuationes. Plinius: Facile panditur iuglans. Vitruuius in 11. Ulmuſ & fraxinuſ non habent rigorem, & celeriter pandāt. Idem in v 11. Cum ſoliduſ erit contignationibuſ areſcētibuſ, aut pandatione ſidentibuſ. lib. 4. cap. 17.

Panxeris) Plantaueris, à pango. lib. 11. cap. 2.

Cum rationibuſ paria ſacere) Id eſt, ratio accepti expenſiq; bene conueniat, ut quantum pecuniæ acceperit à domino, tantum reddat, eloquutionis genus perquam ſāmilinare eruditioribuſ. lib. 1. cap. 8.

Parilibuſ) Parilia appellant diem uigeſimumuſ primuſ meſiſ Aprilis quo Roma condita eſt, quæ & palilia nominātur

minatur à Pale dea pastorū. Solinus autumat parilia dici quasi à partu Iliæ, uidelicet Romulo & Remo cōditoribus urbis Romæ. Festus Pompeius sic scribit, Parilibus Romulus urbē cōdidit, quem diem festū præcipuè habebant minores. Plinius tradidit sidus fucularū uulgo appellatum esse palilicium, quoniā exoriuntur undecimo Cal. Maij quo urbis Romæ natalis est. Probus grammaticus docet parilia dici per literam transpositam, quæ si suo loco poneretur, palilia diceretur. lib. 7. cap. 3.

Et parta) Nouè positum pro foeta, & ea quæ peperit. lib. 7. cap. 4.

Pastinationis officium) Pastinare in cultura uinearum uerbum frequens pro eo quod est fodere, & repastinare, refodere. Pastinatus Plinio est nomen quarti ordinis pro pastinatione: dicitur autem à pastino, quod ferramentum est bifurcum, quo semina panguntur, Pastinator, ipse fossor nuncupatur. lib. 3. cap. 11.

Pauicula) Instrumentum est à pauiendo dictum. Est enim pauire ferire, percutere, solidare, unde pauimenta nomen acceperunt. Cato Portius, Comminuito terram pauicula, aut cylindro coæquato. lib. 11. cap. 3.

Pauseam) Genus est oliuæ quæ & posea nominatur, cuius meminit Maro illo uersu, Orchites & radij & amara pausea bacca. lib. 12. cap. 7.

Pecuaris) Custos pecoris, quem & pastoralem uocant. lib. 7. cap. 12.

Vnum hoc diuitiarum genus) In decretis canonicis ex diui Augustini autoritate sic scriptum legimus: Quicquid antiqui habebant, in pecoribus habebant, unde pecunia quoq; appellata est. Subscribit huic opinioni Ouidius illo uersu: Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia di-

eta est

Æta est. Plinius uerò autumat pecuniam à nota pecudum esse appellatam, qua primum signatus est nummus. Donatus Vergilianus commentator autumat pecuniam, ideo à pecore dictam, quia antiquitus fiebat ex corio bubulo. Inde apud scriptores nummi scortei nominantur ex corio facti. lib. 6. in præfatione.

Pedandæ uineæ) Id est, pedamentis siue palis munien-
dæ. *Dicimus palum, pedamen, pedamentum, statumen, ri-*
dicam pro adminiculo atque fulcimento, quo uitis innixa
recta consistit. libro 4. capite 13.

Herba pedicularis) Alia est herba quam pulicarem uo-
cant, quæ Græce dicitur psyllion. Habet enim semen simi-
le pulici, unde & nomen $\psi\upsilon\lambda\lambda\alpha\varsigma$ Græca uoce pulex dici-
tur. lib. 6. cap. 30.

Pediculos) Petioli, pedicini, pediculi dicuntur, quibus
fructus in arboribus continentur, quasi parui pedes. libro
12. cap. 44.

Pelamis) Ex thynno nascitur cordyla, quæ à limo pe-
lamis incipit uocari, quasi lutaria ac limosa: ubi annum
tempus excessit, appellatur thynnus. lib. 8. cap. 17.

Peragere laboris sui pensum) Translatio sumpta ab
ancillarum ministerio, quibus dominæ dant pensa per sin-
gulos dies absoluenda, nec antequàm absoluatur ullum
datur laxamentum. M. Varro consimiliter: Quoniam
nos nostrum pensum absoluimus. Et Plautus: Meum pen-
sum lepide accurabo. lib. 3. cap. 10.

Serum percolari) Liquorem lactis quodam quasi cola-
torio eliquari defecariq;. Vergilius: Pasce sero pingui.
lib. 7. cap. 8.

Peristerones) $\pi\epsilon\iota\sigma\tau\epsilon\rho\upsilon\varsigma$ dicitur columba: unde peristere-
onas uocant columbaria, quæ & peristerotrophia nomi-
nantur.

nantur: quamuis proprie columbaria dicantur nidificia columbarum, quae singulis paribus fiunt intra peristerotrophion, quae, ut docet M. Varro, debent esse rotunda in ordine crebra, ita ut singula habeant os quò introire, & exire possint. Peristereos uocatur herba, caule alto, foliato cacumine, columbis admodum familiaris, unde & nomen: hanc habentes negant latrari à canibus. lib. 8. cap. 1.

Nec perlibrata) Id est, non ad libellam aequata, nec uelut ad normam aequabiliter complanata. M. Varro consimiliter inquit, Campester locus, is est melior, qui totus aequabiliter in unam partem uergens, quam is qui ad libellam aequus. lib. 2. cap. 2.

Perose) Odio habentes. lib. 8. cap. 11.

Perticalis salix) Duo sunt genera salicum: sunt uiminalis, ex quibus uimina fiunt, & uincula. Sunt perticales, ex quibus perticae caduntur. Viminalis salix est humilior, perticalis sublimior. lib. 4. cap. 31.

Velut petum) In oculis peti dicuntur modicè deprauati. Id quod cum uenustate potius quam debonestamento. Vnde Venus oculo peto esse traditur iuxta illud Ouidianum, Minerua flauo numine, Venus peto. Apud Horatium in Sermonibus, Strabonem appellat petum pater. Hinc Romae fuerunt cognomina Petorum. Hinc petum accipe pro bono, & lepido: tanquam uocabulum hoc tractum uideri possit à uerbo Graeco πέρταμαι, quod uolare significat. Nam ex uolatu auium signa obseruatur prospera, & optabilia. lib. 6. in praefat.

Φαγεδαινα) Phagedaenae sunt ulcera, quibus Plinius remedia multa ostendit efficacissima. Item phagedaenas uocant homines sine fine esurientes. lib. 9. cap. 13.

Pyctes) Gallinaceum pugnatore scite uocant pyctem, quasi

quasi pugilem, & in pugna athletica certantem. πύγξια
 Græce pugil nominatur. Vnde & pyctale certamen ap=
 pellatum quod inter pictas fit. Dictio quidem Græca est,
 sed nostris quoq; usitatissima. Firmicus Maternus scribit
 leporis sydus in horoscopo facere pictas macherarios.
 Heliogabalus, autore Lampridio, gladiatores ante con=
 uiuium pugnantes sibi, & pyctas frequenter exhibuit.
 libro 8. cap. 2.

Pinsiti alij) Allium pinsitū intellige id, quod uulgo di=
 citur pistum, & molitum. lib. 6. cap. 6.

Piperis albi) Tria piperis genera celebrāt scriptores,
 album, nigrum, longum. Arbores quæ gignunt piper, iu=
 niperō sunt similes, siliquæ tostæ sole faciunt id, quod uo=
 catur piper longum. Hoc tostum solibus fit nigrum, &
 rugosum, quod gratius est. Hinc illud Persianum: Rugo=
 sum piper, & pallentis grana cymini. Apud Horatium,
 ait Catius ganeæ magister, Ego fecem primus & alec, Pri=
 mus & inueni piper album. Galenus in simplicibus piper
 album docet feruentis esse naturæ. lib. 12. cap. 56.

Pipiant) Vocem emittant. Gallinæ dicuntur pipire si=
 cut oues balare, sues grunire. Pipatio dicitur clamor plo=
 rantis lingua Osca. lib. 9. cap. 5.

Piscis austrinus) Duo sunt in signifero pisces: alter no=
 tius, siue austrinus nominatus, quia ad austrum spectat: al=
 ter boreus, quia spectat ad polum arcticum, & regionem
 borealem. Coniunctio horum piscium nodus uocatur. lib.
 11. cap. 2.

Pastinale) Lego pistrinale à pistrino. Nam & Plautus,
 pistorēs uocat scrophipascos, tanquam scrophas in pistri=
 no pascentes. lib. 7. cap. 9.

Pollentia) Nomen est ciuitatis cisalpinae, quæ censetur

uelleribus fusci coloris. Hinc illud Silij, Fuscique; ferax Pollentia uilli. Epigrammatista quoque celebrat lanas Pollentinas. lib. 7. cap. 2.

Thuris polline) Farinam sine flore autumat Plinius pollinem in tritico appellari, quod in siligine uocant florem. Hinc pollinctores dicti, cōfectores pollinis. Hinc pollinaria cribra, siue excussoria farinaria. lib. 6. cap. 29.

Pondo libras) Quod genus locutionis frequentissimum est apud scriptores, ut pōdo ponatur pro libra: unde ueteres autore Quintiliano, dixere duapondo, & trepondo, pro duabus, & pro tribus libris. Interdū pondo, pro pondere usurpatur. Liuius: Corona libra pondo. lib. 6. cap. 6.

Imporcatū occabimus) Sunt porcæ in agris elata terra inter duos sulcos, ab eo dictæ, quòd frumentum porriciat. Nam cum sic aratum est, ut inter duos latius distantes sulcos medius cumulus siccam sedem frumentis præbeat, ea porca est. Rustici easdem liras uocant. Hinc imporcatum semen eleganter dictum per porcas ingestum: apud Plinium legimus, porculeta uocari ab Umbris, & Marsis interualla intermissa ad uicenos pedes, inter binas uites arationis gratia. Idem porcellas uocabulo diminutionis appellat. Autumant grammatici, porcas in agris dictas esse, quòd porriciant, id est, prohibeant aquam frumentis nocere, uel quòd porrigent frumentum. Mensura autem porcæ, est in longitudine c x x v. pedum, in latitudine x x x. lib. 2. cap. 10.

Porculatoris) Porculator proprie is dicitur, qui curat porcellos lactentes. Porculatio nutritus porculorum. libro 7. cap. 9.

Porri caput) Id genus porri intelligit, quod uocant capitatum, ad differentiam eius, cui sectiuo nomen est. Cui
 auctorit

autoritatem dedit Nero, uocis gratia uescens eo ex oleo omnibus diebus per menses aestatis. Antiqui uolentes facere capitatum porrum, silice, uel tegula subiecta capita dilatabant. lib. 11. cap. 3.

Sicut *precia*) De his Vergil. *Purpureæ, preciaeq;* Existimat Seruius dici *precias*, quasi *præcoquas*, ex eo, quòd citò murescunt, et ante alias sale coquuntur. lib. 3. ca. 2.

Præsidarij malleoli) Qui quasi in præsidio relinquuntur, uitiumq; tutela, quales sunt fructuarij. Est in uite palmes, quem quidam custodem, alij *resecem*, nonnulli *præsidarium* appellant: à *Columella* alibi *subsidiarius* quoque nuncupatur. lib. 4. cap. 16.

Primas tribuerunt) *Honestâ locutio*, ut *primas tantum absoluteq;* dicamus pro *primatum*, & *primum locum*, ac *primas partes*, nec opus est addere *partes*. Sic plerique omnes ex ueteribus scriptoribus, qui purè, munditer, Latine, scribere cõsueuerunt. *Quintilianus*: *Secundas confessione plurimorũ Philetas occupauit*. *M. Tullius loquendi norma*, & *scribendi lex* sic inquit: *Huic primas dedisse Demosihenes dicitur, cum rogaretur, quid in dicèdo esset primum, huic secundas, huic tertias*. lib. 2. cap. 17.

Procyon) *Horatius ait in carminibus*: *Iam Procyon furit*. Dicitur hoc *sydus Græca uoce procyon*, quasi ante canem exoriens: de quo *M. Tullius*: *Ante canem procyon Graio qui nomine fertur*. Hoc *sydus*, ut autumat *Plinius*, apud Romanos non habet nomen, nisi uelimus intelligi *caniculam*, hoc est, minorem canem: exoritur cum Leone, ut docet *Higinius*. lib. 11. cap. 2.

Prodromu) *Etesias uentos significat*, qui *prodromi uocantur*, ex eo, quòd *præcurrunt*, anteceduntq; *ortum caniculæ*. *Ioannes Baptista dictus est prodromos*, tanquam *præcursor*

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

præcursor domini. lib. 11. cap. 2.

Productissimum) Longissimum , proccrissimumq; .
libro 3. cap. 10.

Progemmet) Gemmas emittat. lib. 4. cap. 24.

Proluue) Stercore. Verg. Fœdissima uentris Prolu-
uies. lib. 8. cap. 3.

Rebus promercialibus) Promercales res dicuntur, quæ
uenales inter mercimonia proponuntur. Sicut à Suetonio
promerciale aurum dictum, ab Aulo Gellio, promercalia,
quæ uenui subiçiuntur. Deniq; quicquid pro merce distra-
hitur, id promerciale dici potest. Alibi ait Columella con-
similiter pecuniam neq; in pecore, neq; alijs rebus pro-
mercalibus occupet. lib. 1. cap. 8.

Proritet) Inuitet, incitet, allectet. lib. 3. cap. 2.

Non prouinciale, sed Italicus ager) Attendēda est ele-
gantia scriptorum celeberrimorum, qui regiones omnes
præter Italiam prouincias appellāt, & homines bifariam
partiuntur, in Italicos, & prouinciales. Plinius in Episto-
lis: Italicus est, an prouincialis. Infrà Columella duo gene-
ra facit arborum, alterum Italicum, alterū prouincia-
le, quasi dicas, externum, & peregrinum. lib. 3. cap. 3.

Pulicosæ) Quam pulices infestant: sic & pediculosus
dictus plenus pediculorum. lib. 7. cap. 13.

Pullationem) Pullorum prouentum, fœturamq;, & edu-
cationem. lib. 8. cap. 5.

Pullescit) Sobolescit, & pullulos, fœtusq; progignit:
interdum uitis luxuria se consumit. lib. 4. cap. 21.

Pullicies) Pro pullis, & pro prouentu, & fœtura pul-
lorum. lib. 8. cap. 11.

Pullula terra) Coloris nigri, quem pullū uocāt. Pulligo
Plinio est nigritia quædam lanarum Tarentinarum, pro-
pè pe

IN COLVMELLAM.

pè peculiaris, declinans in fuluum colorem. lib. 2. cap.

Ouem pulmonariam) Pulmone laborantem : in cuius pulmonibus uitium est. Græco uocabulo peripneumonici dicuntur, hi quos pulmo male habet, & qui Latina uoce pulmonarij nominantur. lib. 7. cap. 5.

Pulmonariæ) Pulmōis uitio laborātis, hoc est, peripneu monicæ, prout Græco uocabulo nominātur. li. 7. ca. 10.

Pultarios) Vascula sunt, à pulte dicta : apud Cor. Celsum frequens est mentio uasculi pultarij. lib. 12. cap. 43.

Vberior puluerationibus) Plinij uerba sunt huic sententiæ mirè congruentia, quæ subscripsi. Transpadanis cineris usus adeo placet, ut anteponant fimo iumentorum: sunt qui puluere quoq; uuas ali iudicent, pubescentesq; puluerent, & uitium, arborumq; radicibus aspergant, quod certum est Narbonensi prouinciæ, & uindemias certius sic eo coqui, quia plus puluis ibi, quàm sol cōfert. lib. 4. cap. 28.

In puluinis) Puluinis per trāslationem appellat partes illas in areolis hortorum, & uinearum cultura molliores, eminentioresq; & quædam quasi dorsa, quibus perinde ac puluinis molliter semina disponuntur. lib. de arboribus. cap. 10.

Pumiles) In omni genere animalium sunt pumiliones, atq; etiā inter uolucres, ut docet Plin. Dicimus pumilos, & pumiliones. Papinius in syluis: Mirantur pumilos ferociiores. Sunt autem pumili, siue pumiliones breuis stature animantes, nam Græca uoce, uulgo quoq; usitatissima dicuntur. Aul. Gellius asserit nanum Latinam esse dictionem. Hinc illud, Et me genij nana per salicta bigis rheda rapit citata nauis. lib. 8. cap. 2.

Fuerit pusilosa) Ouis dicitur pusilosa, quā infestat sacer

cer ignis, quã pufulam uocãt pastores. Vnde à pufula pufilosa deducitur. lib. 7. cap. 5.

Q

Quadratas) Quadrata corporis statura dicitur eruditis, quæ neq; longa, neq; breuis sit, sed in meditullio posita. Vespasianus imperator fuisse fertur statura quadrata. Quadratũ canem probat infrã Columella, melioremq; ait esse, quã longum aut breuem. lib. 7. cap. 9.

Quadrifidas ridicas) Tanta est crassitudo, et robur tale, ut scindi possit in quatuor partes, et quaterna pedamenta, siue statumina, siue adminicula, quæ & ridicæ uocantur. Consimiliter inquit, poëta: Quadrifidasq; sudes. lib. 4. cap. 33.

Sint quala) Vasa sunt uiminea in supellectile rustica. quasillum diminutiuo uocabulo appellant uas lanificijs aptum, qui & calathus dicitur, in quo pensa mulierũ, & trama uoluuntur. Horat. Tibi qualũ Cythereæ puer ales. Prisci Thalassionem uocauerunt. Apuleius: Qualum panis rumigabam. Præcipit Cato, ut uillicus habeat in instrumento rustico uiginti quala satoria, uel alueos quadraginta, quibus frumenta quæ serimus, continent satores. lib. 7. cap. 3.

A) Quinquatribus) Quinquatria sunt feriæ quinque dierũ dicatæ Mineræ, quæ mense Martio celebrabantur. Quidam autumant Quinquatrum unum tantum diẽ festum esse ex eo dictum, quòd post diem quintum Iduum celebraretur, sicut sexatrus dictus, post diem sextum Idus celebratur, & septimatrus post diem septimum. De quinquatribus Ouidius in Fastis copiose perscribit. Meminit & Horatius illo uersu, Ac potus puer ut festis quinquatribus olim. lib. 11. cap. 2.

In quincuncem disponunt) In disponendis arboribus & uineis, maximè laudata est quincuncialis ordinum ratio, utpote quæ non solū perflatu utilis sit, uerū & aspectu grata, quocūq; intueare in ordinem se porrigēte uersu. M. Tullius: Cum autē admiraretur Lysander & proceritates arborum, & directos in quincuncem ordines. Quintil. Quid illo quincunce speciosius, qui in quancunque partem spectaueris, rectus est, sed protinus id quoq; prodest ut terræ succum æqualiter trahat. lib. 3. cap. 13.

R

Radula) Instrumentum est à radendo dictum, quo utebantur in radenda ducendāq; pice doliorum, unde & nomen. Hinc docuimus apud Plinium radulanā appellari picem, propterea quòd radula raderetur ex dolio, ducere turq; : quāuis uiri alioquin eruditi radulanā legendū esse cōtendāt. Verba Plinij ex libro quartodecimo hæc sunt. Italiae in parte aliqua radulana pice ac resina cōdire musta uulgare est ei prouincijsq; finitimis. lib. 10. cap. 18.

Ramices) Rami & perticæ. Aliàs ramex morbus est, de quo Celsus, Plinius, Plautus, omnes. Vnde ramicosi infantes dicti. lib. 9. cap. 1.

Rapistri) Videtur posuisse rapistrum pro rapo, quod & rapitium & rapinam appellant. lib. 9. cap. 4.

Ratiocinio) Ratiocinium dicitur supputatio, computum, calculatio : Ratiocinator, calculator, apud Plautum ait trapezita. Beatus uideor, subduxi ratiunculam, expeditissimum ratiocinium, intellige supputationem facilem & explicatam. lib. 5. cap. 1.

Bonis ac malis rationibus) Ad hunc intellectum uideatur referri posse illud Plinianum, Quonam modo utilissime coluntur agri? ex oraculo scilicet malis ac bonis. Ve-

rum atauī malorū nomine intelligere uoluere uilissimos, summum enim prouidentie illorum fuit, ut quam minimum esset impendij. lib. 4. cap. 3.

Rauidi) Rauus color est subniger ex nigro fuluo cōmixtus. M. Varro consimiliter præcipit gallos eligi oportere oculus raui aut nigris. Ab Horatio lupa raua dicitur ob colorem. Festus Pompeius scribit raui coloris eos appellari, qui sunt inter flauos & cæsios, quos Plautus appellat rauistellos. Quis (inquit) rauistellus qui uenit? Atqui in Plauti Epidico non omnes legunt rauistellus, imò plures grauastellus. Est autem grauastellus senior à grauitate dictus, quam lectionem nos probamus, & probat idem ipse Pompeius in dictione grauastellus. lib. 7. cap. 2.

Regelatur) A gelu resoluitur: & calescit. Martialis Regelare, nec te pestilentia posset. Seneca de ipso loquens ait, Vix media regelatur æstate. lib. 1. cap. 4.

Regiona) Legendum regia. Plinius, Præsertim cum magnitudine copiam olei non constare indicio sint, quæ regie uocantur, ab alijs maiorinæ, & ab alijs phaulicæ grandissimæ alioquin, minimo succo, hoc idem monstrat Columella eodem capite. lib. 6. cap. 6.

Renouellatur) Reparatur, rursusq; nouella fit. Nouelletum dicitur iurecōsultis nouella uinea. lib. de arb. cap. 6.

Repastinabis) Refodies, uerbum ductum à pastino, quod est ferramentum bifurcum, quo semina panguntur, unde etiam repastinari dictæ sunt uineæ, quæ refodiebantur: consuetudo repastinare uocat quidquid emoti terreni uinetis præparatur. lib. de arb. cap. 1.

Repubescere) In pristinam pubertatem, iuuentutisq; florem reuertit, consimile est repuerascere, & reuirescere. lib. 2. cap. 1.

I N C O L U M E L L A M.

Repullescentem) Resurgentem, subnascentem, & nouellis pullulis, palmitibusq; exilientem. lib. 4. cap. 24.

Reteri) Repoliri, uentilari. lib. 2. cap. 2.

Retorrida) Quasi exusta, & amisissis uiribus intempestiuiter senescens. Seneca: Mutij manum retorridam appellat, quam ille, ut notissimum est, iniectam flammis torrere non dubitauit. In arboribus ea dicuntur retorrida, quæ non adolefcunt, quæ quasi torrida occalescunt, quæ scabra sunt, fructumq; non ferunt. Aulus Gellius homines retorridos scite dixit & eleganter. Retorrescere dicuntur uites, quando non profiliunt, neq; adolefcunt legitimo incremento. lib. de arb. cap. 17.

Resecem submitti) Pampinum resecem uocat, qui resectus, recisusq; melius prouenit, fitq; fructuosior, à resecando resecem deriuamus. Summittere autè est educare, alereq; ad incrementum, quod uerbum est apud Columellam in hoc significatu frequentissimum. lib. 3. cap. 10.

Occupandum erit restibile) Inter restibilem agrum, & noualem hoc interest. Restibilis dicitur, qui nunquam interquiescit, sed restituitur, ac seritur quotannis, ut quotannis reddat fructu. Noualis uero est, qui intermittitur, & alternis annis seritur, à nouando dictus. Restibile secunditatem dixit Plinius, intelligi uolens eam, quæ intermissa restituitur in foeminis, quæ parere desierint. M. Varro, In olynthia quotannis restibilia esse dicunt. li. 2. cap. 10.

Reuerentiam) Attende nouo modo positam esse reuerentiam, pro desperatione, & formidine, tanquam reueremur, ac reformidemus discere scientiam rusticationis propter uastitatem rei. lib. 11. cap. 1.

Ricini) Vermiculi sunt infestantes capita canu, & maxime aures. Est & uermiculus alius in lingua canum, qui

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

uocatur à Græcis Lytta, quo exempto infantes catuli, nec rabidi fiunt, nec fastidium sentiunt. lib. 7. cap. 13.

Aut ridicrā) Legendū ridicā. Est enim ridicca pertica, siue pedamentū robustum, quod optimū in uineā è quercu ac iunipero afferri solet. In Hispania uineæ sunt humiles, ac sine ridicis, ut docet M. Varro. lib. 4. cap. 12.

Rostellis) Pusillis rostris, uocabulum est diminutiuum. lib. 8. cap. 5.

Colore rubeo) Dic rubro, quoniam rubeus exploditur à Latinitatis elegantia: legitur tamen frequenter rubeus. lib. 6. cap. 1.

Amat rubricam) Plinius ex densiore terra rubricam maximè amat. Est autem rubrica terræ genus rubicundo colore: unde & nomen. Hinc rubricosus deducitur. Cato, Lentem, inquit, in rudeto, & rubricosus, qui herbosus non est, serito. Plin. præcipit ex autoritate Catonis, in rubricos solo serendū esse adoreum far. Aliàs rubrica significat pigmentum, siue colorem natiuum. Lemniæ rubricæ palmam dabant, ita nominatæ ab insula Lemno, in qua nascēbatur. Hæc est antiquis multum celebrata, nec nisi signata uenundabatur: unde & sphragidem appellauere: Græco uocabulo σφραγίς dicitur sigillum signatorium. Hinc gemmas quoque quasdam sphragidas uocant celeberrimū scriptores, quoniam optimè signant. Galenus libro 10. Simplicium, refert se in insulam Lemnon nauigasse causa contemplandi hanc rubricam Lemniam: doctq; planius, & apertius, quod Plinius subobscurè dixit, & breuiter cur sphragida appellauerint: Sacerdos Diana, inquit, rubricam Lemniam reuerenter accipens, curiosèq; perpurgans signat sigillo Dianæ impresso, ita signata uenundatur. lib. 2. cap. 10.

Rudicula) Virga, diminutiuum uidetur factum à rude gladiatoria, à qua rudiarij dicti, de quibus copiosè annotauit in tertio Suetonij commentario. Plinius ait, lanas in quodam usu medico adhiberi non curatas rudiculis, hoc est, ut ego interpretor, non excussas, agitatascq; uirgis à batuentibus, sicuti Bononiæ lanas quotidie curari conspiciamus, uel potius audimus, fit enim crepitus sonorus ex percussu rudicularum. Scio aliter locum illum Plinianum & legi, & explicari ab eruditis, sed mihi commodior uidetur lectio, & intellectus purior quem retuli. frequens est mentio rudicularum apud eundem Plinium in hoc significato. lib. 2. cap. 45.

Ita constitutum supra) Videtur legendum in constitutum Rumponitum, siue Rumpotinetum, genus arbusi Gallici. ut hoc eodè capite docet Columella, qui mox ait, Arboribus rumpotinis frumentum nõ inseritur. M. Varro tradit traduces à quibusdam rumpos appellari, ubi ex arboribus in arbores traductis uitibus uinea sit. lib. 5. ca. 5.

Rustici) Castor oxymyrsinè myrti folijs acutis, ex qua fiunt ruri scopæ, ruscum uocauit, de quo poeta, Horridior rusco. lib. 7. cap. 10.

Rutabulo) Instrumenti nomen est, quo etiam utebatur ad coquendos panes: inuenitur positum & pro uirili membro. Portius Cato præcipit, ut uillicus habeat rutabulum unum. lib. 12. cap. 21.

S

Sacer ignis) Malis ulceribus annumerari solet sacer ignis, cuius duæ sunt species. Alter est subrubicundus exasperatusq; per pustulas continuas, exiguasq; in quibus semper ferè pus, et sæpe rubor cum calore serpit. Alterum genus est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudi-

ne latum, subliuidum. Omnis sacer ignis difficilimè sane-
scit. Græci ἱερὸν ἄγρῳ uocant. Vergilius docet sacro igni
pecudes infestari, cum inquit, Contactus artus sacer ignis
eibat. lib. 7. cap. 5.

Sagasq;) Fœminæ sunt diuinatrices, & ariolæ, dictæ,
quasi satis agæ, de quibus est illud poëticum, Polluta est
magico saga ministerio. Piatrix quoque alio uocabulo
dicebatur, quæ expiare erat solita, Sagis clangoribus æ-
ther, ait Staius Papinius: Exponit commentator sagis, id
est, diuinis. Vnde & præfagia prædiuinationes dici autu-
mat. Aliter sentit Cicero. lib. 1. cap. 8.

Sagitta) Inter sidera est sagitta, quam Hercules fuisse
fabulantur, qua aquilam interfecisse dicitur exedentem
iocinora Promethei. lib. 3. cap. 17.

Salacissimos) Libidinosissimos & rei Veneriæ appe-
tentissimos. Caudam salacem dicit Horatius genitalia.
Bulbos salaces, epigrammatista, quia extimulant libidinē.
Homo salax dicitur ad rem ueneream propensus & uali-
dus. lib. 8. cap. 2.

Velut salebras retardante) Legendum salebra per abla-
tiuum tanquã asperitas illa tortuosæ uitis, & curuæ, quasi
salebrofa retardet cursum humoris terreni, nec sinat ali-
menta ob flexum permanere ad summum uitis fastigium.
lib. 4. cap. 20.

Salgamis) Salgama dicuntur obsonia & penora con-
ditiua, quæ longæ usionis causa conduntur serè in fictili-
bus, interdum sicca sepe cū liquamine & iure, quæ mox
cum opus est, promuntur ad usum edendi. Inde salgama-
rius dictus, qui salgama scitè concinnat. Ausonius: Salga-
ma non hoc sunt, quod balsama. In Codice imperatorio li-
bro 12. legimus salgami nomine cōtineri culcitram, lignū,
oleum

oleum. Sed cum omnis latinitatis elegantia procul sit ab id genus scriptoribus, uocabulorum significatio ab eis petenda non est, in quorum castra nonnunquam transeo, nō ut transfuga, sed ut explorator. Vis scire quæ sint salgama? nimirum ea sunt quæ deinceps toto hoc uolumine Columella demonstrat, qua conditura conficiantur ac seruentur. exempli causa, olera, poma, pyra, fici, uua, & alia id genus compluscula. In salgamiis condendis frequens est usus aceti, salis, murie, mellis, aquæ mulsæ, defruti, aliorumq; liquaminum. lib. 12. cap. 4.

Saliuandum pecus) Saliuato potionandum. Saliuatum quod à quibusdam saluiatum dicitur, potionis est genus quo in ueterinis iumentisq; maximè utuntur ueterinarij, hoc est medici ueterinorum. Sunt autem ueterina animalia quæ uehere possunt. Saliuatum à saliuua quasi succo dicitur uidetur. Qui saluiatum legere mauult, à salina siue sale nuncupationem trahit. Saluiati Plinius quoque commemorat, & inferius à Columella dictum est, per uuan laetè saluiatur. lib. 6. cap. 5.

Salsamentarijsq;) Salsamentaria appellant uasa, quibus salsamenta condi solent. lib. 2. cap. 10.

Nucibus sapineis) Est unum genus nucis pineæ sapineum nomine nucleorum cute uerius quàm putamine adeo molli, ut simul mandantur. lib. 12. cap. 5.

Sardineam) Nomen piscis uilioris, existimo eum esse quem uulgus uernacula lingua sardelam appellat. libro 8. ca. 17.

Samera) Annotauimus in superioribus sameram siue ameram dici semen ulmorum. lib. 7. cap. 6.

Sansam) Sansa dicitur osficulum oliuæ, Græci πύτυρον uocant. lib. 12. cap. 49.

Sarranæ uiolæ) Epitheton est poëticum, siquidem poë-
tis Sarranus color est purpureus, à Tyro quæ olim dicta
est Sarra. Verg. Sarrano dormiat ostro. lib. 9. cap. 4.

Cura sarritionis) Sarrire est sarculo, quod ferramentū
rusticum est, aperire segetes, & terram permouere ad her-
bas perimendas, & rubiginem propulsandam, unde sarritia
tio & sarritor dictus operarius sarritionis, & sarritoria
opera, & sarritura, id est sarritio & fossæ. lib. 2. cap. 12.

Saxatilis notæ) Pisces saxatiles uocant quod in saxis
ac petris stabulentur: medici recentiores petrinos appel-
lant, eosq; maximè probant. Scribit Cor. Celsus saxatiles
pisces esse leuiore in esca. lib. 8. cap. 16.

Latentibus scannis) Agricolaë uocant scanna glebas
grandes, quæ solent excitari prima aratione: cum in pro-
scisso crudum solum, immotumq; relinquitur, quod cauē-
dum esse præcipit lex rusticationis. Hinc illud Plinianum:
Scanna inter duos sulcos cruda ne relinquatur, glebæ ne
exultent. Scanna quoq; dicuntur in arboribus ramorum,
quasi sedilia, sicut & tabulata. lib. 2. cap. 4.

Scandulæ) Paulo supra asserculos dixit, intelligi uolēs
asserres modicos, & graciles: nunc scandulas uocat consti-
mili significatu. Et, ut in Commentarijs Apuleianis anno-
tauimus, uidentur dici scandulæ à scandendo: quoniam ad
tectū scādulare gradibus ascendimus. Est autem scandula-
re tectum superior pars domus, quæ tegulis est proxima.
Scribit Plinius, Urbem Romam scandula fuisse contectam
usq; ad bellū Pyrrhi. Scandulæ è robore aptissime fiunt,
alijq; arboribus glandiferis. lib. 7. cap. 3.

Scapus asphodeli) Plinius frequenter ponit scapū pro
stipite plantæ, & caule. Est autem Asphodelus herba, He-
siodi præconio celebrata, cuius mentionem & Homerus
fecit.

fecit. Manditur & semine tosto, & bulbo, sed hoc in cinere tosto, dein sale, & oleo addito, folium habet oblongum, & angustum. lib. 9. cap. 4.

Scarificatione) Scarificatio sunt minuta cutis incisurae, qua in cucurbitulis quoque imponendis utimur: est & scarificatio utilis arboribus, cum incisuris perpetuis laxat corticem, uelut cutem, acie falcis, & ita dilatae cicatrices renato corpore explentur, fiuntque arbori salutare. Nam magna ex parte similis hominum medicina, & arborum est. Apud Plinium perperam legitur caprificatio, pro scarificatione. lib. 6. cap. 12.

Scaurorum) Lege scarorum. Sunt enim scari pisces, qui soli dicuntur ruminare, & herbis uesci. Scarus olim datus est principatus inter pisces, de quo Martialis: Hic scarus equoreis qui uenit obesus ab undis, Viscribus bonus est, cetera uile sapit. lib. 8. cap. 17.

Secœnum) Græci οἶνον uocant iuncum: opinor hoc in loco intelligendum esse de iunco illo odorato, cuius meminit Plin. in 12. qui gignitur iuxta montem Libanum. Tradunt iuncum quoque odoratum in Campania inueniri. Idem Plinius in compositione unguentorum adhibet & iuncum. Est aliud quoddam genus iuncorum, quod à Græcis οξυσχœnon uocatur, sed nihil ad hunc intellectum. Præterea schœrus nomen est mensuræ, ut placet Eratostheni, stadia quadraginta continet. Alique xxi. stadia singulis schœnis dedere. Barbarorum gentes itinera metiuntur partim schœnis, partim parasangis, ut Persæ: partim leucis, ut Galli: partim stadijs, & passibus, ut Romani. lib. 12. cap. 20.

Σκύλαξ) Nomen cani accommodatum: dicitur enim σκύλαξ Græcè catulus, Scribit Pollux in quinto Onomastici, τροφήν εἶναι σκύλαξιν ἐν τῷ ἀντίρωρ γάλα, id est, alimentum

esse catulis maternum lac. lib. 7. cap. 12.

Scyllam legito) Scylla species est caepe, siue bulbi, à qua acetum scylliticū dictum. Accommodata est medicaminibus. De lino quoque scyllitico, quod cum scylla fit, mentio fit à Palladio, & scylliticum acetum, quod oculorum aciem exacuit. lib. 12. cap. 33.

Sine scipionibus) Plinius dixit apertius sine sarmētis: infrà quoq; ait, Modicè separatim scipionibus, scipiones uidelicet usurpans pro racemis ligneis, & scapis, quibus uuae continentur, & acina inhaerescunt. lib. 12. cap. 39.

Non scobem, sed ramenta) Scobis nomine significatur illa minuta tritura, quae ex sectione serrae, & terebratione terebrae decidit in terram. Inde scobina dicta, quae lima fibrilis est, & instrumentum. Iuuenalis: Semodio scobis haec etenim dat seruulus unus. Item Horatius: Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus Existit sumptus. Ouidius in obsceno carmine: Quam pro sanguine puluerem, scobemq; In uenis medici putant habere. Ramenta uerò sunt frustula paulò crassiora, maiorq; & quasi recisamenta. Plinius ait uuas in scobe, ramētis uel abiectis populi, fraxini, utiliter seruari. Descobinata crura uocabulo prisco dixit M. Varro, pro saucijs, abrasijs, defectis. li. de arb. ca. 6.

Scopula) Diminutiuum est scoparum. Scoparius dicitur, perquam eleganti uocabulo conuerritor, hoc est, minister, cuius ministerium est scopis pauimenta conuerrere: quod maxime fit à prandio, & à cœna. lib. 12. cap. 8.

Minus scrupulosè) Ut sit aduerbium, hoc est, minus diligenter, minusq; sollicitè. lib. 9. cap. 8.

Secundæ) Membranas intelligit quæ factum sequitur, uulgò secundinas uocant, Græco uocabulo ὑσίσπας apud Plin. Ad secundas innumerae sunt medicinae. lib. 7. cap. 7.

Rustici sedum appellant) Democritus semina omnia feri iubet, medicata succo herbae, quae appellatur à Grecis aizoon, id est, semper uiua. Alij bupthalthmon uocant, quasi oculū bouis. Alij zoophthalthmon. Sunt qui ambrosiam. Latini sedum appellant, aut oculum, aut digitellum: nascitur in tegulis, seriturq; in uasculis fictilibus. li. 2. c. 9.

Semiformes) Semiformati, nondum perfecti, neque toti partibus suis consummati. lib. 8. cap. 5.

Seminarium) In agricolatione seminarium est quaedā quasi nutrix nouellarum plantarum. Significat enim locum, in quo plantaria adolefcunt: ut mox illinc translata migrent in suam sedem. Natura enim arborū, sicut hominum auida est nouitatis, & peregrinationis. Et cum nutrix saepe indulgentior sit, quam mater: melius plantae in seminario proueniunt, quod succosum, elapidatum esse debet, minimeq; rimosum. Nunc Col. docet, quale sit eligendum, parandumq; uitibus seminarium, quod à Plinio quoq;, ceterisq; perscribitur. lib. de arb. cap. 1.

Seminis, ac decumanis distinguere) Emendo semitis, uel semitanis, ut ea forma dicat semitanos sulcos, quae decumani nūcupantur. Plinius hoc idem scribens, dixit, oportere uineas quintanis semitari, hoc est, ut in quinto quoq; palo singula iugo paginae includantur. Igitur quod à Plinio dictum est semitari uerbo elegantissimo, id à Col. dicitur semitis, siue semitanis distingui. Decumanus uerò limes uocatur, qui secat agrū ab exortu, ad occasum: sicut cardo appellatur limes per agrum currens, à septentrione ad meridiem (oportet ut Plin. uerbis utar) uineas limitari decumano. lib. 3. cap. 20.

Sentem canis) Palladius hoc idem referens ait: Alij spinarum plantas, & semina in munitione disponant, sed

melius erit rubi semina, & spinae, quæ rubus caninus uocatur, matura colligere, & cum farina erui ex aqua macerata miscere, funes dehinc sparteos ueteres hoc genere mixtionis sic inducere, ut intra funes seruentur usq; ad uerni temporis initia. lib. 11. cap. 3.

Series) Vasa sunt fictilia. Persius: Crepat argenti mihi seria dextro Hercule. Idem: Seriolæ ueteris metuens dera dere limum. Terentius: Releui dolia omnia, series omnis, lib. 12. cap. 18.

Sesquicullearibus) Dicuntur sesquicullearia dolia, quæ continent culleum unum cum dimidio. Est autem culleus capax uiginti amphorarum, ut indicat Plinius, in 14. quod & Priscianus euidenter ostendit, his uersibus: Est & bis decies, quem conficit amphora nostra Culleus, hæc nulla est maior mensura liquoris. Alias culleus dicitur supplicium parricidarum: de quo in secundo cõmentario Suetonij copiosè perscripsimus, lib. 12. cap. 18.

Sesama) Lego sesama. Præcipit Col. in secundo, sesama ab æquinoctio autumnali esse serenda. Hinc oleum sesaminum dictum est, & alterum genus sesamodes. lib. 11. ca. 2.

Sesquiopera) Significat sesquiopera, integram operam, & dimidiam, & hæc particula in omni ferme compositione habet talem intellectum, ut signet totum illud, de quo agitur, eiusq; dimidium, ut sesquidigitus dicatur unus digitus, & dimidiatus, itidem sesquihora, sesquipedalis, sesquicyathus, sesquimodius. M. Varro tradit annum diuidi in octo sesquimenses, ut singulis sesquimensibus integer mēsis, & dimidiatus attribuatur. Libro nouissimo Columellæ, dolia sesquicullearia nuncupantur, quæ uidelicet unius cullei cum dimidio sint capacia. Sesquioplagam dixit Tacitus, intelligi uolens non unam tantum plagam sufficisse

suffecisse ad hominē obtruncandum, sed opus quoq; fuisse
dimidio secundæ plagæ. lib. 2. cap. 83.

In sesquipedale) Altitudine sesquipedali, hoc est, pedis
unius & dimidiati. lib. 4. cap. 9.

Sestertium) In mensuris sestertium accipe pro duobus
pedibus, et dimidio, sicut in nummis continet duas libras,
& selibram. lib. de arb. cap. 1.

Sextula) Aeris minima pars est, sextula ex eo dicta,
quod sit sexta pars uncie. M. Tullius in oratione pro Ce-
cinna: Fecit heredē ex deuncia, & semiuncia Cecinnam,
ex duabus sextulis M. Fulcinium libertum superioris uiri.
Erutio sextulā aspergit. Priscianus in opusculo metrico:
Sextula quæ fertur, nam sex his uncia constat. lib. 5. cap. 1.

De siccancis) Siccanea dicuntur, quæ gaudent siccita-
te, sicut ediuerso rigua, quæ humore letantur. Pratorum
duo sunt genera, alterum siccaneum, alterū riguū. Quod
siccaneum uocat, suapte natura foenum progignit. Ri-
guum uerò irrigatione est refouendum, & humoris pa-
bulo saginandum. Διμῶ ἕνδεσσι θειέειν, id est, fame mori,
miserrimum est. Liuius consimiliter: Maiorem partem mi-
litum fame, ac frigore, quæ miserrima mortis genera sunt,
amississet. lib. 2. cap. 2.

Sicilicus) Autore Prisciano, Sicilicus est dimidium sex-
tulæ. Quidam autumant sicilicum esse semiunciam, ex eo di-
ctum, quod secet unciam. Verū Festus Pompeius docet, nō
dimidium uncie, sed dimidium semiuncie, dictum quod se-
miunciam secet, tanquam sit quarta pars uncie, quod ue-
rius est: Nā ipse Columella submonet in sicilico esse scru-
pula sex, in semiuncia xii. ut indubitanter credat sicilicū
esse dimidium semiuncie. Plinius scribēs de lunari ratione
inquit: Quintadecima tota supra terras noctu erit, eadēq;
sub

sub terris tota die, sextadecima ad primæ horæ nocturnæ
dextantem sicilicum sub terra aget. lib. 5. cap. 1.

Prata sicilire) Vt Plinius docet, sicilire est falcibus con-
sectari in pratis, quæ foenifeces præterierunt. Arbitratur
M. Varro dictum uerbum esse à sectione. lib. 2. cap. 22.

Signinum opus uocant, ut docet Plinius, quòd sit fra-
ctis testis tusisq; ut firmitus duret, quo genere etiam pa-
uimenta sunt excogitata. lib. 8. cap. 15.

Silenti luna) Id est in coitu lunæ cum sole, quem diem
alij interlunium: alij silentis lunæ appellant, Varro inter-
menstruum, Firmicus synodicam frequenter. Colu. libro
2. cap. 10. Sic, silentis spiritus diem, apud eundem lib. 3.
cap. 19. id est, dum cœlum filet, cum serenum est, & tran-
quillum. Silent quoq; herbae, & uirgæ, dū non germinant.
Silent uineæ quando non progemmant, hoc est, gemmas
oculosq; non parturiunt, sed quasi silentes quiescunt ma-
nentq; immobiles: sic diem, cœlum, surculum quoq; silen-
tia apud eundem inuenies.

Veluti siphones) Siphones & per diminutiuum si-
phunculi dicuntur fistulæ, quibus liquor inclusus emicat,
exilitq; in sublime. Plinius tradit aquã meantē per uenas
terræ pondere expressam siphonum modo emicare. Cor.
Celsus præcipit stomacho laborantibus bibere per siphonem,
hoc est, fistulam tenuem, duos tres uel cyathos. Saty-
rographus quoque per translationem decenter dixit, &
mordaciter, Effigieq; deæ longis siphonibus implent.
Verbum est Græcorum σιφωνίσην, quod est euellere, edu-
cereq; liquorem. Aristophanes abusiue dixit. σιφωνίσην
σιφωνίσην τὸν σιφῶνα. lib. 3. cap. 10.

Sitienti solo) Sicca terra. Plinius lunam sitientem dicit,
intelligi uolens siccam. lib. 2. cap. 8.

Naribus resimis) Simus ut docet Suidas, opponitur $\rho\epsilon\pi\acute{\alpha}$, id est, adunco, sicut ergo $\rho\epsilon\pi\acute{\alpha}$ Græci uocant habentem aduncum nasum, ita e contrario $\sigma\upsilon\delta\acute{\alpha}$ dicunt cuius nasus est depressus. Simas capellas dixit poëta: à simo rostro delphines simones appellantur. A simo resimum, & subsimum traxere nuncupationem. Sunt autem nares resime, reduncæ depressæq; quales in parandis bobus maxime spectantur. M. Varro scribens de canibus, inquit, Esse debent labris subnigris aut rubicundis, neq; resimis superioribus, neq; pendulis subtus mento suppresso. Idem boves probat, qui sint subsimi, hoc est, ut ego interpretor dorso depresso, & subsidente. lib. 6. cap. 1.

Seu spinosus) Dic spinosus. Est enim uitis spionia multo larga, & amplitudine uuarum, quam numero fertilior. lib. 2. cap. 21.

Sinū lactis) Nomen est uasis, de quo poëta: Sinū lactis, & hæc tibi liba Priape quotannis. Plautus in Curgulione: Cede puere sinum. Tradit M. Varro sinum dici à sinu, quòd cauum sit poculum. lib. 7. cap. 8.

Solstitiales spinas) Dispice nūquid faciat pertineat uel ad Plautinum sensum, spina hæc solstitialis. Namq; apud Plautum in Pseudolo scriptum legitur, Quasi solstitialis herba paulisper fuit, repente exortus sum, repentino occidi. Plinius significare uidetur solstitialē herbā dici solstitio uel prouenientem uel florentem, ut sit nomen non unius tantum herbæ proprium, sed cuilibet herbæ accommodatum nascenti per solstitium. Sic enim scribit lib. 26. Codurdon herba solstitialis, flore rubro, suspensa in collo comprimere dicitur strumas. Consimuliter spinas solstitiales exponere poteris solstitio progenitas ac uigentes. Corn. Celsus herbam solarem uocat heliotropion, quia
circumagi

circumagitur cum sole. lib. 3. cap. 18.

Solea sparte) Calceamento iuncea & molli, à sparto que Iberica herba est. Apuleius Helcij sparte meminit. lib. 6. cap. 12.

Sparte) Sunt uasa iuncea, à sparto dicta, ex quo fiunt. Est autem spartum genus iunci siue herbe Iberice, de quo multa Plin. lib. undecimo. Autumant grammatici sportas quoque dici ab hoc sparto, quasi sparteas. lib. 11. cap. 2.

Specularibus integri) Vt inquit Epigrammatarius poeta, Specularia pueros Admittunt soles & sine fece dies. Sunt autem lapides speculares candidi atque translucetes, olim in Bononiensi agro effossi, & quibus fiunt munimenta quasi quaedam fructuum preciosissimorum, ut inclusi specularibus admittant solem, ne infestentur uento uel hymbre. Tibertius Casar cum mira uoluptate cucumeres expeteret, commentus est ut nullo non die sibi contingerent. Namque penfiles eorum hortos promouebant in solem rotis, rursumque hybernis diebus intra specularium munimenta reuocabant. lib. 11. cap. 3.

Spica uirginis) Nomen est syderis, antiqui spicum neutro genere dixere, hinc illud: Spicum illustre ferens splendenti corpore uirgo. lib. 11. cap. 2.

Spondylis) Nomen est piscium, alias spondylos uocamus uertebras & nodes in ceruice, & ut autor est Polylux, τὰ χυλῶ, id est, spina hominis constat septem spondylis. Appellantur & spondilia. lib. 8. cap. 16.

Σταφιδίς) A Plinio dicitur hæc uua astaphis agria, quam taminiã aliqui uocant falsò, suum enim genus habet, ualet ad pituitam, unde à quibusdam dicta pituitaria, Græco uocabulo agria staphyle dicitur uua syluestris. lib. 8. cap. 5.

Per statumina) Pedamēta, palos, adminicula. li. 5. ca. 3.

Sæpe etiã stiua) Pars aratri est, de qua Vergilius: Stiuaq; quæ currus à tergo torqueat. M. Var. Stiua, inquit, à stando dicta, in qua transfuersa regula est dicta manicu= la, eò quòd manu bubulci tenetur. lib. 5. cap. 3.

Simplici stolone) Plin. stolones in arboribus appellat frutationē inutilē. Vnde & stolonū Liciniæ genti inditum cognomen. M. Var. planissimè scribit de stolonibus, cuius uerba subscripsi, quæ sunt hæc: Nã Stolonis illa lex, quæ uetat plus quingenta iugera habere ciuem Romanū, & qui propter diligentiam culturae stolonū confirmauit cognomen, quòd nullus in eius fundo reperiri poterat stolo, quòd effodiebat circum arbores radices, quæ nascerētur ex solo, quos stolones appellabant. lib. 5. cap. 8.

Ciceris) Cum cicer inter legumina numeretur, nõ in= ter olera, existimo legēdū siferis. Est autē sifer herba hortensis, cui generositas præcipua est in Germania, inest lōgitudine neruus, qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamē magna parte relicta, quæ mulso in cibis temperata, etiam in gratiã uertitur. Sifer nobilitatum est à Tyberio principe, id genus oleris mirè expetente, de hoc intellexit Verg. in Moreto scribēs, Hic sifer et capiti debētes nomi= na porri. In codicibus impressis uulgò legitur cicer, sicut hic quoq; cum utrobq; sifer legendum sit. lib. 11. cap. 3.

Stringere arbores) Decerpere, secare, & colligere. Verg. Sed tamē & quernas glandes tū stringere tempus, Hinc stricta olea dicta, quæ manu colligitur. lib. 6. ca. 3.

Strigosum habitū) Strigosus apud ueterēs morbus dicitur iumentorum, qui corpora stringit aut fame, aut alia uitij causa, quasi stringosus. Aulus Gellius strigosum appellat equum emaciatum, & male curatum. Liuius tradit, equos

equos ex itinere uisos esse strigosiores, hoc est, macriores, attenuatioresq; lib. 6. cap. 36.

Strumosis) Struma morbus est, cui propè peculiariter obnoxij sunt sues: unde & à Græcis *χρισάδης* uocatur: uulgo scrophulas uocāt à scrophis, quæ illis maximè infestantur. Plin. Obnoxij sunt sues morbis anginæ maximè & strumæ. Est & struma, ut docet Cor. Celsus, tumor, in quo subter concreta quædã ex pure, & sanguine, quasi glândule oriuntur, quæ præcipuè fatigare medicos solēt, nec unquam facillè maturescunt, maximè in ceruice, sed etiam in alis & inguinibus, & in lateribus. lib. 7. ca. 10.

Subluuies, atq; intertrigo) Videtur subluuies esse exulceratio in pedibus ouium nascens, quãdo scilicet ab ungula cutis resoluitur, in homine reduuuiã dicūt. Luere enim soluere est, quasi subtus soluatur corium. De intertrigine, quæ ex intertritu nascitur, supra scripsi. lib. 7. cap. 3.

Subinde) Frequenter, aliàs, mox, deinde, & itidem. lib. 6. cap. 2.

Submittere prolem) Educare, producere, propagare. lib. 7. cap. 9.

Subrumentur) Sub māmam mittantur, subijcianturq;, antiquo nanq; uocabulo māmā dicitur rumis, unde agni & hœdi subrumi uocantur, qui sub rumis, id est, mammis adhuc habentur. Hinc uerbum subrumari, quod significat sub mammam subijci. Hinc rumina dea, & ruminalis ficus, quòd sub ea arbore lupa rumam, id est, māmā Romulo & Remo dederit. lib. 7. cap. 4.

Velut quibusdã substruccionibus) Plin. Cic. ceteri substrucciones insanas uocāt ædificia enormia, sumptuosa, et impendijs propè regalibus extructa. Hic substrucciones intellige acruos lapidū in unū locū congestorū, instar substruccionis

structionū quibus ædificia magna consurgunt. lib. 1. cap. 2.

Sucula celantur) In capite Tauri sunt stellæ numero VII. quas nostri suculas uocāt, Græci hyades nomine pluuio. Nam Græcæ ὑῆς dicitur pluere. Hæ autem stellæ cum oriuntur, & occidunt, tempestates, pluuias, largosq; hymbres cient. Imperiti arbitantes dici hyadas à suis, qui Græca uoce ὑῆς nominantur, à similitudine nominis Græci appellauere suculas, siquidem sus per diminutionem dicitur sucula. Hinc iocus ille Plautinus: Quin tu in dierecta cum sucula, & cum proculis. Plinius tradit id sidus uulgò appellatum esse palilicium, quòd celatur uesperis circa Palilia, qui dies festus est, uigesimus primus mensis Aprilis, idemq; urbs Romæ natalis. lib. 11. cap. 2.

Suffitas) Fumigatas, & quodā quasi suffumine medicatas. Verg. inquit: At suffire thymo. Apud Plinium frequenter legitur suffitus, suffitiones, suffimenta. Apud Ouidium: Sanguis equi suffimen erit. lib. 9. cap. 14.

Suffragines coronæ) Sunt in cruribus posterioribus quadrupedum suffragines, quibus pedes inflectuntur. Dicitur ex eo uidentur, quòd subter frangantur. Plinius tradit, aues curuare suffragines in posteriora: quibus uerbis planissimè demonstrat suffragines dici illam in cruribus partem, quæ humani poplitis modo curuatur. Hinc suffraginosa mula, cuius suffragines morbo infestantur. Corona autem pars est pedis in brutis animalibus. Hinc suffraginosus, laborans suffraginibus. lib. 6. cap. 14.

Suffriatur) Inspergitur. suffriare, infriare, perfriare ex eodem fonte manantia uerba, significant minutim conterere, & quod uulgò dicitur puluerizare, & inspergere. lib. 9. cap. 35.

Vitem supplantato) Vitē supplantare est quasi explanare

tare, deluxare, atque prosternere, sicut in palestrico curu-
liq; certamine luctantes supplantant aduersarium, & cur-
sor cursorem, subductisq; pedibus arietant ad terram, quod
Græce dicitur ὑποκαταίωσις. M. Tull. tradit, quod qui sta-
dium currit, nullo modo debet supplantare eum, qui cum
certet. Dixit Plin. uuas supplantat, pro eo quod est, lædit,
conuellit, atq; delumbat. lib. de arb. cap. 7.

Suppuratio) Apostemata Græci uocāt, nostri suppurat-
iones. Fit & suppuratio, quādo ex ulceribus manat pus,
hoc est, sanies. Suppurare dicuntur ulcera, quando perue-
nerunt ad maturitatem, & emittunt pus. lib. 6. cap. 11.

Supputari) Putari, decidiq; ferro. lib. 4. cap. 33.

Surcularis terra) Ad surculos progenerandos idonea.
lib. 3. cap. 11.

Suspiriosæ) Græcis uocabulis asmatici, dyspnoici, ortho-
pnoici appellantur, quos nostri suspiriosos appellant. ui-
tium est, proueniens ex difficultate spirādi. Agere animā,
dici suspirium potest, ut tradit Seneca. De suspiriosis cre-
bra mentio apud Plin. De dyspnoea, & orthopnoea scribit
Galenus, sed recentiores medici perperam pronunciantes
uitiant elegantiam atticismi. lib. 6. cap. 38.

T

Superius tabulatum) Tabulata in arboribus sunt ordi-
nes ramorum, de quibus ait poëta: Assuescant summasq;
sequi tabulata per ulmos: quem locum enarrans Seruius,
ait: Tabulata sunt rami effusiores, & in plana tendentes,
non ad altiora crescentes. Sunt in arboribus ima, & sum-
ma tabulata ramorum. Plinius docet, tabulata ulmorum ab
octauo pede altitudinis dilatari in collibus, siccisq; agris, &
duodecimo in campestribus, & humidis. lib. 12. cap. 5.

Tamaricis) Tamarix est, quam & myricen uocant,
que ad

que ad lyenem præcipua est, si succus eius expressus in uino bibatur, adeoq; mirabilem eius antipathiam contra solum hoc uiscerum faciunt, ut affirmet, si ex ea factis alucis bibant sues, sine lyene inueniri: & ideo homini splenetico cibū, potumq; dant in uasis ex tamarice factis, uulgus infelicem eam arborem appellat, quoniam nihil ferat, nec feratur unquam. lib. 7. cap. 10.

Tanagrici) A Tanagra ciuitate Bœotie, quam Homerus uocat *Ἰσθμίου*, quæ & prius, ut docet Stephanus, uocabatur *Ἰσθμίου*. Tanagrici galli autore Varrone sunt sine dubio pulchri, & ad præliandū inter se maxime idonei: sed ad partus sunt steriliores. Plinius de gallis gallinaeis loquens ait: patrias nobilitauerunt Rhodū, ac Tanagram. Tanagrea meretricis meminit M. Tul. lib. 8. cap. 2.

Disimilē rationē postulat Tarentinū atq; hirtum.) In genere ouium summa dignitas fuit Tarentinis ouibus, quæ propter bonitatē lanæ pellibus integebatur, ne lana inquinaretur. Hinc Plin. noster id genus ouium elegantius uocat *toctū*, cum operimētis tezeretur, & à Varrone pellitæ nominantur: de quibus intellexit Horatius illo sapphico uersiculo: Dulce pellitis ouibus Galeſi Flumen. Igitur cum Tarentinū pecus sit ex omnibus molliſimū maximeq; hirtum, hoc est, lanigerū atq; uilloſum, nullamq; domani, aut magistrorum inertiam ſuſtineat, deſiderat curam maiore et rationē longè aliā in paſtione, quā faciat reliquū ouiaricū pecus. Illud adnotandū, Tarentum Sabinorum lingua molle ſignificari: unde quidam Tarentinas oues & nuceſ dici autumāt, quia ſunt molles. Hinc Horatius optimo epitheto uidetur dixiſſe, Et molle Tarentū. Ouiū Tarentinarum tanquā elegantiffimarū meminit Plaut. in Truculēto, his uerbis: Argētum meo qui debebat patri, qui oues Tarentinas

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

rentinas erat mercatus de patre, querit patrē. Columella.
 Porrum Tarentinum) De hoc ait Epigramatista: Fila
 Tarentini grauius redolentia porri Edisti quoties, oscu-
 la clausa dato. lib. 8. cap. 11.

Tartesiaci) Tartesos oppidum est Hispaniæ: unde Tar-
 tesiacum pelagus dictum. In eo generose muræna nascun-
 tur. Vnde à Varrone laudatur muræna Tartesia. Apud
 Aulum Gellium mendose legitur muræna Tarsesia, quasi
 à Tarsō oppido Ciliciæ dicta, cum legendum sit Tartesia
 à Tarteso oppido Hispaniæ. Autumat Strabo ueteres Be-
 tim fluiuium nominasse Tartesum. Nonnulli Tartesum
 Carteiam appellant. De Tarteso Silius: Tartesos stabu-
 lanti conscia Phœbo. lib. 6. cap. 16.

Tectum pecus) Id genus ouium signat, quod propter
 lanitij elegantiam operimentis tegitur, & ob id tectum
 pecus nominatur. Horatius id genus oues pellitas appel-
 lat illo sapphico uersiculo: Dulce pellitis ouibus Galefi
 Flumen. lib. 7. cap. 2.

Palmeis regentibus) Legendum est tegetibus: significat
 enim tegetes ex folijs palmarum contextas adhiberi soli-
 tas ad uineam adumbrandam per cynocaumata, sic enim
 uocantur calores æstiuosi caniculæ. M. Varro appellat te-
 geticulas canabinas, ex canabe factas. lib. 6. cap. 3.

Temporius) Tempestiuus, maturius aduerbium est, cui
 opponitur serius. Hinc Ouidianū illud, Modò surgit eoo
 Temporius cœlo, modò serius incidit undis. lib. 8. cap. 4.

Terebratione) Id est, illius insitionis quæ fit terebra,
 de qua sic inquit Cato: Terebra uitem quam inserere uo-
 les pertundito, eò duos surculos uirgineos quod genus
 esse uoles insertos obliquos arcito ad medullam, & cate-
 ra. lib. 4. cap. 29.

Termitibus) Termites sunt ramuli arborum maximè oliuarum, quod Porphyrio docet enarrans illud Horatij, Nunquam fallentis termes oliuæ. Aul. Gel. ramusculos palmarū termites appellat, his uerbis, Spadica Dorici uocāt auulsū ē palma termītē cum fructu. Item quoniā palme ex arbore cum fructu auulsus, spadix dicitur, lib. 7. cap. 9.

Ternarij) Scrobes ternarios appellant quoquoersus pedum trium, sicut quaternarios quoquoersus quatuor pedum. lib. 11. cap. 2.

Tertiacionem) Oleum tertiæ pressuræ, sicuti iterationē ponit pro oleo secundæ pressuræ. lib. 12. cap. 49.

Tertiato) Tertia aratione colito. lib. 2. cap. 10.

Tertiatur dodrante) Familiare est Col. aβis nomine totū, & consequēter per uncias intelligere partes, sicut hoc nomine dodrantis intelligi uult nouē partes unius operæ sufficere ad tertium agrum, id est, ad tertiam arationē in singula iugera peragendum. lib. 2. cap. 4.

Thalli cæparum) Θάλλω uerbum Græcū est, quod significat uiresco, & germino, inde thalli dicti stipites in capis & folliculi, quos uulgius uocat germina, quibus semē cōtinetur. Θάλλου Græci omne germinans appellauerunt, Attici, maximè id in oliuis hac uoce nomināt. Suidas ait, Θάλλου dici κλάδου, id est, ramum oliuæ. lib. 11. cap. 3.

Taleagines) lego tiliagina, hoc est, ex tilia arbore cōfecta, cuius materies odorata est, nec teredinē sentit. Fascies tiliacis fasciabantur Antoninus, ut rectus incederet. Ex tiliæ mēbranis tenuissimis fiunt coronæ uel coronarū ornāmēta, phyliræ uocātur: de quibus aliubi plura. li. 12. ca. 45.

Tineosos) Plenos tinearū, qui sunt uermes, quos aluorum tineas uocant: tineas in libris gigni testatur Epigrammatista. In homine prouenire longitudine pedum tricentū

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

refert Plin. lib. 9. cap. 14.

Tiruncula) Veteranus, & tiro opponuntur, neque solum de militibus, sed etiam mutis animalibus usurpantur. lib. 7. cap. 12.

Ad tormina) Morbus est intestinorū, Græci uocant dysenterion, intus intestina exulceratur: ex his cruor manat, frequēs deijciendi cupiditas, dolorq; in ano est. Torminosi dicuntur laborātes hoc genere morbi. M. Tul. Torminosos quoq; dicimus quosdā, nō quia patiātur tormina, sed quia procliuēs sint ad hoc genus aegritudinis. lib. 12. ca. 38.

Firmis toris) Sicut toros dicimus in animalibus carnes pulposas, robustasq; ita in uitibus tuto alligari potest. In secunda Tusculana enarrantes illud, O brachia, o lacertorum tori, scripsimus affatim super hac dictione. Ouidius colla torosa bouū dixit elegantissimè. Col. lib. de arb. ca. 16.

Tortiuum) Cato fecatum uinum appellat, quod ex fecibus uini expressum est. Consimile est tortiuū, quod post primā pressuram ex torculari exprimitur circūcisis uinaceis, unde & circuncidaneum nominatur. Cato: Tortiuū mustum circūcidaneum suo cuiq; dolio diuidito, additoq; pariter. Est alterum uini genus, quod præliganeū uocant, quod operarij bibunt. Græci deuterias appellant, generali uocabulo omnia uina secundaria, nostri loram. Fiunt maceratis aqua uinaceis. lib. 12. cap. 36.

Ceruce torosa) Pulposa, musculosa. Ouidius, Colla torosa boum. in Tusculanis quæstionibus ait Hercules, O lacertorū tori. Pli. scribens de hortensibus decenter dixit, quod inula torosior est. lib. 5. cap. 1.

Cum torreo) Tosto torrefacto. lib. 6. cap. 9.

Velut traducem) In arbutis fiunt traduces: hoc autem uocabulo utimur in uitibus, quæ ex arboribus in arbores

traducunt

traducuntur. Traduces quidam rumpos appellant, à traduce
 ducendo nominatos, quales eleganter, utiliterq; formatos in
 territorio nostro conspiciamus. Traducem binum antiqui
 præcidere solebāt, ut ita transilem facerēt. Nouariensis a-
 gricola traducū turba nō contentus, nec copia ramorum,
 impositis etiānum patibulis palmītes circūuoluit. Hiero-
 nymus, Augustinus, Ruffinus, ceteriq; ecclesiastici scripto-
 res, curiosè disputando disquirunt, atq; uestigāt, nunquid
 anima ex traduce propagata sit, tanquā semen ex semine.
 Tertullianus oppido quam decenter scripsit famā serpere
 in traduces aurīū, atq; linguarū. Mendosi sunt Tertullia-
 ni codices impressi, in quibus dictiones perperā distinctæ
 leguntur. Nam cū in traduces linguarū fuerit scribēdum,
 sicut nos legimus: uitiōsè impresserunt intra duces, corru-
 pto uocabulo elegantissimo & sensu. lib. 4. cap. 9.

In secunda quasi tribu) Id est, in secundo ordine, & lo-
 co, translatione facta à classibus Romanis. Nam alij erant
 in prima, alij in secunda classe, & ita gradatim distributi.
 Lege Liuium. Cōsimile est illud supra dictum à Columel-
 la: Possunt etiā secunde notæ uites prouentu, & uber-
 tate commendari. lib. 2. cap. 2.

Tribulā, & traham) Nomina sunt instrumētōrū rusti-
 corum, quibus ad terēda frumēta utūtur agricolæ. Seruius
 interpretatur esse genera uehicularū, enarrans illud Ver-
 gilianum: Tribulæq; trahæq; & iniquo pōdere rastris: sic
 enim scribit: Tribula genus uehiculi, quo teruntur in area
 fruges. Traha quoq; genus est uehiculi, dictum à trahē-
 do. nam nō habet rotas. Tribulam à terendo dictam autu-
 mant. Fit autem tribula ex tabula lapidibus, aut ferro ex-
 asperata, quæ imposito auriga, aut pondere grandi trahi-
 tur iumētis iunctis, aut discutit ex spica grana, aut ex assi-

bus dentatis cum orbiculis, quod, ut inquit M. Varro, plostellum Poenicum appellant. lib. 2. cap. 21.

Nullū natura trimestre semen) Plin. taxans Col. sententiam sic refert: In tantum fallitur Columella, qui ne trimestris propriū quidē genus existimauerit esse, cum sit antiquissimum, Græci trimenon uocant. lib. 2. cap. 9.

Satoriam trimodiam) nomen est uasis à mensura trium modiorum: satoriam uocāt, quoniam ex ea satores semina iaciunt in satione seminum. lib. 2. cap. 9.

Trulla) Trullum, & trulla sunt uasa, quorum mentio apud scriptores: præterea trulla instrumentum est æneum fabrile, cuius meminit Vitruuius, in quo significato hic ponere uidetur. lib. 9. cap. 12.

Tubulū fictilem) Tubi, & per diminutionē tubuli sunt quedā quasi uasa fictilia, oblonga instar fistularū, quibus utimur ad ductus aquarū conficiendos. Plin. tradit aquas à fonte duci fictilibus tubis utilissimū esse: & ut autor est Vitruuius, salubriores sunt aquæ, quæ ducuntur per tubulos fictiles, quàm quæ per fistulas plumbeas. Plin. hoc idem memorans cola fictilia uocat, quem Col. tubulum fictilem appellat. Plinij uerba sunt hæc: Est & luxuriosa ratio uites cædi, ut quatuor malleoli uehementi uinculo colligentur in parte luxuriosa: atque ita uel ossa bubuli cruris, uel per cola fictilia traiectione obruantur binis eminentibus gemmis. & mox paulò ait, Talis uue acinas nihil intus ligni habituros Columella promittit. Col. lib. de arb. cap. 9.

Lauri turiones) Hoc uocabulo, quod infrequens est, significari uidentur teneritudines ramusculorum in summis arborum. lib. 2. cap. 47.

V

Quasi uacerræ) Vacerras dicunt stipites, & perticas ad quas

ad quas equi religari solent. alibi docet Columella uaceras appellari genus clatrorum, accipiꝑ; pro longurijs, siue perticis. lib. 6. cap. 18. Erat & apud antiquos uacerra nomen maledicti.

Aut ualetudinarium) Lege in ualetudinarium. Nam locus, quo ægroti curantur, eleganti uocabulo ualetudinarium nuncupatur. Seneca: Omnes in eodem ualetudinario iacemus. Mos hic propè peculiaris est religiosorum, ut ualetudinarium unum templatum habeant, quo infirmi contineantur, ac curentur. In ultimo præcepit Columella, Valetudinaria immundicijs liberentur, & identidē aperiantur, ut ita salubria languentibus præbeantur. lib. 11. ca. 1.

Modò continetur) Aristoteles, & Galenus tradunt bonam ualetudinem esse, quandam quasi mediocritatē in confinio excessus, & defectus collocatam. lib. 3. cap. 12.

In ualuulis) Valuuli sunt folliculi, & siliquæ fabarum, quasi ualliuuli dicti: quia uallo fabis excutiatur. li. 2. ca. 12.

Vannusq; expurgantur) Vanni sunt cribra, quibus frumenta purgantur, unde uerbum Varronianum, euannare, quod est per uannos expurgare. In codicibus Varronis perperam legitur euaminatur, cum rectè legendum sit, euannatur. De uanno ait poëta: Et mystica uannus Iacchi.

Desyderat uehes) A uehendo uehes nominantur. Sunt autem propriè rustica instrumenta, quibus stercus uehitur, & mēsuræ nomē. Pli. Iustum est uehes stercoris xviij. iugero tribui. Alibi Columella ait maiores pecudes efficere denas uehes stercoris tricenis diebus. lib. 2. cap. 5.

Auenuncula) Legendum est uenuncula. Horatius: Venuncula conuenit ollis. Plinius quoq; docet uenūculam fuisse uiam ollis aptissimam, hoc est, ollarem: sic enim uocantur, quæ in ollis fictilibus conduntur. Papinius: Ollares ro-

go, non licebat uuas. lib. 3. cap. 2.

Venterculos) Venticulos, & intestina. lib. 8. cap. 17.

Veratro) Helleboro. Plinius: Helleborum (inquit) Italia ueratrū uocat. lib. 6. cap. 32.

Vernaculum) Domesticum, Italicū. li. 7. ca. 3. Sic uernacula examina, quibus syluestria opponuntur. lib. 9. cap. 9.

Parte uersura) Versurā dicunt scriptores, agricolationis, ubi boues in arando post peractum legitimum sulcum circumaguntur, uertuntur que: alias uersura est mutatio quedam, qua creditor mutatur, à uertendo dicta, cuius Plinius, Seneca, Cicero omnes commeminere. lib. 2. cap. 2.

In uestiarijs) Vestiaria nominamus, non tam arca, ac repositoria uestiū, quàm ipsa uestimēta. dixit Seneca: Dominus debet seruo uestiariū. Scauola iuriscōsultus: Questum est, an mortua matre conditio apposta defcisse uideatur, & per hoc, neq; uestiaria, neque cibaria his debeātur. Respōdi secundū ea, quæ præponerētur deberi. lib. 1. ca. 8.

Veterno consenescere) Torpore, segnitia, somno, ignauia. Veternus propriè est ille morbus, quē lethargū Græci nomināt, in quo marcor & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas: uulgò medici subetiā appellāt. Inde ueternosus, p ignauo, atq; torpēte, et somniculoso ponitur. li. 7. c. 5.

Veterinarij) Medici pecorum ueterinarij nominantur, quos Firmicus Maternus mulomedicos uocat, ducto uocabulo, ex uoce Græcorum, à quibus κτηνίατροι appellantur, id est, medici iumentorum. lib. 6. cap. 8.

Veterinariæ medicinae) Medicina ueterinaria dicitur ea, qua utitur ueterinarius, id est, medicus pecoris, & iumentorum, quem nostri mulomedicum Græci κτηνίατρον appellant, de quo supra diximus. lib. 7. cap. 3.

Resoluatur ueruactum) Quod uere semel aratum est, à temporis

temporis argumento ueruaetum uocatur, dicitur & prosciſum, & proſcindere appellant, cum primum arant terram. lib. 2. cap. 4.

Duo induantur ſtatumina) Corrige uidiuntur. Nam cum arbores, & pali decenter dicantur uitis maritari, quando illis copulantur, decenter quoq; dicentur uidiuari, quando uitis emoritur, quæ inſtar mariti eſt. Statumina autem uocantur adminicula, pali, pedamenta, quibus ſtat uitis tenera, atq; ſulcitur, & ita intellige exponẽq; ſtatumina apud Columellam hac uoce crebrius utentem. Apud Vitruuium ſtatuminationes capiuntur pro ſolidationibus pauimentorum, & ſtatuminare pro munire ac ſolidare. lib. 4. capite 179.

Quaſi mille ſunt uiuiradices) Corrige quaſi nullæ ſint. Quid autem ſit uiuiradix, docebunt te Columella, Plinius, & nomen oſtendit. Nã à uiua radice cognominatur uiuiradices ſtirpes uitiũ uidelicet, & ſurculi, qui in ſeminario adoleſcunt, moxq; in ſuam ſedẽ transferuntur. Malleoli uero non ſunt radicati, nec ſeruntur in ſeminario. lib. 3. ca. 3.

Abundantia uliginis) Vligo proprie eſt naturalis terræ humor. Vnde uliginofus ager dictus, quo quaſi piger noxius humor continetur. Vliginoſo agro opponitur aridus. lib. 2. cap. 2.

De ulmarijs) Ulmaria dicuntur ſeminaria, in quibus plantaria ulmorum adoleſcunt: quæ mox roborata in arbuſtum transferantur. Poſſunt & ipſa arbuſta ulmaria nuncupari, quibus ſcilicet uites maxime copulantur, maximeq; conueniunt, cum inter uitem, & ulmum ſit amicitia ſociabilis. lib. 5. cap. 4.

Spicas ulpici) Genus eſt allij, ulpicũ grandius inter pulmentaria ruris celebratũ, quod Græci appellauerunt ἀψοκόροσος. Quidam allium Punicum uocant, de quo Plautus: Ple

vior ulpici, quàm Romani renuges. lib. 6. cap. 4.

De uillatico) Villaticum canem appellant, qui uillam, quæq; iuncta sunt uillæ, custodit. lib. 7. cap. 12.

Vicia pabularis) Quæ scilicet pabuli causa scribitur, estq; pabulum quadrupedum. lib. 11. cap. 2.

Cum uicialibus) A uicia, quod pabulum est, uicialia deriuantur. lib. 6. cap. 29.

Cribrum uiciario) A uicia, quod est genus frugū, dicitur uiciarium cribrum, sicut à lolio loliarium. lib. 8. cap. 5.

Vitariū) Seminarium intelligit, in quo semina uitium conferuntur, ut mox transferantur in uincā. Paulò mox docet Colu. in quo solo uitiarium sit faciendum. lib. 3. cap. 4.

Vitiscat) uitis fiat: uerbum est à uite formatum, eo inclinamento quo uiuiscit. Col. lib. de arb. ca. 7.

Vmbras'ue) Sic appellantur pisces quidā, quorum mentio est apud Ennium sic scribentem: Melanurum, turdum, merulamq; umbramq; marinam. lib. 8. cap. 16.

Ad unguem) Ad perfectā absolutionē, translatio à mar morarijs, qui iuncturas marmorū tum demum perfectā ducunt, si unguis superductus non offendatur, unde iam quæcunque perfectissima esse uolumus significare, ad unguem facta esse dicimus. Horat. Ad unguē factus homo. li. 11. ca. 2.

Vngues custodū) Iam docui custodes dici nouellos palmites. In uitibus autem sunt omnia quæ in corporibus, exēpli causa, caput, brachia, humeri, crura, pedes, palmæ, digiti, & pollex. Sunt & ungues quos annotinos præcipit esse refecādos, id est, unius anni, quos et anniculos uocamus, ut ab anno annotinus deriuatur. Alij legūt hornotinos eodem intellectu: super qua dictione supra perscripsi. Caesar in commētarijs naues annotinas appellasse uidetur onerarias, quibus annona atq; cōmeatus cōportantur. li. 4. ca. 24.

Vngvine ceti) Ab unguendo unguen dictū. Apulcius,

IN. COLVMELLAM.

Vngvine delibutus. Cetus dicitur piscis maior, errore grāmatorū manifesto, qui pluraliter, & neutro genere tantum dici autumant cete ex Græca declinatione. In cælo inter signa est cetus, cuius meminit Higinus. lib. 6. cap. 31.

Volucra appellatur) Ex lectione Pliniana commonitus, lego uoluox. Plinij uerba ad hanc rem pertinentia subscripsi, quæ sunt hæc: Alij uoluocem appellant animal prærodens pubescentes uuas, quod ne accidat, falces cum sint exacuta, fibrina pelle detergunt, atq; ita putat, aut sanguine hircino liniri uolunt post putationem easdem. Idem Plinius, & ante Plinium M. Cato conuoluolum nominarunt bestiolam damnificam, atq; uineas infestantē, qui fortassis à conuoluendo nomen accepit, eò quòd se conuoluat, atq; intorqueat circa pampinos. Eūdem opinor esse inuoluolum, de quo scitum est Plautinum illud in Cistellaria, Imitatur nequam bestiam, & dānicam inuoluolum, quæ in pampini folio intorta implicat se: itidem hæc exorditur sibi intortam orationem. Qui uult ne conuoluolus in uinea nascatur, medicamentum faciat ex amurca decocta ad crassitudinem mellis cū bituminis tertiaro, & sulphuris quartario, hoc uites sub caput, & sub brachia perungat, ita conuoluolus non fiet in uinea. lib. de arb. cap. 15.

In speciem uuæ) Apes dicuntur facere ostenta glomeratæ in figuram botryonis, siue uuæ pedibus per mutua nexis. Iuuenalis: Examenq; apium longa confederit uua Culmine delubri. Vergil. Vuam demittere ramis. lib. 9. cap. 9.

Circa Vulcanalia) Dies feriatu Vulcanò dicatu, dicitur Vulcanalia. M. Varro, Vulcanalia à Vulcano, quòd ei tum feriæ, & quòd eo die populus per se ignem animalia mittit. Plinius: A Vulcanalibus lucubrare incipiebat studendi causa. lib. 11. ca. 3.

A L D V S L E C T O R I S.

DAMPRIDEM decreui, quacunq; in re
 possum, prodesse studiosis. Quamobrem per-
 quam utile visum est futurū, si hic de diebus,
 & qui in uiginti quatuor partes, & qui in
 duodecim diuiduntur: tum de horis, quæ sunt apud Palladiū,
 nonnihil dicamus. Atq; eò magis, quòd à perquam paucis
 ætatis nostræ hominibus intelliguntur. Dierū duo sunt gene-
 ra, alij naturales: alij ciuiles. Naturales, quibus nunc pas-
 sim utimur, cōstāt quatuor & uiginti partibus æqualibus
 ab occasu Solis, ad alterū occasum: quæ horæ appellantur:
 & Græcè ἰσημερινὰ, Latine æquinoctiales dicuntur. Ciuil-
 es autē, ab ortu Solis ad occasum cōstant duodecim parti-
 bus inæqualibus: quæ Græcè ἡμερησίου, Latine tēporales, seu,
 quod idē est, uulgares nominantur. Atq; hæ duodecim par-
 tes hybernæ solstitijs breuissimæ sunt, & tertia parte mi-
 nores, quàm æquinoctiales, æstiuæ autē longissimæ, eadem-
 que tertia maiores, quàm illæ, & quod sequēs est, uincunt
 hybernæ duabus quartis: siue, quod idem est, dimidio, id
 quod significare uoluit Vergilius eo uersu, An ne nouum
 tardis sydus te mensibus addas: id est, Iunio, & Iulio, qui-
 bus horæ longissimæ sunt. At uere, sole arietem, autumno,
 libram ingrediente, pares sunt æquinoctialibus: eademq;
 ab hyberno solstitio ad æstiuum, cum die crescente cre-
 scunt: ab æstiuo autem ad hybernum, cum eodem decre-
 scente decrescunt. Et quoniam singuli dies ciuiles, ac no-
 ctes totius anni, horis duodecim cōtinentur, sexta die hora
 semper est meridies: & prima incipit oriente Sole. Duode-
 cima eodē occidente finitur. Verbi gratia, mense Martio
 cum hæ ipsæ horæ temporales ferè pares sunt æquinoctia-
 libus, prima hora dici ciuilis est eadem cum tertiadecima
 dici

diei naturalis. Secunda, eadem cum quartadecima. Tertia,
 cum quintadecima. Quarta, cum sextadecima. Quinta, cum
 decimasextima. Sexta, cū decima octaua. Septima, cum deci-
 manona. Octaua, cum uigesima. Nona, cum uigesimaprī-
 ma. Decima, cum uigesimasecunda. Undecima, cum uigesi-
 matertia. Duodecima, cum uigesimaquarta. Illud igitur in
 sacris literis: A sexta autem hora usq; ad nonā, tenebræ factæ
 factæ sunt super uniuersam terram: intelligendū est à
 decima octaua hora, usq; ad uigesimamprimā diei natura-
 lis: ut nunc horæ aguntur. Nam apud ueteres, solarīa in ho-
 ras tam noctis, quam diei tēporales, nō æquinoctiales diui-
 debantur. Mense autem Iunio, cum horæ quā longissimæ
 sunt: prima hora tēporalis, est eadem, quæ nona cum tertia
 parte decimæ æquinoctialis. Secūda, quod reliquum deci-
 mæ cum duabus tertijs undecimæ. Tertia, quæ duodecima
 cum tertia parte undecimæ. Atq; ita singulæ tres horæ tē-
 porales cōtinēt quatuor æquinoctiales. Pari modo, quarta
 est eadē, quæ tertiadecima cū tertia parte quartædecimæ.
 Quinta, quod reliquum quartædecimæ cum duobus tertijs
 quintædecimæ. Sexta, quod reliquū quintædecimæ cum in-
 tegra sextadecima, est meridies. Item tres tēporales, Se-
 ptima, Octaua, Nona, sunt eadē, quæ quatuor æquinoctia-
 les: uidelicet decimasextima, decima octaua, decimanona,
 uigesima. Item decima, undecima, duodecima, eadem quæ
 uigesimaprīma, uigesimasecūda, uigesimatertia, uigesima-
 quarta. Non ab re hic uisum est subiungere epigramma
 Martialis ad Euphemum structorem Domitiani: ubi harū
 horarum temporalium meminit: est autem hoc:

Prima salutantes, atq; altera detinet hora:

Exercet raucos tertia caufidicos.

In quintam uarios exercet Roma labores.

Sexta

Sexta quies lassis, septima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octaua palæstris.
Imperat extractos frangere nona toros.
Hora libellorum decima est Eupheme meorum:
Temperat ambrosias cum tua cura dapes:
Et bonus ætherio laxatur nectare Caesar:
Ingentiq; tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos: gressu timet ire licenti
Ad matutinum nostra Thalia Iouem.

Hora autem, de quibus agit Palladius, sunt quæ diem ab ortu solis ad occasum diuidunt, in partes duodecim: quæ umbris sic deprehenduntur. Fiat planicies quadrata ad regulam, & libellâ in loco aperto: qui toto die illustretur à Sole: spectetq; uno latere Septentrionē: alio Meridiē: Solem alio orientem: occidentem alio. Deinde in medio quadrati collocetur indagator umbræ: qui Græcè $\gamma\upsilon\omicron\mu\omega\upsilon\eta$, seu $\sigma\chi\iota\alpha\delta\upsilon\pi\alpha\varsigma$ dicitur, obserueturq; prima dies cuiusuis mensis: Verbi gratia, Ianuarij: idq; cælo sereno, tunc tacto gnomone à Solis radijs: umbra gnomonis prima hora diei erit longa pedes $\times\times\times$. Secunda $\times\times$. Tertia $\times\times$. Quarta $\times\times$. Quinta \times . Sexta \times . atque hac hora, semper (ut dixi) est meridies: tunc enim Sol altissimus facit umbras bruiissimas. Deinde incipit declinare, & descendere ad occasum: atq; umbræ cadē, qua decreuerant, mensura augentur: quo fit, ut septima hora, quæ est prima post meridiem, umbra gnomonis sit longa pedes \times . & respondeat quintæ antemeridianæ (nā horæ ante sextam antemeridianæ, post sextam pomeridianæ appellantur) Octaua sit longa pedes $\times\times$. & respondeat quartæ. Nona, $\times\times$. quanta fuerat tertia. Decima, $\times\times$. quot pedū erat secunda. Vndecima, $\times\times\times$. quot prima. Et quoniā in horarum spatio Ianuar. cum Decem
bri

bri mense cōuenit: eadem erunt umbræ singulis horis hoc mense, quæ & Ianuario. Idem quoq; faciendū est in cæteris mensibus: ut bini scilicet computētur. & Feb. in horarum mensura cum Nouembri mense cōcordet, Martius cū Octobri, Aprilis cū Septēbri, Maius cum Augusto, Iunius cum Iulio: quemadmodū in fine cuiusq; mensis apud Palladium licet uidere. Illud apud eundē in fine postremi mensis his uerbis: Decembrem Ianuario in horis causa dispar adiūxit: cum linea simili ille augeatur, hic decrescat: intelligendum est & de umbris, quòd tam ante meridiem, quàm post pares, atq; eadē in singulis binis mēsisibus sint: idq; dispari causa, & de diebus, quos constat sex mēsisibus augeri, & sex decrescere. Nam etsi eadem quātitate sunt horæ mense Ianuario, qua & Decembri: eademq; mense Febuario, qua & Nouembri: & sic in reliquis paribus, quemadmodū autor ostendit: tamen ex singulis paribus, quantum augetur alter, tantum alter diminiuitur. Ascendente enim sole à capricorno ad cancrum (ut suprā diximus) dies semper augentur: decrescunt contrā descendente illo, à cancro ad capricornum. Notandum prætereà, crescētibus diebus, decrescere semper umbras gnomonis: contrā, decrescētibus illis, has semper auescere: & hinc est, quòd mense Ianuario cū dies breuissimi sunt, & augentur: prima hora diei umbra gnomonis est longa pedes $xxix$. Febuario, quæ est longissima, $xxvii$. Martio, xxv . Aprili, $xxiiii$. Maio, $xxiii$. Iunio, $xxii$. Mēse autē Iulio, cum dies longissimi sunt, & decrescūt, prima hora diei umbra gnomonis est longa pedes $xxii$. quæ est breuissima. Augusto, $xxiii$. Septēbri, $xxiiii$. Octobri, xxv . Nouēbri, $xxvii$. Decēbri, $xxix$. Id quod ut melius cognoscatur, subiunximus & eos menses, quibus

dies augentur, umbris decreſcentibus: & eos, quibus dies decreſcunt, umbris creſcētibus. Incepimus autē ab Ianuario, & Iulio: quorū altero dies ſunt breuiſſimi, & ſemper augentur uſq; ad ſolſtitiū æſtiuū: & umbra longiſſimæ: ſed decreſcūt, quādiu dies augentur: Altero dies ſunt longiſſimi, & ſemper decreſcūt uſq; ad ſolſtitiū hybernū, & umbra breuiſſimæ: ſed augentur, quādiu dies decreſcunt. Et licet à ſolſtitijs incipiendum fuiſſet, quæ Decembri, & Iunio ſiunt, tuncq; dies uel augeri, uel decreſcere incipiunt: tamen incrementa, uel diminutiones dierū cum diminutionibus, incrementiſq; umbrarum ſic facilius dignoſcūtur, qua quidem re cognita, & diſpar illa cauſa cognoſcetur: quia in horarum ſpatio Ianuarius Decembri, Februarius Nouembri, Martius Octobri, Aprilis Septembri, Maius Auguſto, Iunius Iulio adiuncti, linea ſimili, ut ait Palladius, augentur, uel decreſcunt.

Ianuario augentur dies; & umbræ
decreſcunt,

hora	I.	pedes	XXIX.
hora	II.	pedes	XIX.
hora	III.	pedes	XV.
hora	IIII.	pedes	XII.
hora	V.	pedes	X.
Hora	VI.	pedes	IX.
hora	VII.	pedes	X.
hora	VIII.	pedes	XII.
hora	IX.	pedes	XV.
hora	X.	pedes	XIX.
hora	XI.	pedes	XXIX.

Februario augentur dies: & umbræ
decreſcunt,

hora	I.	pedes	XXVII.
hora	II.	pedes	XVII.
hora	III.	pedes	XIII.
hora	IIII.	pedes	X.
hora	V.	pedes	VIII.
Hora	VI.	pedes	VII.
hora	VII.	pedes	VIII.
hora	VIII.	pedes	X.
hora	IX.	pedes	XIII.
hora	X.	pedes	XVII.
hora	XI.	pedes	XXVII.

Martio augentur dies: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXV.
hora	II.	pedes	XV.
hora	III.	pedes	XI.
hora	IIII.	pedes	VIII.
hora	V.	pedes	VI.
Hora	VI.	pedes	V.
hora	VII.	pedes	VI.
hora	VIII.	pedes	VIII.
hora	IX.	pedes	XI.
hora	X.	pedes	XV.
hora	XI.	pedes	XXV.

Aprili dies augentur: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXIIII.
hora	II.	pedes	XIIII.
hora	III.	pedes	X.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	V.

Hora	VI.	pedes	I III.
hora	VII.	pedes	V.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	X.
hora	X.	pedes	X III.
hora	XI.	pedes	X X III.

Maio dies augentur: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	X X III.
hora	II.	pedes	X III.
hora	III.	pedes	IX.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	I III.
Hora	VI.	pedes	I II.
hora	VII.	pedes	I III.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	IX.
hora	X.	pedes	X III.
hora	XI.	pedes	X X III.

Iunio dies augentur: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	X X II.
hora	II.	pedes	X II.
hora	III.	pedes	VIII.
hora	IIII.	pedes	V.
hora	V.	pedes	III.
Hora	VI.	pedes	II.
hora	VII.	pedes	III.
hora	VIII.	pedes	V.
hora	IX.	pedes	VIII.
hora	X.	pedes	X II.
hora	XI.	pedes	X X II.

Iulio decreſcunt dies: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXII.
hora	II.	pedes	XII.
hora	III.	pedes	VIII.
hora	IIII.	pedes	V.
hora	V.	pedes	III.
Hora	VI.	pedes	II.
hora	VII.	pedes	III.
hora	VIII.	pedes	V.
hora	IX.	pedes	VIII.
hora	X.	pedes	XII.
hora	XI.	pedes	XXII.

Auguſto decreſcunt dies: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXIII.
hora	II.	pedes	XIII.
hora	III.	pedes	IX.
hora	IIII.	pedes	VI.
hora	V.	pedes	IIII.
Hora	VI.	pedes	III.
hora	VII.	pedes	IIII.
hora	VIII.	pedes	VI.
hora	IX.	pedes	IX.
hora	X.	pedes	XIII.
hora	XI.	pedes	XXIII.

Septembri decreſcunt dies: & umbræ
augentur.

hora	I.	pedes	XXIIII.
hora	II.	pedes	XIIII.
hora	III.	pedes	X.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	V.

Hora	VI.	pedes	IIII.
hora	VII.	pedes	V.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	X.
hora	X.	pedes	XIIII.
hora	XI.	pedes	XXIIII.

Octobri dies decreſcunt; & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXV.
hora	II.	pedes	XV.
hora	III.	pedes	XI.
hora	IIII.	pedes	VIII.
hora	V.	pedes	VI.

Hora	VI.	pedes	V.
hora	VII.	pedes	VI.
hora	VIII.	pedes	VIII.
hora	IX.	pedes	XI.
hora	X.	pedes	XV.
hora	XI.	pedes	XXV.

Nouembri dies decreſcunt; & umbræ
augentur.

hora	I.	pedes	XXVII.
hora	II.	pedes	XVII.
hora	III.	pedes	XIII.
hora	IIII.	pedes	X.
hora	V.	pedes	VIII.

Hora	VI.	pedes	VII.
hora	VII.	pedes	VIII.
hora	VIII.	pedes	X.
hora	IX.	pedes	XIII.
hora	X.	pedes	XVII.
hora	XI.	pedes	XXVII.

Decembri

Decembri dies decreſcunt: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXIX.
hora	II.	pedes	XIX.
hora	III.	pedes	XV.
hora	IIII.	pedes	XII.
hora	V.	pedes	X.
Hora	VI.	pedes	IX.
hora	VII.	pedes	X.
hora	VIII.	pedes	XII.
hora	IX.	pedes	XV.
hora	X.	pedes	XIX.
hora	XI.	pedes	XXIX.

SED ſciendum primos quoſque dies menſis deſcri-
 ptos tantū à Palladio: nec tantas fore umbras cæteris die-
 bus cuiuſque menſis, quantæ fuere primis, ſiquis eas de-
 ſcriberet: ſed ſemper uel minores, cum dies creſcunt: uel
 maiores, illis decreſcētibus. quæ ſi deſcriberentur omnes,
 magnum efficerent uolumen: eſſet præterea opus multis
 annis, ſi id fieret, in Europa: nam cum oporteat ſingulos
 quoſq; dies totius anni ab ortu ſolis, ad occaſum, tunc eſſe
 ſerenos, nec id contingat unquam in Europa: obſeruandi
 forent dies ſereni multorum annorum: donec omnes de-
 ſcriberentur. Quod quia laborioſum eſt: & longi
 tædij plenum: nec Palladius fecit, nec alius
 quiſquam: nec fortè erit unquam qui ſa-
 ciat. Sed de his hæc ſatis, tu uerò le-
 ctor chariſſime uale: &
 me ama.

*

